

ՊԱՅՏՈՆԱԿԱՆ

ԱՐՅԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՄՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐ

«8» հուլիսի 2021թ.

N 462-Ն

ք.Ստեփանակերտ

ԱՐՅԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ 2020 ԹՎԱԿԱՆԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 17-Ի N 120-Ն ՀՐԱՄԱՆՈՒՄ ԼՐԱՅՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

Հիմք ընդունելով «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 37-րդ հոդվածը.

ՀՐԱՄԱՅՈՒՄ ԵՄ`

1. Արցախի Հանրապետության կրթության, գիտության և մշակույթի նախարարի 2020 թվականի օգոստոսի 17-ի «Ուսումնական հաստատության ուսուցչի (դաստիարակի) թափուր տեղի համար մրցույթի օրինակելի կարգը հաստատելու և Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարի 2013 թվականի հուլիսի 19-ի N 167-Ն հրամանն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 120-Ն հրամանով հաստատված հավելվածում կատարել հետևյալ լրացումը.

1) 62-րդ կետի 1-ին ենթակետից հետո լրացնել հետևյալ բովանդակությամբ մոտ` 1.1-ին ենթակետ.

«1.1) 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ին Արցախի Հանրապետության դեմ սանձազերծված պատերազմական գործողությունների հետևանքով տեղահանված մասնակցին.»:

2. Սույն հրամանն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակմանը հաջորդող օրվանից:

ԱՐՅԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՄՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐ

L. ՂԱՐԱԽԱՆՅԱՆ

«17» հուլիսի 2021թ.

N 471-Ն

ք.Ստեփանակերտ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՅՉԻ (ՂԱՍՏԻԱՐԱԿԻ) ԹԱՓՈՒՐ ՏԵՂԻ ՀԱՄԱՐ ԱՆՅՎԱՅՎՈՂ ՄՐՅՈՒՅԹԻ ԳՐԱՎՈՐ ԵՎ ԲԱՆԱՎՈՐ ՓՈԽԵՐԻ ՀԱՐՅԱՆՎՈՐ ԲԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

Հիմք ընդունելով Արցախի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի 2020 թվականի օգոստոսի 17-ի N 120-Ն հրամանով հաստատված կարգի 13-րդ կետը`

ՀՐԱՄԱՅՈՒՄ ԵՄ`

1. Հաստատել ուսումնական հաստատության ուսուցչի (դաստիարակի) թափուր տեղի համար անցկացվող մրցույթի գրավոր և բանավոր փուլերի հարցաշարերը` համաձայն հավելված N1, N2-ի:

2. Ուժը կորցրած ճանաչել Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության կրթության գիտության և սպորտի նախարարի 2019 թվականի հուլիսի 31-ի N 215-Մ հրամանը:

3. Արցախի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության աշխատակազմի տեղեկատվական և հասարակայնության հետ կապերի բաժնի վարիչ Ն.Նիկողոսյանին` հարցաշարերը տեղադրել ԱԶ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության edu.nkr.am կայքէջում:

4. Արցախի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության «Լուսարար» պաշտոնաթերթի խմբագիր Ս. Խաչատրյանին` հարցաշարերը տպագրել պաշտոնաթերթի առաջիկա համարում:

ԱՐՅԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՄՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐ

L. ՂԱՐԱԽԱՆՅԱՆ

Հավելված 1
ԼԴՀ կրթության և գիտության նախարարի
2021 թվականի հուլիսի 17-ի N 471/Մ հրամանի

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՅՉԻ ԹԱՓՈՒՐ ՏԵՂԸ ՀԱՄԱՐԵԼՈՒ ՄՐՅՈՒՅԹԻ ԱՆՅՎԱՅՄԱՆ ԳՐԱՎՈՐ ՓՈԽԻ ՀԱՐՅԱՇԱՐ

1. Արցախի Հանրապետությունում իշխանությունը պատկանում է...

• Ժողովրդին:
ԱԶ Սահմանադրություն, հոդված 2

2. Արցախի Հանրապետության Նախագահի ընտրությունները անցկացվում են..

• Ընդհանուր, հավասար, ուղղակի ընտրական իրավունքի հիման վրա` գաղտնի քվեարկությամբ:
ԱԶ Սահմանադրություն, հոդված 7

3. Ո՞ր նորմատիվ փաստաթղթով է սահմանվում դասի տևողությունը:

• Դասի տևողությունը սահմանվում է հանրակրթության պետական չափորոշիչով:
«Հանրակրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 17.3

4. Պետական ուսումնական հաստատություններում միջնակարգ կրթությունը...

• Անվճար է:
ԱԶ Սահմանադրություն, հոդված 38.1

5. Կրթության ո՞ր աստիճան է պարտադիր:

• Հիմնական ընդհանուր կրթությունը պարտադիր է, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:
«Հանրակրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 4

6. Կրթության բնագավառում պետական քաղաքականության հենքն...

• Ազգային դպրոցն է:
«Կրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 4.2

7. Ազգային դպրոցի գլխավոր նպատակը...

• Մասնագիտական պատրաստվածություն ունեցող և համակողմանիորեն զարգացած, հայրենասիրության, պետականության և մարդասիրության ոգով դաստիարակված անձի ձևավորումն է:
«Կրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 4.2

8. Հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում կրթության գործընթացը կարգավորվում է

• Օրինակելի ուսումնական պլաններով և առարկայական ծրագրերով:
«Կրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 14.2

9. Օրինակելի ուսումնական պլանները և առարկայական ծրագրերը մշակում և հաստատում է...

• Կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմինը:
«Կրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 14.2

10. Նշված հանրակրթական հիմնական ծրագրերից ո՞րը պարտադիր չէ.

• Նախադպրոցական կրթական ծրագիրը:
Հիմք` «Կրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 16

11. Ուսումնական հաստատության հիմնադիր փաստաթուղթը...

• Հիմնադրի (հիմնադիրների) հաստատած կանոնադրությունն է:
«Կրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 32.1

12. Հանրակրթական հիմնական ծրագրերն...

• Ուսումնական պլանների ու առարկայական ծրագրերի և դրանց համապատասխան ուսուցման կազմակերպման ձևերի, միջոցների ու մեթոդների ամբողջությունն է:
«Հանրակրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 7.1

13. Հանրակրթական պետական ծրագրի օրինակելի ուսումնական պլանը կազմված է ...

• Պետական և դպրոցական բաղադրիչներից:
Հանրակրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 7.5

14. Պետական բաղադրիչը ներառում է...

• Առարկայացանկը և դրան հատկացվող ժամաքանակները:
«Հանրակրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 7.5.1

15. Դպրոցական բաղադրիչին հատկացված ժամաքանակը նախատեսված է...

• Հոսքային կամ առանձին առարկաների խորացված կրթական ծրագրերի իրականացման և (կամ) սովորողների նախաիրություններին, ուսումնական հաստատության առանձնահատկություններին, համայնքի կարիքներին համապատասխան կրթություն կազմակերպելու նպատակով:

«Հանրակրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 7.5.2

16. Դպրոցական բաղադրիչը տնօրինում է...

• Ուսումնական հաստատությունը:
«Հանրակրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 7.5.2

17. Հանրակրթական պետական ծրագիր իրականացնող ուսումնական հաստատությունն օրինակելի ուսումնական պլանի հիման վրա հաստատում է...

• Իր ուսումնական պլանը:
«Հանրակրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 7.5.2

18. Ուսումնական տարին բաղկացած է ...

• Ուսումնական շաբաթներից, քննաշրջաններից և արձակուրդներից:
«Հանրակրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 15.2

19. Պետական ուսումնական հաստատության ուսուցչի մեկ դրույթի լրիվ ուսումնական ծանրաբեռնվածությունը (դասավանդման ծավալը) չի կարող գերազանցել ...

• Շաբաթական քանակը դասաժամը:
«Հանրակրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 25.3

20. Ուսումնական շաբաթների թիվը սահմանվում է ...

• Հենքային ուսումնական պլանով:
«Հանրակրթության մասին» ԼԴՀ օրենք, հոդված 15.3

21. Պետական ուսումնական հաստատությունում ուսումնական շաբաթվա հնգօրյա կամ վեցօրյա տևողությունը սահմանում է...

• Ուսումնական հաստատությունը` օրենքով սահմանված ժամկետում համաձայնեցնելով կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի հետ:

ՀԱՐՑԱԶԱՐ

«Հանրակրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, հոդված 15.4

22. Ոչ պետական ուսումնական հաստատությունում ուսումնական շաբաթվա հնգօրյա կամ վեցօրյա տևողությունը սահմանում է...

• **Հիմնադիրը՝ օրենքով սահմանված ժամկետում համաձայնեցնելով կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի հետ:**

«Հանրակրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, հոդված 15.4

23. ԼՂՀ տարածքում գտնվող կրթական և ուսումնական համակարգերում դասավանդման և դաստիարակության լեզու...

• **գրական հայերենն է:**

«Լեզվի մասին» ԼՂՀ օրենք, հոդված 2, մաս-1

24. Ո՞վ է համարվում երեխա:

• **Երեխա է համարվում 18 տարին չլրացած յուրաքանչյուր ոք, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ նա օրենքով սահմանված կարգով գործունակություն է ձեռք բերում կամ գործունակ է ճանաչվում ավելի վաղ:**

«Երեխայի իրավունքների մասին» ԼՂՀ օրենք, հոդված 1

25. Ի՞նչ է ստուգում և ուսումնասիրում Կրթության պետական տեսչությունը:

• **Նախադպրոցական, հանրակրթական հիմնական, հատուկ ընդհանուր, նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթական ծրագրեր իրականացնող կազմակերպությունների կրթական գործունեությունը՝ անկախ կազմակերպարարական ձևից և ենթակայությունից:**

«Կրթության պետական տեսչության մասին» ԼՂՀ օրենք, հոդված 9, մաս 1

26. Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց կրթության բնագավառում պետական կառավարման տարածքային մարմինների իրավասություններից է...

• **վկայագրել երեխայի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքը:**

«Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց կրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, հոդված 19

27. Հեռավար կրթությունը՝

• **կրթական ծրագրի իրականացման ձև է, որի շրջանակներում անմիջական և ոչ անմիջական ուսուցման գործընթացը սովորողի և ուսուցչի միջև իրականացվում է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և հեռահաղորդակցության միջոցներով և հիմնական հանրակրթական ծրագրերի կազմակերպման ընթացքում կարող է կիրառվել կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի սահմանած կարգով և դեպքերում՝ որոշակի ժամկետներով:**

ԱՀ «Հանրակրթության մասին» օրենք, հոդված 1, կետ 6.1

28. Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց տնային ուսուցման իրավունք վերապահող հիվանդությունների ցանկը սահմանում է...

• **Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության կառավարությունը:**

«Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց կրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, հոդված 10.1

29. Ամենամյա արձակուրդը լինում է...

• **Նվազագույն, երկարացված և լրացուցիչ:**

«ՀՀ աշխատանքային օրենսգիրք», հոդված 158.2

30. Ո՞ր դեպքում ամենամյա արձակուրդը կարող է տրամադրվել մասերով:

• **Կողմերի համաձայնությամբ:**

«ՀՀ աշխատանքային օրենսգիրք», հոդված 163

31. Ո՞րն է համարվում աշխատանքային կարգապահության խախտում:

• **Աշխատողի մեղքով աշխատանքային պարտականությունները չկատարելը կամ ոչ պատշաճ կատարելը:**

«ՀՀ աշխատանքային օրենսգիրք», հոդված 220

32. Ի՞նչ է սահմանում հանրակրթության պետական չափորոշիչը:

• **Հանրակրթության պետական չափորոշիչը սահմանում է հանրակրթական հիմնական ծրագրերի բովանդակության պարտադիր նվազագույնը, կրթական ծրագրերի առավելագույն ժամաչը, ըստ կրթական մակարդակների շրջանավարտների մեթոդական ընդհանրական որակական պահանջները, սովորողների գնահատման համակարգը:**

«Հանրակրթության պետական չափորոշիչի ձևավորման և հաստատման կարգը» ԼՂՀ կառավարության 2010 թ. որոշման

33. Դրական վարքի ձևավորմանն ուղղված միջամտությունն ու աջակցությունը՝

• **հիմնված է առաջընթացի մշտադիտարկման, տվյալների բազային վերլուծության և աջակցման աստիճանի որոշման վրա և փորձում է նվազեցնել աշակերտների նկատմամբ ուսուցիչների բացասական ուշադրությունը, որը, որպես կանոն, հակառակ ազդեցություն է ունենում՝ ավելացնելով և ամրապնդելով ցանկալի վարքագիծը:**

Ներառական կրթության ռազմավարություն, դասագիրք, երկրորդ հրատարակություն, Երևան, Աստղիկ, 2020

34. Ո՞րն է համարվում ձեռնարկատիրական գործունեության տեսակ՝

• **համակարգչային ծրագրերի և լեզուների լրացուցիչ ուսուցման կազմակերպում:**

«ԼՂՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություն» ՊՈԱԿ-ի օրինակելի կանոնադրություն, կետ 15, մաս 2

35. Բազմամասնագիտական թիմը՝

• **բազմաթիվ ոլորտներ մերկայացնող մասնագետներից և երեխայի ընտանիքի անդամներից բաղկացած խումբ է, որը հետապնդում է մեկ ընդհանուր նպատակ՝ ապահովել կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխայի հաջողությունը հանրակրթական դասարանում:**

Ներառական կրթության ռազմավարություն, դասագիրք, երկրորդ հրատարակություն, Երևան, Աստղիկ, 2020

36. Ո՞ր տարիքը լրանալուց հետո է առաջանում վարչական պատասխանատվություն:

• **Վարչական պատասխանատվության ենթակա են այն անձինք, որոնց տասնվեց տարին լրացել է մինչև վարչական իրավախախտում կատարելու պահը:**

«Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ» ՀՀ օրենսգիրք, հոդված 12

37. Ուսումնադաստիարակչական գործընթացի գործառույթ է՝

• **կրթական գործառույթը՝ գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների բանկի ձևավորումը, որը հիմք է դառնում դաստիարակության գործընթացի կազմակերպման համար:**

Դպրոցի կառավարման հիմունքները, Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Լատուրա Ասատրյան, Մարգարիտ Ասատրյան, Նահիրա Սաֆարյան, Երևան, Արտագերս, 2018

38. Ո՞րն է հանրակրթական դպրոցում ուսումնադաստիարակչական աշխատանքի կազմակերպման հիմնական ձևը:

• **Հանրակրթական դպրոցում ուսումնադաստիարակչական աշխատանքի կազմակերպման հիմնական ձևը դասն է:**

«ԼՂՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություն» ՊՈԱԿ-ի օրինակելի կանոնադրություն, կետ 30

39. Դասի տևողությունը սահմանվում է...

• **Հանրակրթության պետական չափորոշիչով:**

«ԼՂՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություն» ՊՈԱԿ-ի օրինակելի կանոնադրություն, կետ 30

40. Հանրակրթական դպրոցն օրինակելի ուսումնական պլանի դպրոցական բաղադրիչով նախատեսված ժամաքանակը բաշխում է...

• **Պետական բաղադրիչով սահմանված, նախարարության կողմից երաշխավորված կամ հանրակրթական դպրոցի կողմից մշակված և նախարարության կողմից հավանություն ստացած առարկաներին:**

«ԼՂՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություն» ՊՈԱԿ-ի օրինակելի կանոնադրություն, կետ 33

41. Ո՞րն է հանրակրթական դպրոցի կոլեգիալ կառավարման մարմինը:

• **Խորհուրդը:**

«ԼՂՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություն» ՊՈԱԿ-ի օրինակելի կանոնադրություն, կետ 49

42. Ո՞ր մարմնի սահմանած կարգով է ձևավորվում խորհուրդը:

• **Խորհուրդը ձևավորվում է նախարարության սահմանած կարգով:**

«ԼՂՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություն» ՊՈԱԿ-ի օրինակելի կանոնադրություն, կետ 50

43. Խորհրդի անդամների թեկնածուներ առաջադրում են...

• **Մանկավարժական խորհուրդը, ծնողական խորհուրդը, տարածքային կառավարման մարմինը, նախարարությունը և տեղական ինքնակառավարման մարմինը:**

«ԼՂՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություն» ՊՈԱԿ-ի օրինակելի կանոնադրություն, կետ 53

44. Կառավարման ո՞ր մարմնի պահանջով է խորհրդի անվանական կազմի հաստատումից հետո ի՞նչ ժամկետում է գումարվում խորհրդի առաջին նիստը:

• **Տարածքային կառավարման մարմնի պահանջով՝ յոթնօրյա ժամկետում:**

«ԼՂՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություն» ՊՈԱԿ-ի օրինակելի կանոնադրություն, կետ 57

45. Չայների ի՞նչ հարաբերակցությամբ և քվեարկության ի՞նչ ձևով է ընտրվում խորհրդի նախագահը:

• **Խորհրդի անդամների ընդհանուր թվի ձայների պարզ մեծամասնությամբ, փակ քվեարկությամբ:**

«ԼՂՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություն» ՊՈԱԿ-ի օրինակելի կանոնադրություն, կետ 58

46. Ո՞ւմ կողմից են գումարվում խորհրդի նիստերը

• **Խորհրդի նիստերը գումարվում են նրա նախագահի կողմից՝ առնվազն յուրաքանչյուր եռամսյակը մեկ անգամ, ինչպես նաև լիազորված պետական մարմնի, տնօրենի, խորհրդի անդամների 1/3-ի պահանջով:**

«ԼՂՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություն» ՊՈԱԿ-ի օրինակելի կանոնադրություն, կետ 61

47. Հանրակրթական դպրոցի տնօրենը ի՞նչ կարգավիճակով է մասնակցում խորհրդի նիստերին:

• **Խորհրդակցական ձայնի իրավունքով:**

«ԼՂՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություն» ՊՈԱԿ-ի օրինակելի կանոնադրություն, կետ 68.3

48. Ի՞նչ ժամկետներում են գումարվում մանկավարժական խորհրդի նիստերը:

• **Մանկավարժական խորհրդի նիստերը գումարվում են առնվազն երկու ամիսը մեկ անգամ, անհրաժեշտության դեպքում գումարվում են արտահերթ նիստեր՝**

1) տնօրենի նախաձեռնությամբ.
2) մանկավարժական խորհրդի անդամների 1/3-ի նախաձեռնությամբ.3) նախարարության և (կամ) տարածքային կառավարման մարմնի, Ստեփանակերտի քաղաքապետի նախաձեռնությամբ:

«ԼՂՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություն» ՊՈԱԿ-ի օրինակելի կանոնադրություն, կետ 84

49. Մանկավարժական խորհրդի որոշումների կատարումն ապահովում է...

• **Հանրակրթական դպրոցի տնօրենը:**

«ԼՂՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություն» ՊՈԱԿ-ի օրինակելի կանոնադրություն, կետ 89

50. Հանրակրթության պետական չափորոշիչը մշակում է...

• **Կրթության պետական կառավարման լիազոր մարմինը:**

Հանրակրթության պետական չափորոշիչի ձևավորման և հաստատման կարգ, բաժին 2, կետ 3

51. Հանրակրթության պետական չափորոշիչը հաստատում է...

ԳՐԱՎՈՐ

3 • Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության կառավարությունը:

Հանրակրթության պետական չափորոշիչի ձևավորման և հաստատման կարգ, բաժին 3, կետ 5

52. Առարկայական չափորոշիչը հաստատում է...

• Կրթության պետական կառավարման լիազոր մարմինը:

Հանրակրթության պետական չափորոշիչի ձևավորման և հաստատման կարգ, բաժին 3, կետ 6

53. Ինչպե՞ս է սահմանվում «ուսուցիչ» հասկացությունը:

• Ուսումնական հաստատությունում սովորողների կողմից առարկայական ծրագրերի յուրացումը դասապրոցեսի միջոցով ապահովող և այդ գործընթացի համար անմիջականորեն պատասխանատու մանկավարժական աշխատող:

«Հանրակրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, հոդված 3. կետ 13

54. Ինչպե՞ս է սահմանվում «ուսուցչի վերապատրաստում» հասկացությունը:

• Վերապատրաստող կազմակերպություններում ուսուցչի կողմից կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի սահմանած՝ ուսուցչի վերապատրաստման չափորոշիչներին և ծրագրերին համապատասխան մասնագիտական նոր գիտելիքների, հմտությունների և ունակությունների յուրացում ու կատարելագործում:

«Հանրակրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, հոդված 26.10

55. Ինչպե՞ս է սահմանվում «ուսուցչի ատեստավորում» հասկացությունը:

• Ուսուցչի գիտելիքների, աշխատանքային կարողությունների, հմտությունների՝ զբաղեցրած պաշտոնին համապատասխանության որոշման գործընթաց:

«Հանրակրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, հոդված 3.14

56. Ինչպե՞ս է սահմանվում «ուսուցչի որակավորման տարակարգ» հասկացությունը:

• Ուսուցչի մասնագիտական գիտելիքներին և աշխատանքային ունակություններին ու կարողություններին համապատասխանող որակավորման չափանիշ:

«Հանրակրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, հոդված 26.24

57. Ի՞նչ է ուսուցման մեթոդը:

• Մանկավարժի և սովորողի ուսուցման նպատակների ուղղված և որոշակիորեն կարգավորված գործունեություն:

(Արմատուրյան Ա., Գյուլբուրդյան Ա., Խաչատրյան Ա., Խրիմյան Ա., Պետրոսյան Մ./ Մասնագիտական զարգացման ձեռնարկ ուսուցիչների համար/ - Եր.: Կրթության ազգային ինստիտուտի հրատ., 2004. զլ. 2– 180 էջ)

58. Ինչո՞վ է պայմանավորված դասի ընթացքում կիրառվող մեթոդների ընտրությունը:

• Դասի նպատակով:

(Արմատուրյան Ա., Գյուլբուրդյան Ա., Խաչատրյան Ա., Խրիմյան Ա., Պետրոսյան Մ./ Մասնագիտական զարգացման ձեռնարկ ուսուցիչների համար/ - Եր.: Կրթության ազգային ինստիտուտի հրատ., 2004. զլ. 2– 180 էջ)

59. Ձննական մեթոդներ են՝

• Էքսկուրսիա, ցուցադրում

(զլ. V, Ղույունյան Գ. Ե. /Մանկավարժություն: Դասագիրք բուհերի համար: Երկու գրքով: Գիրք I, Գիրք II /- Եր.: Ձանգակ-97, 2005թ., 464 էջ)

60. Ձննական մեթոդներ են՝

• Իլյուստրացիա, դիտում:

(զլ. V, Ղույունյան Գ. Ե. /Մանկավարժություն: Դասագիրք բուհերի համար: Երկու գրքով: Գիրք I, Գիրք II /- Եր.: Ձանգակ-97, 2005թ., 464 էջ)

61. Դասարանի ղեկավարը՝

• իրականացնում է ընդհանուր մանկավարժական կառավարում՝ սերտորեն համագործակցելով ուսուցիչների, աշակերտների և ծնողների հետ:

Դպրոցի կառավարման հիմունքները, Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Լատուրա Ասատրյան, Մարգարիտ Ասատրյան, Նահիրա Սաֆարյան, Երևան, Արտագերս, 2018

62. Դասղեկի աշխատանքային պլանը՝

• ապագային նպատակամղված գործունեություն է, որը նախանշում է աշակերտների զարգացման հիմնական ուղիները:

Դպրոցի կառավարման հիմունքները, Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Լատուրա Ասատրյան, Մարգարիտ Ասատրյան, Նահիրա Սաֆարյան, Երևան, Արտագերս, 2018

63. Նախագծային ուսուցումը՝

• ուսումնաճանաչողական և համատեղ աշխատանքի կազմակերպման ձև է, որում ներգրավված են դասավանդողներն ու ուսումնառուները:

Նախագծային ուսուցում. Ալեքսանդր Շագաֆյան (Կրթություն ամենուր և բոլորին) Բուն գիտամասնագիտական TV, http://boon.am/learning

64. Խոսքային մեթոդներ են՝

• Զրույց, դասախոսություն, աշխատանք դասազրբով:

(զլ. V, Ղույունյան Գ. Ե. /Մանկավարժություն: Դասագիրք բուհերի համար: Երկու գրքով: Գիրք I, Գիրք II /- Եր.: Ձանգակ-97, 2005թ., 464 էջ)

65. Գործնական մեթոդներ են՝

• Վարժություններ, գործնական աշխատանքներ

(զլ. V, Ղույունյան Գ. Ե. /Մանկավարժություն: Դասագիրք բուհերի համար: Երկու գրքով: Գիրք I, Գիրք II /- Եր.: Ձանգակ-97, 2005թ., 464 էջ)

66. Գործնական մեթոդներ են՝

• Լաբորատոր աշխատանքներ, ճանաչողական խաղեր

(զլ. V, Ղույունյան Գ. Ե. /Մանկավարժություն: Դասագիրք բուհերի համար: Երկու գրքով: Գիրք I, Գիրք II /- Եր.: Ձանգակ-97, 2005թ., 464 էջ)

67. Հանրակրթության պետական չափորոշիչի կառուցվածքը

• Հանրակրթության պետական չափորոշիչը ներառում է հանրակրթական հիմնական ծրագրերի՝
1) ուսումնական բնագավառներն ու կրթության բովանդակության բաղադրիչները,
2) շրջանավարտներին ներկայացվող որակական պահանջները՝ ըստ կրթական աստիճանների և ուսումնական բնագավառների.
3) հենքային ուսումնական պլանը և առարկայացանկերի ձևավորման հիմնական սկզբունքները.
4) սովորողների գնահատման ձևերը, սանդղակը, հաշվառման կարգը

«Հանրակրթության պետական չափորոշիչի ձևավորման և հաստատման կարգը» «ԼՂՀ կառավարության 2010 թ. որոշման»

68. Գնահատման ձևերը: Ո՞րն է ներքին գնահատումը

• Ներքին գնահատումը կիրառվում է դասի ընթացքում՝ հարցման, ուսուցողական, ստուգողական և այլ առաջադրանքների ստուգման միջոցով, դասընկերների և ուսուցիչների հետ առօրյա շփումների, ուսումնական գործունեության ամփոփման ընթացքում: Այս ձևով գնահատվում են ոչ միայն յուրաքանչյուր սովորողի (դասարանի) ձեռք բերած գիտելիքներն ու կարողությունները, այլև նրա (դասարանի) զարգացման ընթացքը:

«Հանրակրթության պետական չափորոշիչի ձևավորման և հաստատման կարգը» «ԼՂՀ կառավարության 2010 թ. որոշման»

69. Դպրոցական բռնությունը՝

• բռնության տարատեսակ է, որի դեպքում ուսուցիչների (կամ աշակերտների) կողմից ուժ է կիրառվում աշակերտների նկատմամբ կամ, ինչը պատահում է չափազանց հազվադեպ, աշակերտների կողմից ուժ է կիրառվում ուսուցչի նկատմամբ:

• կարող է լինել հուզական եւ ֆիզիկական բնույթի:

Մարինե Միքայելյան, Բռնության և զոհի հոգեբանություն, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, Ճարտարագետ, 2016

70. Ո՞ր խմբերը կարելի է համարել համագործակցային:

• Այն խմբերը, որի անդամները գիտակցում են, որ իրենց հաջողությունը կախված է խմբի բոլոր անդամների ներդրումից:

(զլ. 2, Արմատուրյան Ա., Գյուլբուրդյան Ա., Խաչատրյան Ա., Խրիմյան Ա., Պետրոսյան Մ. / Մասնագիտական զարգացման ձեռնարկ ուսուցիչների համար/ - Եր. Կրթության ազգային ինստիտուտի հրատ., 2004.– 180 էջ)

71. Ի՞նչ ենք հասկանում ակտիվ ուսումնառություն ասելով:

• Ակտիվ ուսումնառության ընթացքում սովորողները սոսկ խոսքով կամ տեսողական տեղեկատվություն ստանալու փոխարեն դառնում են և՛ մասնակից, և՛ կատարող:

(Բաժին 1, Խրիմյան Ա., Հովսեփյան Ա., Մելքոնյան Մ., Էլոյան Ն., Շահիրոջի Ֆ. /Դպրոցի ղեկավարում և կառավարում: Ձեռնարկ դպրոցի տնօրենների համար, ԱՅՌԵՔՍ, Երևան, 2003թ., 296 էջ)

72. Ի՞նչ ենք հասկանում ուսուցում ասելով:

• Ուսուցումը անձնավորության գիտակցությունը ձևավորելու և զարգացնելու հատուկ կազմակերպված գործընթաց է:

(զլ. V, Ղույունյան Գ. Ե. /Մանկավարժություն: Դասագիրք բուհերի համար: Երկու գրքով: Գիրք I, Գիրք II /- Եր.: Ձանգակ-97, 2005թ., 464 էջ)

73. Ի՞նչ ենք հասկանում կարողություն ասելով:

• Կարողությունները գիտելիքներն են գործողության մեջ:

(զլ. V, Ղույունյան Գ. Ե. /Մանկավարժություն: Դասագիրք բուհերի համար: Երկու գրքով: Գիրք I, Գիրք II /- Եր.: Ձանգակ-97, 2005թ., 464 էջ)

74. Ի՞նչ ենք հասկանում հմտություն ասելով:

• Հմտությունները կարողությունների կառուցվածքում ձևավորված գործունեության առանձին դրսևորումների ավտոմատացված տարրերն են:

(զլ. V, Ղույունյան Գ. Ե. /Մանկավարժություն: Դասագիրք բուհերի համար: Երկու գրքով: Գիրք I, Գիրք II /- Եր.: Ձանգակ-97, 2005թ., 464 էջ)

75. Նշվածներից ո՞րի միջոցով է իրականացվում սովորողների առաջադիմության կիսամյակային գնահատումը 2-12-րդ դասարաններում:

• Միավորային գնահատման:

(Բաղդասարյան Ա., Միքայելյան Օ., Նազարյան Ա. /Սովորողների ընթացիկ գնահատման մեթոդաբանություն/, ԳԳ Կրթության և գիտության նախարարություն, 2008թ)

76. Ի՞նչն է բնորոշ համագործակցային ուսուցմանը:

• Առավել արդյունավետ պայմանների առկայությունը սոցիալական հմտությունների ձևավորման համար:

(զլ. 2, Արմատուրյան Ա., Գյուլբուրդյան Ա., Խաչատրյան Ա., Խրիմյան Ա., Պետրոսյան Մ. / Մասնագիտական զարգացման ձեռնարկ ուսուցիչների համար/ - Եր.: Կրթության ազգային ինստիտուտի հրատ., 2004.– 180 էջ)

77. Ո՞րն է սովորողների գնահատման գլխավոր նպատակը:

• Կրթության որակի բարելավումը:

(Բաղդասարյան Ա., Միքայելյան Օ., Նազարյան Ա. /Սովորողների ընթացիկ գնահատման մեթոդաբանություն/, ԳԳ Կրթության և գիտության նախարարություն, 2008թ)

78. Ի՞նչ ենք հասկանում հավակնությունների մակարդակ ասելով:

• Արդյունքների այն մակարդակը, որին ցանկանում է մարդը հասնել տվյալ ժամանակահատվածում, տվյալ գործունեությունն իրականացնելիս:

(զլ 13, Նալչաջյան Ա. ,Հոգեբանության հիմունքներ, Երևան. , «Հոգեբան» հրատարակչություն, 1997թ., 648 էջ)

79. Նշվածներից ո՞րն է արտահայտում «նպատակ» (դասի, գործունեության) հասկացության բովանդակությունը:

• Նպատակը ցանկալի և նախապես կանխատեսելի վերջնական արդյունքն է:

(զլ. V, Ղույունյան Գ. Ե. /Մանկավարժություն: Դասագիրք բուհերի համար: Երկու գրքով: Գիրք I, Գիրք II /- Եր.: Ձանգակ-97, 2005թ., 464 էջ)

80. Ի՞նչ ենք հասկանում կազմակերպության առաքելություն ասելով:

• Առաքելությունը կազմակերպության համար ցանկալի ապագայի մտապատկերն է:

(Բաժին 2, Խրիմյան Ա., Հովսեփյան Ա., Մելքոնյան Մ., Էլոյան Ն., Շահիրոջի Ֆ. /Դպրոցի ղեկավարում և կառավարում: Ձեռնարկ դպրոցի տնօրենների համար, ԱՅՌԵՔՍ, Երևան, 2003թ., 296 էջ)

ՀԱՐՑԱԶԱՐ

81. Ո՞ր հատկությունն է բնորոշ գրեթե բոլոր դեռահասներին:

- Ինքնուրույն լինելու ձգտումը:

(զլ. III, Ղույունջյան Գ. Ե. /Մանկավարժություն: Դասագիրք բուհերի համար:

Երկու գրքով: Գիրք I, Գիրք II /- Եր.: Չանգակ-97, 2005թ., 464 էջ, Նալչաջյան Ա., Հոգեբանության հիմունքներ, Երևան, «Հոգեբան» հրատարակչություն, 1997թ., 648 էջ:)

82. Ի՞նչ է նշանակում վճիռ կայացնել:

- Առաջնությունը տալ լուծումներից մեկին, մյուսները ճնշել, հեռացնել վարքի ոլորտից:

(Գլ. 9, Նալչաջյան Ա., Հոգեբանության հիմունքներ, Երևան., «Հոգեբան» հրատարակչություն, 1997թ., 648 էջ)

83. Ի՞նչ ենք հասկանում գործունեություն ասելով:

- Գործունեությունը գործողությունների շղթա է, որը միավորված է միասնական նպատակով և դրդապատճառներով:

(Գլ. 9, Նալչաջյան Ա., Հոգեբանության հիմունքներ, Երևան. «Հոգեբան» հրատարակչություն, 1997թ., 648 էջ)

84. Պատիժը ինչի՞ն պետք է ուղղված լինի:

- Շեղումների կանխարգելմանը և ոչ մի դեպքում անձի նսեմացմանը:

(զլ. III, Ղույունջյան Գ. Ե. /Մանկավարժություն: Դասագիրք բուհերի համար: Եկու գրքով: Գիրք I, Գիրք II /- Եր.: Չանգակ-97, 2005թ., 464 էջ

85. Ի՞նչ ենք հասկանում վարք ասելով:

- Վարքը գործունեության արտաքին, առարկայական, դիտման համար մատչելի դրսևորումն է:

(Գլ. 9, Նալչաջյան Ա., Հոգեբանության հիմունքներ, Երևան. «Հոգեբան» հրատարակչություն, 1997թ., 648 էջ)

86. Ի՞նչ փուլերից է բաղկացած սթրեսը:

- Տագնապ, դիմադրություն, սպառում:

(Գլ. 9, Նալչաջյան Ա., Հոգեբանության հիմունքներ, Երևան. «Հոգեբան» հրատարակչություն, 1997թ., 648 էջ)

87. Ի՞նչ է սահմանում հանրակրթության պետական չափորոշիչը:

- Հանրակրթական հիմնական ծրագրերի բովանդակության պարտադիր նվազագույնը, առավելագույն ծավալը, տարրական, հիմնական և միջնակարգ հանրակրթական ծրագրերի շրջանավարտների մերկայացվող ընդհանրական պահանջները և սովորողների գնահատման համակարգը:

(Հանրակրթության պետական չափորոշիչ, ընդհանուր դրույթներ, կետ 1)

88. Ո՞ւմ համար են պարտադիր հանրակրթության պետական չափորոշիչի նորմերը և դրույթները:

- Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության կրթության կառավարման մարմինների, տարրական, հիմնական և միջնակարգ ընդհանուր, հատուկ և մասնագիտացված հանրակրթական ծրագրեր (այսուհետ՝ հանրակրթական ծրագրեր) մշակողների և իրականացնող ուսումնական հաստատությունների համար՝ անկախ դրանց կազմակերպական-իրավական ու սեփականության ձևերից և ենթակայությունից :

(Հանրակրթության պետական չափորոշիչ, ընդհանուր դրույթներ, կետ 3)

89. Հանրակրթության պետական չափորոշիչն համապատասխան՝

- Մշակվում են պետական և այլընտրանքային հանրակրթական ծրագրերը:

(Հանրակրթության պետական չափորոշիչ, ընդհանուր դրույթներ, կետ 2.1)

90. Հանրակրթության պետական չափորոշիչն համապատասխան՝

- Փորձաքննության են ենթարկվում հաստատման ներկայացված այլընտրանքային հանրակրթական ծրագրերը:

(Հանրակրթության պետական չափորոշիչ, ընդհանուր դրույթներ, կետ 2.2)

91. Հանրակրթության պետական չափորոշիչն համապատասխան՝

- Կազմակերպվում են հանրակրթական ծրագրերի իրականացումը և դրա պետական վերահսկողությունը:

(Հանրակրթության պետական չափորոշիչ, ընդհանուր դրույթներ, կետ 2.3)

92. Հանրակրթության պետական չափորոշիչն համապատասխան՝

- Գնահատվում են հանրակրթության արդյունքները:

(Հանրակրթության պետական չափորոշիչ, ընդհանուր դրույթներ, կետ 2.4)

93. Ինչպե՞ս է ներկայացվում միջնակարգ կրթության ծրագրերի բովանդակությունը:

- Միջնակարգ կրթության ծրագրերի բովանդակությունը ներկայացվում է առարկայական ծրագրերի միջոցով և հանրակրթության պետական չափորոշիչի համաձայն ներառում է հանրակրթության ընդհանուր նպատակներին համապատասխան ընտրված ու սովորողի կողմից յուրացման համար նախատեսված գիտելիքները, մանկավարժորեն և հոգեբանորեն չափորոշված-հարմարեցված սոցիալական փորձը, մշակութային, բարոյական ու գեղագիտական, ազգային և համամարդկային արժեքները:

(Հանրակրթության պետական չափորոշիչ, բաժին 5, կետ 10)

94. Նշվածներից ո՞րն է ուսումնական բնագավառի ներկայացման կրթության բովանդակային բաղադրիչներից:

- Կարողությունները և հմտությունները:

(զլ. 2, Արնաուդյան Ա., Գյուլբուրդյան Ա., Խաչատրյան Ս., Խրիմյան Ս., Պետրոսյան Ս. /Մասնագիտական զարգացման ձեռնարկ ուսուցիչների համար/ Եր.: Կրթության ազգային ինստիտուտի հրատ., 2004.– 180 էջ)

95. Նշվածներից ո՞րն է ուսումնական բնագավառի ներկայացման կրթության բովանդակային բաղադրիչներից:

- Արժեքային համակարգը:

(զլ. 2, Արնաուդյան Ա., Գյուլբուրդյան Ա., Խաչատրյան Ս., Խրիմյան Ս., Պետրոսյան Ս. /Մասնագիտական զարգացման ձեռնարկ ուսուցիչների համար/ Եր.: Կրթության ազգային ինստիտուտի հրատ., 2004.-180 էջ)

96. Ո՞րն է կոլեկտիվ ուսուցման կազմակերպման դեպքում ուսուցման գործընթացի կազմակերպման առանձնահատկությունը:

- Տարբեր աշակերտներ կարող են զբաղվել տարբեր ուսումնական առարկաներով, ընդմիջումներ անել տարբեր ժամանակահատվածներում:

(Ս.Ա.Սկրտչյան /Կոլեկտիվ ուսուցման տարրերը: Մեթոդական ձեռնարկ ուսուցչի համար/ Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարության «Բյուրակն» կրթական համալիր: Երևան 2009թվական)

97. Կոլեկտիվ ուսուցման կազմակերպման դեպքում որո՞նք են ուսումնական խմբի անդամի գործունեության առանձնահատկությունները:

- Սովորող է, սովորեցնող և աշխատանքի կազմակերպող:

(Ս.Ա.Սկրտչյան /Կոլեկտիվ ուսուցման տարրերը: Մեթոդական ձեռնարկ ուսուցչի համար/ Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարության «Բյուրակն» կրթական համալիր: Երևան 2009թվական)

98. Ո՞վ է ի պաշտոնե պարտավոր ապահովելու աշխատողների առողջությունն ու անվտանգությունը:

- Աշխատողների առողջության և անվտանգության պահպանությունը պարտավոր է ապահովել գործատուն:

«ՀՀ Աշխատանքային օրենսգիրք», հոդված 243. կետ 2

99. Որքա՞ն պետք է լինի աշակերտների թվաքանակը դպրոցում:

- Այն չպետք է գերազանցի տվյալ շենքի կառուցման կան վերակառուցման նախագծով սահմանված թվաքանակը:

Հանրակրթական դպրոցների կառուցվածքի և պահպանման սանիտարական կանոններ N 2.III.4-2...մաս 3.կետ 6

100. Ինչպե՞ս է հաշվառվում ուսումնական սենյակների (դասասենյակներ) տարածքը:

- Ուսումնական սենյակների (դասասենյակներ) տարածքը հաշվառվում է՝ ելնելով 1 աշակերտի համար 2մ²:

Հանրակրթական դպրոցների կառուցվածքի և պահպանման սանիտարական կանոններ N 2.III.4-2...մաս 3.կետ 11

Օգտագործված փաստաթղթերի և գրականության ցանկ

- 1.ԼԴՀ Սահմանադրություն
- 2.«Կրթության մասին» ԼԴՀ օրենք
- 3.«Պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների» մասին ԼԴՀ օրենք
- 4.ՀՀ «Քաղաքացիական օրենսգիրք»
- 5.ՀՀ «Աշխատանքային օրենսգիրք»
- 6.«Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ» ԼԴՀ օրենսգիրք
- 7.«Հանրակրթության մասին» ԼԴՀ օրենք
- 8.«Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց կրթության մասին» ԼԴՀ օրենք
- 9.«Լեզվի մասին» ԼԴՀ օրենք
- 10.«Երեխայի իրավունքների մասին» ԼԴՀ օրենք
- 11.«Իրավական ակտերի մասին» ԼԴՀ օրենք
- 12.«Տեղական ինքնակառավարման մասին» ԼԴՀ օրենք
- 13.«Նախադպրոցական կրթության մասին» ԼԴՀ օրենք
- 14.«Կրթության պետական տեսչության մասին» ԼԴՀ օրենք
- 15.ԼԴՀ ԿԳԼ կրթության պետական տեսչության կանոնադրություն
- 16.«ԼԴՀ պետական ուսումնական հաստատություն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության օրինակելի կանոնադրություն
- 17.«ԼԴՀ պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատության կոլեկտիվ կառավարման մարմնի՝ խորհրդի ձևավորման» կարգ
- 18.«Հանրակրթական ուսումնական հաստատության ուսուցչի թափուր տեղի համար մրցույթի օրինակելի» կարգ
- 19.Ուսումնական հաստատության սովորողների կողմից կրթական ծրագրերի յուրացման ամփոփիչ ստուգման կամ ատեստավորման անցկացման, սովորողների փոխադրման, ավարտման և ուսումնական տարվա ընթացքում 120-200 ժամ բացակայած սովորողի՝ հաջորդ դասարան կամ հանրակրթության հաջորդ աստիճան փոխադրման կարգ
- 20.Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության հանրակրթական ուսումնական հաստատության սովորողի ընդունելության, տեղափոխման և ազատման կարգ
- 21.Հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների օրինակելի ուսումնական պլաններ
- 22.Հանրակրթական դպրոցների կառուցվածքի և պահպանման սանիտարական կանոններ N 2.III.3-2...

Մանկավարժություն և հոգեբանություն

1. Արնաուդյան Ա., Գյուլբուրդյան Ա., Խաչատրյան Ս., Խրիմյան Ս., Պետրոսյան Ս./ Մասնագիտական զարգացման ձեռնարկ ուսուցիչների համար/ - Եր.: Կրթության ազգային ինստիտուտի հրատ., 2004.– 180 էջ:
2. Բաղդասարյան Ա., Միքայելյան Օ., Նազարյան Ա. /Սովորողների ընթացիկ գնահատման մեթոդաբանություն/, ՀՀ Կրթության և գիտության նախարարություն, 2008թ.:
3. Գրիգորյան Յու., Մինասյան Հ. /Հանրակրթական դպրոցի Ֆիզիկական կուլտուրայի առարկայի չափորոշիչ և ծրագիր 1-12-րդ դասարաններ/ ՀՀ ԿԳԼ կրթական ծրագրերի կենտրոն, Երևան 2007թ.:
4. Խրիմյան Ս., Հովսեփյան Ա., Մելքոնյան Ս., Էլոյան Ն., Շահիրոջի Ֆ. /Դպրոցի ղեկավարում և կառավարում: Ձեռնարկ դպրոցի տնօրենների համար, ԱՅՈՒԶՍ, Երևան, 2003թ, 296 էջ:
5. Հանրակրթության պետական չափորոշիչ (նոր խմբագրությամբ՝ 1088-Ն, 28.07.2011թ.):
6. Հովհաննիսյան Ա., Հարությունյան Կ., Խրիմյան Ս., Խաչատրյան Ս., Բայաթյան Ն., Ալեքսանյան Լ., Պուրուկուրու Վ. /Համագործակցային ուսուցում: Ձեռնարկ / - Եր.: Անտարես, 2006 թ., 124 էջ:
7. Ղույունջյան Գ. Ե. /Մանկավարժություն: Դասագիրք բուհերի համար: Եկու գրքով: Գիրք 1, Գիրք 11 /- Եր.: Չանգակ-97, 2005թ., 464 էջ:
8. Նալչաջյան Ա., Հոգեբանության հիմունքներ, Երևան. «Հոգեբան» հրատարակչություն, 1997թ., 648 էջ:
- 10.Ս. Ա.Սկրտչյան /Կոլեկտիվ ուսուցման տարրերը: Մեթոդական ձեռնարկ ուսուցչի համար/ Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարության «Բյուրակն» կրթական համալիր: Երևան 2009 թվական:

ՊԱՏԻԱՐԱԿԻ ՄՐՑՈՒՅԹԻ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏԻԱՐԱԿԻ ԹԱՓՈՒՐ ՏԵՂԸ ՀԱՄԱՐԵԼՈՒ ՄՐՅՈՒՅԹԻ ԱՆՅՎԱՅՄԱՆ ԳՐԱՎՈՐ ՓՈՒԽ ՀԱՐՑԱՇԱՐ

1. Նախադպրոցական տարիքի երեխայի առաջատար գործունեությունն է՝ - խաղը

Յիմք՝ Տարիքային և մանկավարժական հոգեբանություն, Ա. Վ. Պետրովսկու խմբագրությամբ, Ա. Ա. Նալչաջյանի թարգմանությամբ, «Լույս» հրատարակչություն, 1977թ.:

2. Նշվածներից ո՞րն է նախադպրոցական կրթական հաստատության դաստիարակի պարտականությունը՝ - պահպանել երեխաների կյանքը, աշխատանք տանել նրանց առողջության ամրապնդման ուղղությամբ, զարգացնել նրանց ստեղծագործական երևակայությունը

Յիմք՝ «Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության օրենքը նախադպրոցական կրթության մասին», սեպտեմբերի 27, 2006թ., գլուխ 1 :

3. Ինտերակտիվ՝ թարգմանաբար նշանակում է՝ - փոխգործուն

Յիմք՝ Մասնագիտական զարգացման ձեռնարկ ուսուցիչների համար, Երևան, ԿԱԻ, 2004թ.:

4. Նշված հանրակրթական հիմնական ծրագրերից ո՞րը պարտադիր չէ՝ - նախադպրոցական կրթական ծրագիրը

Յիմք՝ «Կրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, Յոդված 16:

5. Նշե՛ք «Երեխայի իրավունքների մասին» ԼՂՀ օրենքի գործողության շրջանակները. - Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում սույն օրենքի գործողությունը տարածվում է մինչև 18 տարեկան անձանց վրա

Յիմք՝ «Երեխայի իրավունքների մասին» ԼՂՀ օրենք, Յոդված 1:

6. Տարվա կտրվածքով մանկապարտեզի կրթադաստիարակչական աշխատանքները կարգավորող փաստաթուղթ. - տարեկան աշխատանքային պլան

Յիմք՝ «Ուսումնական ձեռնարկ մանկապարտեզի համար», ԳԳ ԿԳՆ, 2010թ. 21.01 N05-Ա/Ք հրաման:

7. «Լեզվի մասին» ԼՂՀ օրենքի համաձայն՝ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության տարածքում գտնվող կրթական և ուսումնական համակարգերում դասավանդման և դաստիարակության լեզուն՝ - գրական հայերենն է

Յիմք՝ «Լեզվի մասին» ԼՂՀ օրենք, Յոդված 2:

8. ԳՈՒՄ նշանակում է՝ - գիտեն, ուզում են իմանալ, սովորեցի

Յիմք՝ Երեխայակենտրոն դասասենյակների ստեղծումը 3, 4 և 5 տարեկան երեխաների համար, «Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմ-նա-դրամ, Երևան, 2004թ.:

9. Նշվածներից ո՞րը երեխայի հիմնական իրավունքը չէ՝ - երեխայի ընտրելու իրավունքը

Յիմք՝ «Երեխայի իրավունքների մասին» ԼՂՀ օրենք:

10. Դաստիարակի թղթապանակի համար անհրաժեշտ փաստաթղթեր՝ - պլանավորման և հաշվառման տետր, ինքնակրթության տետր, ծնո-ղական ժողովների արձանագրությունների տետր

Յիմք՝ «Ուսումնական ձեռնարկ մանկապարտեզի համար», ԳԳ ԿԳՆ, 2010թ, 21.01 N05-Ա/Ք հրաման:

11. Աշխատանքային պայմանագիր կնքելիս կողմերի միջև փորձաշրջան կարող է սահմանվել՝ (նշե՛ք սխալ պատասխանը) - եթե աշխատանքի են ընդունվում ընտրովի պաշտոն զբաղեցնողները, ինչպես նաև պաշտոնի նշանակման համար որակավորման քննություններ հանձնած անձինք

Յիմք՝ ԳԳ աշխատանքային օրենսգիրք, Յոդված 91:

12. ԽԻԿ նշանակում է՝ - խթանում, իմաստի ընկալում, կշռադատում

Յիմք՝ Մասնագիտական զարգացման ձեռնարկ ուսուցիչների համար, Երևան, ԿԱԻ, 2004թ.:

13. ԳԳ աշխատանքային օրենսգրքի համաձայն՝ գործատուն իրավունք ունի լուծելու անորոշ ժամկետով կնքված աշխատանքային պայմանագիրը, ինչպես նաև որոշակի ժամկետով կնքված աշխատանքային պայմանագիրը՝ նախքան դրա գործողության ժամկետի լրանալը՝ (նշե՛ք սխալ պատասխանը) - աշխատողի արձակուրդում գտնվելու ժամանակահատվածում

Յիմք՝ ԳԳ աշխատանքային օրենսգիրք, Յոդված 113:

14. Դաստիարակի աշխատանքի պլանավորման հիմնական բաղադրիչներն են՝ - մարմնամարզություն, դիտում, աշխատանք, խաղ, պարպում, աշխատանք ծնողների հետ, անհատական աշխատանք

Յիմք՝ «Ուսումնական ձեռնարկ մանկապարտեզի համար», ԳԳ ԿԳՆ, 2010թ. 21.01 N05-Ա/Ք հրաման:

15. «Նախադպրոցական կրթության մասին» ԼՂՀ օրենքի համաձայն մինչև ո՞ր տարիքն է համարվում նախադպրոցական տարիք. - մինչև 6 տարեկանը

Յիմք՝ «Նախադպրոցական կրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, Յոդված 2:

16. Գրաճանաչության, մաթեմատիկայի, արվեստի, շինարարության, խոհարարության, դերային խաղի, բնագիտության, տեխնիկական, սպորտի կենտրոնները միասին կոչվում են՝ - զարգացնող միջավայր

Յիմք՝ Ծննդից մինչև վեց տարեկան երեխաների զարգացման և կրթական չափորոշիչներ, Երևան, ՄԱԿ- մանկական հիմնադրամ, 2011թ.:

17. Աշխատանքային կարգապահության խախտում համարվում է՝ - աշխատողի մեղքով աշխատանքային պարտականությունները չկատարելը կամ ոչ պատշաճ կատարելը

Յիմք՝ ԳԳ Աշխատանքային օրենսգիրք, հոդված 220:

18. Մանկապարտեզում պարպումներն անցկացվում են՝ - շաբաթական տեղաբաշխման գրաֆիկի և ռեժիմի (կանոնակարգի) համաձայն

Յիմք՝ Այլընտրանքային մոդելներով 5-6 տարեկան երեխաների նախադպրոցական կրթության կազմակերպումը, Դաստիարակի ուղեցույց, Երևան, 2010թ.:

19. Ո՞ր ժամերին և ո՞ւմ հաշվին է կատարվում պարտադիր բժշկական զննումը - աշխատանքային ժամերին՝ գործատուի հաշվին

Յիմք՝ ԳԳ աշխատանքային օրենսգիրք, Յոդված 249, կետ 6:

20. Նախադպրոցականի մտավոր զարգացման և դաստիարակության հիմքը հանդիսանում է՝ - զգայական դաստիարակությունը

Յիմք՝ «Մանկապարտեզի միջին խմբի կրթական համալիր ծրագիր», ԳԳ ԿԳՆ, 27. 10. 2011թ N 1192-Ա/Ք հրաման:

21. Ներքոնշյալներից ո՞րը «Նախադպրոցական կրթության մասին» ԼՂՀ օրենքում օգտագործվող հիմնական հասկացությունն չէ՝ - նախադպրոցական կրթության նպատակը

Յիմք՝ «Նախադպրոցական կրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, Յոդված 2:

23. Այս երևույթը բնութագրվում է աճող սերնդի հոգեկան գործընթացների առավել ինտենսիվ զարգացմամբ (արագընթաց ֆիզիկական և սեռային հասունացում, տեղեկատվական հոսքի կտրուկ ավելացում...)՝ - արքեկերացիա

Յիմք՝ Ս. Մարության, Ա. Դալլաբյան - «Նախադպրոցական մանկավարժություն», 2005, ուսումնական ձեռնարկ:

24. Ստագրոիդ համարվում է՝ - փոխգործուն մեթոդ

Յիմք՝ «Ուսումնական ձեռնարկ մանկապարտեզի համար», ԳԳ ԿԳՆ, 2010թ. 21.01 N05-Ա/Ք հրաման:

25. Նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում օդային բարվոք միջավայր ստեղծելու համար իրականացվող օդափոխությունը դադարեցվում է երեխաների խմբաբաժնյակ վերադառնալուց՝ - 30 րոպե առաջ

Յիմք՝ Նախադպրոցական կազմակերպությունների (հիմնարկների) սանիտարական նորմեր և կանոններ, (Հաստատված է ԼՂՀ առողջապահության նախարարի 2008թ. հոկտեմբերի 13-ի թ. 135-Ն հրամանով):

26. Ուսուցման այդ սկզբունքներն ապահովում են երեխայի զարգացումը, տարիքային և անհատական առանձնահատկությունների հաշվառումը և համարվում են՝ - ժամանակակից նախադպրոցական դիդակտիկայի հիմնարար սկզբունքներ

Յիմք՝ «Նախադպրոցական մանկավարժություն», 2005թ , ուսումնական ձեռնարկ:

27. Նախադպրոցական կազմակերպությունների հիմնական շինությունները պետք է ունենան՝ - անմիջական բնական լուսավորում

Յիմք՝ Նախադպրոցական կազմակերպությունների (հիմնարկների) սանիտարական նորմեր և կանոններ, (Հաստատված է ԼՂՀ առողջապահության նախարարի 2008թ. հոկտեմբերի 13-ի թ. 135-Ն հրամանով):

28. Ձախլիկությունը զարգացման առանձնահատկություն է, որը պայմանավորված է՝ - ուղեղի կիսագնդերի գործունեությամբ

Յիմք՝ «Ձախլիկների զարմանահարշ աշխարհը», Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2009թ.:

29. Նախադպրոցական ուսումնական հաստատության և ծնողների փոխհարաբերությունները կարգավորվում են՝ - Հաստատության և ծնողների միջև կնքվող պայմանագրով

Յիմք՝ «ԼՂՀ նախադպրոցական ուսումնական հաստատություն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության օրինակելի կանոնադրություն, գլուխ IV, կետ 26:

30. Լոգոպեդական խաղերը միտված են՝ - երեխաների խոսքի շտկողական աշխատանքների իրականացմանը

Յիմք՝ «Լոգոպեդական խաղեր», ԳԳ ԿԳՆ, Կրթության ազգային ինստիտուտ 2009թ.:

31. Նշվածներից ո՞րն է նախադպրոցական կրթության նպատակը - դպրոցական ուսուցմանը նախապատրաստումը

Յիմք՝ «Նախադպրոցական կրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, Յոդված 6:

32. Մատների վարժությունները նպաստում են հոգեկան գործընթացներից՝ - ուշադրության, հիշողության զարգացմանը

Յիմք՝ «Հրաշք մատիկներ» - Խ.Արուսյանի անվան ԳՊՄԳ, 2010թ.:

33. Նշվածներից ո՞րն է նախադպրոցական կրթության նպատակը. - Նախադպրոցական տարիքի երեխաների ներդաշնակ զարգացումն ու դաստիարակությունը

Յիմք՝ «Նախադպրոցական կրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, Յոդված 6:

ԳՐԱԿՈՐ ՆԱԹՅԱՇԱՐ

34. Բառի հնչյունային վերլուծություն կատարելու կարողության խնդիրը համարվում է՝
- գրաճանաչության մախապատրաստման կարևորագույն խնդիր

Հիմք՝ «Վաղ գրաճանաչությունը մանկապարտեզի ավագ խմբում», մեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2007թ.:

35. Ո՞ր մարմինն է սահմանում նախադպրոցական ուսումնական հաստատության խմբերի խտությունը.
- կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմինը

Հիմք՝ «Նախադպրոցական կրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, Հոդված 10:

36. Երեխայի մտածողությունը խթանող հարցերը կոչվում են՝
- բաց հարցեր

Հիմք՝ «Ուսումնական ձեռնարկ մանկապարտեզի համար», ՀՀ ԿԳՆ, 2010թ. 21.01 N05-ՍՔ հրաման:

37. Ո՞րն է նախադպրոցական կրթության բնագավառում կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի լիազորությունը.
- մշակում, հաստատում և ներդրում է նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշիչները

Հիմք՝ «Նախադպրոցական կրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, Հոդված 16:

38. Ուսուցման այդ ձևը ենթադրում է ուսումնական ծրագրի տարբեր բաժինների միջև կապերի ստեղծում՝ մեկ հետաքրքիր նյութ ուսումնասիրելու միջոցով.
- թեմատիկ ուսուցում

Հիմք՝ «Այլընտրանքային մոդելներով 5-6 տարեկան երեխաների նախադպրոցական կրթության կազմակերպումը», Դաստիարակի ուղեցույց, Երևան, 2010թ.:

39. Ո՞րն է նախադպրոցական կրթության բնագավառում տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունը.
- ապահովում է նախադպրոցական կրթության ոլորտի պետական քաղաքականության իրականացումը

Հիմք՝ «Նախադպրոցական կրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, Հոդված 17:

40. Բառերի բոլոր հնչյունների ճիշտ արտասանությունը, տրամաբանական շեշտերի տեղին օգտագործումը, ծայնի ուժի և խոսքի տեմպի կարգավորումն ապահովում են մայրենի լեզվի ուսուցման կարևորագույն խնդիրներից՝
- հնչարտաբերական ունակությունների զարգացումը

Հիմք՝ Մ. Բաղդասարյան - «Ճիշտ արտասանության ձևավորումը նախադպրոցական տարիքում», 1988թ.:

41. Ո՞ր նորմատիվ փաստաթղթով է սահմանվում նախադպրոցական կրթության բովանդակությունը.
- նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշիչով

Հիմք՝ «Նախադպրոցական կրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, Հոդված 21:

42. Նշվածներից ո՞րն է նախադպրոցական կրթության նպատակ.
- երեխայի ֆիզիկական և հոգեկան առողջության պահպանումն ու ամրապնդումը

Հիմք՝ «Նախադպրոցական կրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, Հոդված 6:

43. Այդ խաղերի բովանդակությունը միշտ որևէ մտավոր խնդրի իրականացումն է, և դրանք հիմնականում անց են կացվում դաստիարակի ղեկավարությամբ՝ հստակ կազմակերպված պարապմունքների միջոցով.
- դիդակտիկ խաղեր

Հիմք՝ Սայրենի լեզվի դիդակտիկ խաղեր, Երևան, 2007թ.:

44. Նախադպրոցական կրթական հաստատությունում աշխատանքի ընդունվում են այն անձինք, ովքեր ունեն՝
- նախարարության հաստատած որակավորման բնութագրի պահանջներին համապատասխան անհրաժեշտ մասնագիտական-մանկավարժական որակավորում

Հիմք՝ «ԼՂՀ նախադպրոցական ուսումնական հաստատություն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության կանոնադրություն, գլուխ IV, կետ 28:

45. ԲՄՏ նշանակում է՝
- բազմաբնույթ մտածողության տեսություն

Հիմք՝ «Բազմաբնույթ մտածողության տեսության կիրառումը ուսուցման վաղ շրջանում», Այռես, Երևան, 2004թ.:

46. Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձինք իրավունք ունեն կրթական ծրագրերին, իրենց զարգացման առանձնահատկություններին և տարիքին համապատասխան ստանալու՝
(նշեք սխալ պատասխանը)
- նախնական մասնագիտական (արհեստագործական), միջին մասնագիտական և բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական, հիմնական և լրացուցիչ կրթություն համապատասխան ուսումնական հաստատություններում՝ վճարովի հիմունքներով

Հիմք՝ «Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց կրթության մասին» ԼՂՀ օրենք, Հոդված 6, կետ 2:

47. Նախադպրոցական ուսումնական հաստատության ղեկավարների և մանկավարժների ատեստավորումը կազմակերպվում է՝
- հինգ տարին մեկ

Հիմք՝ «Նախադպրոցական կրթության մասին» ԼՂՀ օրենք հոդված 25, երրորդ պարբերություն:

48. Համաձայն Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգրքի 160-րդ հոդվածի երկարացված՝ մինչև 35 օր տևողությամբ (բացառիկ դեպքերում մինչև 48 օր տևողությամբ) ամենամյա արձակուրդի իրավունք ունեն (նշեք սխալ պատասխանը)
- մատենադարանների, գրադարանների տնօրենները, փոխտնօրենները, գրադարանավարները, մատենագետները

Հիմք՝ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքը, Հոդված 160:

49. Վաղ տարիքում երեխան շրջապատող աշխարհի հետ ծանոթանում է՝
- զգայարանների միջոցով

Հիմք՝ «Այնքան ծանոթ և այնքան անծանոթ... մեր երեխան», Ձեռնարկ ծնողների համար, ՄԱԿ-ի գրասենյակ, «Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմնադրամ, Երևան, 2006թ.:

50. ՆՈՒՀ-ում ուսումնամեթոդական և դաստիարակչական աշխատանքը կազմակերպում և վերլուծում է՝
- մեթոդիստը՝ տնօրենի ուսումնական գծով տեղակալը

Հիմք՝ ՀՀ ԿԳՆ 2011 թվականի 26 ապրիլի N416-Ն հրաման, III բաժին:

51. Ի՞նչ է նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշիչը.
- նորմատիվ է, որը սահմանում է երեխայի զարգացման, կրթական ծրագրերի բովանդակության պարտադիր մվագագույնը, երեխաների ուսումնական բեռնվածության առավելագույն ծավալը և երեխաներին ներկայացվող որակական պահանջները

Հիմք՝ Նախադպրոցական կրթության պետական չափորոշիչ, ԼՂՀ ԿԳՆ հր. N 113, 13.06.11թ.:

52. Դաստիարակի պարտականություններից են՝
- պլանավորումը և սաների ուսուցումն ու դաստիարակությունը

Հիմք՝ Դաստիարակի պաշտոնային պարտականությունները, Մանկապարտեզի տնօրենի ուղեցույց:

53. Շաբաթական քանի՞ պարապմունք են անցկացնում ավագ խմբում՝
- 14+1

Հիմք՝ «Մանկապարտեզի ավագ խմբի կրթական համալիր ծրագիր», 2007թ., Երևան:

54. Ո՞ր ռեժիմային պահից հետո են անցկացնում պարապմունքները՝
- նախաճաշից հետո

Հիմք՝ «Նախադպրոցական կրթական համալիր ծրագիր», 1999թ.:

55. Տարվա ընթացքում գրաճանաչությունից քանի՞ պարապմունք է նախատեսվում ավագ խմբում՝
- 40

Հիմք՝ Վաղ գրաճանաչությունը ավագ խմբում, 2007թ. Երևան:

56. Գրաճանաչության պարապմունքները քանի՞ րոպե տևողությամբ են անցկացվում ավագ խմբում՝
- 25 - 30 րոպե

Հիմք՝ «Վաղ գրաճանաչությունը մանկապարտեզի ավագ խմբում», 2007թ. Երևան:

57. Մանկապարտեզի երեխաները սովորում են գրել տառերը՝
- միացնում են ուրվագծերն ու ներկում

Հիմք՝ «Վաղ գրաճանաչությունը մանկապարտեզի ավագ խմբում», 2007թ. Երևան:

58. Գրաճանաչության պարապմունքի առաջնահերթ խնդիրներից մեկը՝
- բառի հնչյունային վերլուծությունը

Հիմք՝ «Վաղ գրաճանաչությունը մանկապարտեզի ավագ խմբում», 2007թ. Երևան:

59. Դաստիարակի աշխատանքային օրը քանի՞ ռեժիմային պահերից է բաղկացած.
- ընդունելություն, առավոտյան մարմնամազություն, նախաճաշ, պարապմունքներ, զբոսանք, քուն, հետճաշիկ, խաղ-զվարճալիք, տուն- ճանապարհում

Հիմք՝ «Նախադպրոցական հաստատության կառավարումը», 2008թ. Երևան:

60. Դաստիարակի օգնականի աշխատանքային պարտականություններից են՝
- պահպանել սենյակների մաքրությունը, օգնել դաստիարակին, կատարել նրա հանձնարարությունները

Հիմք՝ «Նախադպրոցական տարիքի երեխաների հիգիենա», Բ. Անջեյան, 1978թ., Երևան:

61. Խմբերի խտությունը ըստ տարիքային առանձնահատկությունների՝ մինչև 1,1-3 տ, 3-6տ
- մինչև 1տ.՝ 10-15, 1-3 տ.՝ 15-20, 3-6տ.՝ 25-30

Հիմք՝ ԼՂՀ ԿԳՆ նախադպրոցական ուսումնական հաստատության օրինակելի հաստիքացուցակ, 2007թ.:

62. Ի՞նչ է ընդգրկվում դաստիարակի աշխատանքային պլանի մեջ
- օրվա ռեժիմային պահերը

Հիմք՝ Նախադպրոցական ուսումնական հաստատության դաստիարակի աշխատանքային փաթեթ, մեթոդական ուղեցույց:

63. Դաստիարակի օգնականը իրավունք ունի՞ պարապմունք անցկացնել
- ոչ

Հիմք՝ Դաստիարակի օգնականի աշխատանքային պարտականությունները:

64. Դաստիարակը պատասխանատու է երեխաների առողջության համար
- այո. բժշկական աշխատողների հետ համատեղ ապահովում է երեխաների առողջության ապահովումը

Հիմք՝ Դաստիարակի պաշտոնային պարտականությունները, Մանկապարտեզի տնօրենի ուղեցույց, Պրակ IV, 2011, Երևան:

65. Ինչպե՞ս վարվել կամակոր երեխայի հետ.
- ուսումնասիրել երեխայի անհատական առանձնահատկությունները, օգտագործելով բացատրական- համոզիչ մեթոդը

Հիմք՝ Նախադպրոցականի դաստիարակության հարցեր, Ա. Հովհաննիսյան, 2005թ.Երևան:

66. Ծնողների հետ աշխատանքի ի՞նչ ձևեր կան.
- ծնողական ակումբ, ծնողական ժողով, անհատական զրույց, ծնողների հետ սեմինարներ, այցելություն տներ, աշխատանք ծնողական կոմիտեի հետ

Հիմք՝ Նախադպրոցականի դաստիարակության հարցեր, Ա. Հովհաննիսյան, 2005թ.Երևան:

ԲԱՆԱԿՈՐ ՆԱԲԱԶԱՐ

Հավելված 2
ԼԴԴ կրթության և գիտության նախարարի
2021 թվականի հունիսի 17 -ի N 471/Մ հրամանի

ՈՒՍՈՒՄԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՅՉԻ ԹԱՓՈՒՐ ՏԵՂԸ ՀԱՄԱՐԵԼՈՒ ՄՐՅՈՒՅԹԻ ԱՆՅԿԱՅՄԱՆ ԲԱՆԱԿՈՐ ՓՈՒԽ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՀԱՐՅԱՇԱՐԵՐ

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Հայերենի դիրքը հնդեվրոպական լեզվաընտանիքում: Նշվածներից ո՞ր լեզուները չեն պատկանում հնդեվրոպական լեզվաընտանիքին: լատիշերեն, քրդերեն, արաբերեն, վրացերեն, տաջիկերեն, ֆիններեն, շվեդերեն, հունգարերեն, էստոներեն, ալբաներեն, օսեթերեն, վիետնամերեն:
2. Թվարկել հայերենի ձայնորդ, ձայնեղ, խուլ և շնչեղ խուլ բաղաձայնները: Ի՞նչ է ձայնակապը. ո՞ր դեպքում է այն գրվում:
3. Հայերենում շեշտը ինչպիսի՞ն է: Բերել մի բանի դեպքեր, երբ շեշտը չի դրվում վերջին վանկի ձայնավորի վրա: Եթե բառը վերջանում է և տառով, շեշտը որտե՞ղ է դրվում:
4. Նշել հանդգնել, լուսնաշրջան, ծնրադրել, հոգեդատրիկ, թռչնաբուծություն բառերում կատարված հնչյունափոխության բոլոր դեպքերը:
5. Թվարկել 4 բառ, որոնց մեջ կատարվել է ածանցի հնչյունափոխություն: Վերլուծել բառակազմը:
6. Թվարկել 4 բառ, որոնցում կատարվել է երկհնչյունի հնչյունափոխություն: Վերլուծել բառակազմը:
7. Որո՞նք են կոչվում համաձայնավոր բառեր: Բառավերջի ի հնչյունը բառաբարդման և ածանցման ժամանակ ի՞նչ հնչյունափոխության կարող է ենթարկվել: Բերել օրինակներ:
8. Նշել ու ձայնավորի հնչյունափոխության բոլոր դեպքերը:
9. Բերել ի, ը ձայնավորների սղման մի բանի օրինակ:
10. Օրինակներով նշել ույ երկհնչյունի հնչյունափոխության բոլոր դեպքերը:
11. Ի՞նչ են նշանակում հակամետ, համետ, սկրաստ, գայլիկոն, մեղանչել, վարմ բառերը:
12. Հայերեն տառերի թվային արժեքը: Որոշել թվային արժեքը. ՋՂԹ, ՊՁԶ, ՆԴԲ, ՅԿԵ: Առաջին երկուսի արժեքը գրել տառերով:
13. ԱՅԲ բառով կազմել 5 դարձվածք և բացատրել իմաստները:
14. Քանի՞ տեսակ են լինում բառերը ըստ ձևափոխության: Բերել օրինակներ: Նշել ակնարկ, անարգել, շառափ, հագար, գանձ, թռչ համանունների իմաստները:
15. Ի՞նչ խմբերի են բաժանվում հայերենի խոսքի մասերը: Ինչպե՞ս է կազմվում գոյականի հոգնակի թիվը: Նշել բացառությունները:
16. Կազմել ձեռագիր և մատենագիր, դեղատուն և մեծատուն, հանքափոր և հանքահոր բառերի հոգնակին:
17. Բաղադրյալ հատուկ անունների ուղղագրությունը:
18. Գոյականի հոլովները:
19. Ուղղական և սեռական հոլովների շարահյուսական կիրառությունը:
20. Տրական և հայցական հոլովների շարահյուսական կիրառությունը:
21. Բացառական, գործիական, ներգոյական հոլովների շարահյուսական կիրառությունը:
22. Արտաբին, ներքին և այլաձև հոլովումներ:
23. Նշել համեմատության աստիճան չունեցող 10 որակական ածական:
24. Թվական անուն: Տեսակները:
25. Դերանուն: Տեսակները:
26. Անձնական դերանուն: Դերանվանական հոլովում: Նախադասությունների մեջ հոլովել դու դերանունը՝ նշելով շարահյուսական պաշտոնը յուրաքանչյուրում:
27. Դերանվանական հոդեր:
28. Բայի կազմությունը: Բայածանցներ:
29. Բազմապատկական բայեր: Բերել օրինակներ: Նշվածներից ո՞ր բայերը բազմապատկական չեն. թռչկոտել, կոտրատել, թեփոտել, մրոտել, պոկոտել, ցատկոտել, ժամգոտել, վազվզել:
30. Բայի սեռը:
31. Դերբայներ և ձևաբայեր:
32. Անկախ դերբայներ: Անորոշ դերբայի շարահյուսական կիրառությունը:
33. Ենթակայական և համակատար դերբայներ: Շարահյուսական կիրառությունը:
34. Հարակատար դերբայ: Շարահյուսական կիրառությունը:
35. Բայի ձևաբանական հատկանիշները:
36. Սահմանական եղանակ: Ժամանակաձևերը:
37. Ըղծական և ենթադրական եղանակ:
38. Հրամայական և հարկադրական եղանակ:
39. Բայի պարզ և բաղադրյալ ժամանակային ձևերը:
40. Անկանոն և պակասավոր բայեր:
41. Մակբայներ: Տեսակները: Մակբայներին հարաբերակից դերանուններ:
42. Կապ: Տեսակները:
43. Շաղկապ: Տեսակները:
44. Վերաբերական: Տեսակները:
45. Ենթակա: Նրա արտահայտությունը:

46. Ստորոգյալ: Տեսակները:
 47. Գոյականական անդամի լրացումներ:
 48. Բայական անդամի լրացումներ:
 49. Օրինակներով ցույց տալ, թե ինչ փոփոխություններ են կատարվում բարդ ստորադասական նախադասության պարզեցման ժամանակ:
 50. Բերել ենթակա և ստորոգելի, ուղիղ խնդիր և հանգման խնդիր ստորադաս նախադասությունների օրինակներ:
1. Ե՞րբ է սկզբնավորվել հայ գրականությունը և ի՞նչ շրջափուլեր ունի:
 2. Հայ հին բանահյուսությունից ի՞նչ նմուշներ են հասել մեզ, ո՞ւմ շնորհիվ, և ի՞նչ աղբյուրներ ունեն հայոց դիցարանի հետ:
 3. Հեթանոս աստվածները և նրանց պաշտամունքային վայրերը:
 4. Անգիր իմանալ դասագրքում գետեղված բանահյուսական նմուշները գրաբարով և աշխարհաբարով: Գրի դասարան, Դավիթ Գասպարյան
 5. Ո՞վ և ինչպե՞ս է ստեղծել հայ գրերը, ո՞վ է նրա կենսագիրը: Քաղաքական ի՞նչ նշանակություն ունեցավ հայ ժողովրդի համար գրերի գյուտը:
 6. Հայ գրողներից ովքե՞ր են անդրադարձել Մեսրոպ Մաշտոցի կերպարին: Նշել առնվազն հինգ բանաստեղծություն և հինգ ասույթ՝ նվիրված հայոց լեզվին և Մեսրոպ Մաշտոցին:
 7. 5-րդ դարի հայ մատենագրության ընդհանուր բնութագիրը: Ինչպե՞ս են կոչվում 5-րդ դարը, ինչո՞ւ: Ովքե՞ր են 5-րդ դարի հեղինակները և ի՞նչ երկեր են գրել:
 8. Ի՞նչ հատկանիշներով է առանձնանում Մովսես Խորենացու «Հայոց պատմությունը» հիմնգրող դարի պատմագրության մեջ: Վերլուծել Խորենացու «Ողբը»: Անգիր իմանալ առնվազն երկու հատված:
 9. Ե՞րբ է ձևավորվել «Սասնա ծռեր» դյուցազներգությունը (Եպոս) և քանի՞ մասից է կազմված: Բնութագրել գլխավոր հերոսներին և կազմել տոհմաճառը: Ի՞նչ գրական մշակումներ է ունեցել Եպոսը: Անգիր իմանալ հատվածներ:
 10. Վերլուծել «Մատյան ողբերգության» պոեմը: Արտասանել հատված:
 11. Ի՞նչ է առակը: Ովքե՞ր են միջնադարյան առակագիրները, ինչպե՞ս են կոչվում նրանց ստեղծագործությունները, բերել օրինակներ և մեկնաբանել:
 12. Ո՞վ է հայ միջնադարյան քնարերգության վերջին ներկայացուցիչը, ի՞նչ թեմաներով է ստեղծագործել (նշել խաղերի անվանումներ): Հ. Թումանյանը ինչպե՞ս է բնութագրել նրան:
 13. Հայկական հայտնի ի՞նչ կրթօջախներ կան (նշել հինգ կրթօջախի անուն): Ե՞րբ են հիմնադրվել և որտե՞ղ:
 14. Ի՞նչ գրական ուղղություններ կան հայ գրականության մեջ (նշել հիմնական առանձնահատկությունները և ներկայացուցիչները հայ գրականության մեջ):
 15. Ո՞վ է հայ նոր գրականության հիմնադիրը: Իր հայտնի վեպում նա նոր գրականության զարգացման ի՞նչ ուղիներ մատնանշեց:
 16. Ի՞նչ է ասում ԲաժՖիին պատմավեպի մասին: Որո՞նք են նրա ծրագրային վեպերը, ինչո՞ւ են դրանք կոչվում ծրագրային:
 17. «Սամվել» վեպի գաղափարը, կերպարները:
 18. Ե՞րբ է ինչո՞ւ են առաջացել արևելահայ և արևմտահայ գրական լեզուները:
 19. Ի՞նչ արևմտահայ գրողներ կան (նշել տասը գրողների անուններ և նրանց ստեղծագործությունների ու ժողովածուների վերնագրերը):
 20. Ի՞նչ է երգիծանքը և հումորը, ի՞նչ երգիծական գործեր կան հայ գրականության մեջ:
 21. Ի՞նչ է վեպը, ինչո՞վ է տարբերվում պատմվածքից, վիպակից և նովելից, բերել յուրաքանչյուրից օրինակ:
 22. Որո՞նք են «Գևորգ Մարզպետունի» վեպի պատմական աղբյուրները, դարաշրջանը, ինչո՞ւ է վիպասանը դիմել պատմական անցյալին:
 23. Արդյունաբերական մեծ քաղաքի կյանքը Ալ. Շիրվանզադեի ո՞ր ստեղծագործության մեջ է ներկայացված (նկարագրել կոնֆլիկտը և բնութագրել հերոսներին):
 24. Թվարկել նորավեպի ժանրային առանձնահատկությունները և նշել Գ. Զոհրապի նորավեպերի ժողովածուների վերնագրերը:
 25. Ի՞նչ է գրել Հ. Թումանյանը քառյակների մասին, ի՞նչ զգացումներ ու խոհեր են արծարծված դրանց մեջ (արտասանել քառյակներից):
 26. «Անուշ» պոեմի բովանդակությունը և հերոսների հոգեբանությունը: Արտասանել հատվածներ:
 27. Ավ. Իսահակյանի քնարերգությունը: Արտասանել երեք բանաստեղծություն:
 28. Ի՞նչ է հաստատում և ի՞նչ է ժխտում Աբու-Լալա Մահարին իր մենախոսության մեջ: Համեմատության ի՞նչ եզրեր ու-

- նեն «Համբերանքի չիբուխ»-ի Օհան ամին և Աբու Մահարին:
29. Ավ. Իսահակյանի արձակը:
30. Ո՞վ է Տերյանի քնարական հերոսը, որո՞նք են նրա ստեղծած քնարական շարքերը: Արտասանել երեք բանաստեղծություն:
31. Լ. Շանթի «Հին աստվածներ» դրաման, կերպարները:
32. Դ. Դեմիրճյանի արձակը: «Վարդանանք»:
33. Սիամանթո, «Հոգեվարքի և հույսի ջահեր» ժողովածուի վերլուծություն, շարքից արտասանել մեկ բանաստեղծություն:
34. Դանիել Վարուժան, վերլուծել «Ցեղին սիրտը» ժողովածուն, արտասանել «Ձոն» բանաստեղծությունը:
35. Ստեփան Զորյանի ստեղծագործությունը («Տխուր մարդիկ», «Ցանկապատ», «Պատերազմ», «Խնձորի այգին»):
36. Վերլուծել Ակսել Բակունցի «Ալպիական մանուշակ» պատմվածքը: Արտասանել հատված:
37. Ի՞նչ է խորհրդանշում Շահնուրի վեպի վերնագիրը՝ «Նահանջը առանց երգի»:
38. Գուրգեն Մահարի, «Այրվող այգեստաններ» վեպի վերլուծությունը:
39. Նսիրի Զարյանի «Արա Գեղեցիկ» դիցապատմական ողբերգությունը: Արտասանել հատված:
40. Հայ գրականության մեջ ցեղասպանության ի՞նչ ստեղծագործություններ կան (թվարկել հինգ ստեղծագործություն):
41. Ե. Զարենցի քնարական բանաստեղծությունները:
42. Ե. Զարենց: «Դանթեական առասպել», «Վահագն»:
43. Հովհաննես Շիրազի «Բիբլիական» պոեմի վերլուծությունը: Արտասանել հատված:
44. Համո Սահյանի քնարերգությունը: Արտասանել և վերլուծել «Ախր ես ինչպես վեր կենամ գնամ» բանաստեղծությունը:
45. Պարույր Սևակի կյանքը, «Վարք մեծաց» բանաստեղծության վերլուծություն և արտասանություն:
46. Պ. Սևակի սիրային քնարերգությունը: Արտասանել երկու բանաստեղծություն:
47. Պ. Սևակի հայրենասիրական քնարերգությունը: Արտասանել երկու բանաստեղծություն:
48. Հրանտ Մաթևոսյանի կյանքը և ստեղծագործությունը: Վերլուծել «Աշուն արև» վիպակը:
49. Սփյուռքահայ գրողներ (Հակոբ Օշական, Վահան Թեքեյան, Հակոբ Մեծուրի, Համաստեղ, Մուշեղ Իշխան):
50. Օտարագիր հայ գրողներ:

Գրականություն

Հայ գրականության դասագրքեր՝ 9-րդ, 10-րդ, 11-րդ, 12-րդ

ՏԱՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

1. Որո՞նք են նախաայբբենական փուլում աշակերտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների սահմանները:
2. Որո՞նք են գրաճանաչության այբբենական շրջանի հիմնական խնդիրները:
3. Ո՞րն է դասի խթանման փուլի նպատակը:
4. Ի՞նչ նյութեր կարելի է ընտրել գրաճանաչության դասերին գրական ունկնդրման ժամանակ:
5. Որո՞նք են մայրենիի բանավոր հարցման ենթատեսակները
6. Ի՞նչ են սովորում երեխաները քերականական գիտելիքների ձեռքբերման գործընթացում :
7. Ինչպիսի՞ վարժություններ է ընդգրկում լեզվական վարժությունների համակարգը:
8. Թվարկել խոսքի տեսակներն ըստ նշանակության :
9. Որո՞ք են բացատրական ընթերցանության մեթոդի հիմնական բաղադրամասերը:
10. Որո՞նք են գրույցի տեսակներն ըստ նպատակների:
11. Որո՞նք են կարդալու որակական հատկանիշները:
12. Ի՞նչ ենք հասկանում ճիշտ կամ անսխալ կարդալ ասելով:
13. Ի՞նչ ենք հասկանում գիտակցորեն կամ հասկանալով կարդալ ասելով:
14. Ի՞նչ ենք հասկանում վարժ կամ սահուն կարդալ ասելով :
15. Որո՞նք են պատմելու տեսակները:
16. Որո՞ք են գրույցի տեսակներն ըստ անցկացման ձևի :
17. Թվարկել խոսքի տեսակներն ըստ արտաբերման եղանակի և նշել դրանց առանձնահատկությունները:
18. Բնագրի շուրջ աշխատանքը որպես ընթերցողական կարողության ձևավորման միջոց և նրա խնդիրները :
19. Գրական տարրական գիտելիքների ուսումնասիրման սահմանները տարրական դասարաններում:
20. Գաղափար վերնագրի մասին:

ԲԱՆԱՎՈՐ ՀԱՐՑԱՆԱՐ

- 21. Բառի գեղարվեստական արժեքի ըմբռնում :
- 22. Ո՞րն է դասի իմաստի ընկալման փուլի նպատակը :
- 23. Ի՞նչ է տեքստը :
- 24. Ի՞նչ է թեման :
- 25. Որո՞ք են գրույցի տեսակներն ըստ դասի ժամանակ իրականացման փուլերի :
- 26. Ի՞նչ դեր ունեն լեզվաարտահայտամիջոցները տարրական դասարանների մայրենիի դասընթացում :
- 27. Գրական ժանրերի դերը տարրական դասարանների մայրենիի դասընթացում :
- 28. Ինչպե՞ս ձևավորել կարդացած ստեղծագործության ենթատեքստի կռահման կարողությունը :
- 29. Ի՞նչ է հարցաշարը, Ի՞նչ պետք է անել հարցաշար կազմելու կարողության ձևավորման աշխատանքներն իրականացնելիս :
- 30. Ինչի՞ց է կազմված բնագիրը :
- 31. Որո՞նք են բնագրի շուրջ տարվող աշխատանքի քայլերը :
- 32. Լեզվական տարրական գիտելիքների ձեռքբերման ի՞նչ եղանակներ կան :
- 33. Աշակերտների խոսքի զարգացման ի՞նչ ակտիվ մեթոդներ կան :
- 34. Բառապաշարի զարգացման ի՞նչ մեթոդներ կան :
- 35. Ո՞րն է դասի կշռադատման փուլի նպատակը :
- 36. Բանավոր խոսքին ներկայացվող ի՞նչ պահանջներ կան :
- 37. Ի՞նչ է ընկած տարրական դասարաններում մեծությունների ուսուցման մեթոդիկայի հիմքում :
- 38. Տարրական դասարաններում մեծությունների չափման ուսուցումը հնարավորություն է տալիս՝
- 39. Տարրական դասարաններում մաթեմատիկայից մեծությունների ուսուցումը նպատակ ունի՝
- 40. Մետրի հասկացությունը տալու նպատակով ուսուցիչը նախորդ ի՞նչ պետք է հանձնարարի :
- 41. Ի՞նչ պետք է անել աշակերտների մեջ թուլի և և ժամի մասին պատկերացումներ ստեղծելու նպատակով
- 42. Ինչո՞վ է որոշվում մաթեմատիկայի տարրական դասընթացի բովանդակությունը :
- 43. Տարրական դպրոցում մաթեմատիկա դասավանդող ուսուցիչը ի՞նչ պետք է գիտակցի :
- 44. Որո՞նք են մաթեմատիկայի դասի տիպերը տարրական դպրոցում :
- 45. Ինչի՞ն է նպաստում ոչ ստանդարտ խնդիրների լուծումը տարրական դպրոցի աշակերտների մոտ :
- 46. Ինչի՞ն է նպաստում ոչ ստանդարտ և հետաքրքրաշարժ խնդիրների լուծումը տարրական դպրոցի աշակերտների մոտ :
- 47. Տարրական դասարաններում ուսուցվող երկրաչափական բովանդակությամբ խնդիրները ի՞նչ խնդիրների կարելի է բաժանել :
- 48. Ի՞նչ եղանակներով կարելի է լուծել խնդիրները տարրական դասարաններում : Մեկնաբանել :
- 49. Ասել բազմապատկման տեղափոխական և զուգորդական հատկությունները, նրանց համատեղ կիրառման օրինակներ :
- 50. Ասել զուգորդման տեղափոխական և զուգորդական հատկությունները, նրանց համատեղ կիրառման օրինակներ :
- 51. Ի՞նչ պետք է անել զուգորդման և հանման գործողությունները ստուգելու համար :
- 52. Ի՞նչ պետք է անել բազմապատկման և բաժանման գործողությունները ստուգելու համար :
- 53. Երկու զուգորդելիների միաժամանակյա մեծացումը և փոքրացումը մի քանի միավորով : Ասել օրինակներ :
- 54. Ինչպե՞ս է փոփոխվում տարբերությունը՝ կապված հանելիի փոփոխության հետ :
- 55. Ինչպե՞ս է փոփոխվում քանորդը՝ կապված բաժանելիի փոփոխության հետ :
- 56. Ասել թվաբանական գործողությունների իմաստը մեկնաբանող պարզ խնդիրների տեսակներ : Բերել մեկական օրինակ :
- 57. Ասել թվաբանական գործողությունների անհայտ բաղադրիչը գտնելու վերաբերյալ պարզ խնդիրների տեսակներ : Բերել մեկական օրինակ :
- 58. Բազմապատկման և բաժանման հատուկ դեպքերի ուսուցումը տարրական դասարաններում :
- 59. Ի՞նչ պետք է կարողանան աշակերտները «Գումարման և հանման գործողությունների ուսուցումը 21-100 թվերի սահմանում» թեմայի սահմանում :
- 60. Պարագծի ուսուցման առանձնահատկությունը տարրական դասարաններում :
- 61. Մակերեսների ուսուցման առանձնահատկությունները տարրական դասարաններում :
- 62. Տարրական դպրոցում երկրաչափական նյութի ուսուցման նպատակները :
- 63. Ի՞նչ է առանցքային համաչափությունը :
- 64. Ո՞րն է աշակերտներին կետի և ուղիղ գծի հետ ծանոթացնելու մեթոդիկան :
- 65. Որո՞նք են աշակերտներին հատվածի և բեկյալ գծի հետ ծանոթացնելու մեթոդական առանձնահատկությունները :
- 66. Որո՞նք են բազմանկյան ուսուցման առանձնահատկությունները տարրական դասարաններում :

- 67. Որո՞նք են ուղղանկյան ուսուցման առանձնահատկությունները տարրական դասարաններում :
- 68. Ի՞նչ խնդիրներ են բաժանվում տարրական դասարանների մաթեմատիկայի դասընթացում ուսուցվող կառուցման խնդիրները :
- 69. «Կտորակ» հասկացության ձևավորման մեթոդական առանձնահատկությունները տարրական դասարաններում :
- 70. Համեմատական մեծությունների հետ կապված խնդիրների տեսակները : Բերել օրինակներ :
- 71. Երկու տարբերությամբ անհայտը գտնելու վերաբերյալ խնդիրների 5 օրինակ բերել և լուծել :
- 72. Ոչ ստանդարտ խնդիրների 5 օրինակ բերել և լուծել :
- 73. Ինչո՞ւ է առաջանում ծիածանը :
- 74. Օրգանների համակարգերի ուսուցման մեթոդիկան տարրական դասարաններում :
- 75. Որո՞նք են մեր պետականության խորհրդանիշները :
- 76. Արդյունաբերությունը թեմայի ուսուցման առանձնահատկությունները «Ես և շրջակա աշխարհը» դասընթացում :
- 77. Մշակութային արժեքների ուսուցումը 4-րդ դասարանում «Ես և շրջակա աշխարհը» առարկայից :
- 78. Ուսումնական գործունեության ի՞նչ տեսակներ կարող են կիրառվել «Ես և շրջակա աշխարհը» առարկայից.
- 79. Ինչո՞ւ էին հին աշխարհի շատ իմաստուններ համոզված, որ գոյություն ունի հարավային մեծ ցամաք :
- 80. Թվարկել Հայաստանի Հանրապետության մարզերը և մարզկենտրոնները :
- 81. Ինչո՞ւ են կոչվում ազգային -պետական տոներ և որո՞նք են դրանք :
- 82. Ճիշտ հաղորդակցվելու համար ի՞նչ կարևոր կանոններ պետք է անպայման իմանալ և կիրառել :
- 83. Բնապահպանական տարաբնույթ ի՞նչ միջոցառումներ են անցվածքում աշխարհի երկրները իրար հետ համագործակցելով :
- 84. Ի՞նչ անտեսանելի կապեր գոյություն ունեն բնության մեջ :
- 85. Թվարկել ֆիզիկոսների դասի մասերը և նրանց տևողությունը :
- 86. Որո՞նք են ֆիզիկական կուլտուրայի ուսումնական գործունեության տեսակները :
- 87. Ի՞նչ հիմնական նպատակ է հետապնդում ընդհանուր զարգացնող վարժությունների կատարումը :
- 88. Արժեքային համակարգի ինչպիսի՞ դրույթներ պետք է ձևավորվեն տարրական դպրոցում ֆիզիկական կուլտուրայի դասավանդման ժամանակ :
- 89. Որո՞նք են «Երաժշտություն» առարկայի ուսումնական հիմնական նպատակները և խնդիրները :
- 90. Սովորողների երաժշտական դաստիարակության ուսումնամեթոդական համալիրին ներկայացվող ի՞նչ պահանջներ կան :
- 91. Ովքե՞ր են Հայաստանի և Արցախի օրհներգերի հեղինակները :
- 92. Որո՞նք են երաժշտության ուսումնական գործունեության տեսակները :
- 93. Ո՞րն է կերպարվեստի հենքային բովանդակությունը :
- 94. Որո՞նք են «Կերպարվեստ» առարկայից աշակերտների ստեղծագործական գործունեության տեսակները :
- 95. Որո՞նք են «Կերպարվեստ» առարկայի ուսումնական հիմնական նպատակները և խնդիրները :
- 96. Որո՞նք են «Կերպարվեստ» առարկայի հիմնական սկզբունքները :
- 97. Արժեքային համակարգի ինչպիսի՞ դրույթներ պետք է ձևավորվեն տարրական դպրոցում տեխնոլոգիայի դասավանդման ժամանակ :
- 98. Որո՞նք են «Տեխնոլոգիա» կրթական ոլորտի նպատակները :
- 99. Որո՞նք են «Տեխնոլոգիա» առարկայի խնդիրները :
- 100. Ի՞նչ բաժիններ է ընդգրկում տարրական դպրոցի «Տեխնոլոգիա» առարկայի ծրագիրը :

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

- 1. Գյուլամիրյան Ջ. «Մայրենիի տարրական ուսուցման մեթոդիկա», «Զանգակ» հրատարակչություն, Երևան, 2015թ.
- 2. Իսկանդարյան Ս. «Կրտսեր դպրոցում մեծությունների ուսուցման մեթոդիկան», «Զանգակ» հրատարակչություն, Երևան, 2010թ.
- 3. Իսկանդարյան Ս. «Տարրական դպրոցում մաթեմատիկայի ուսուցման մեթոդիկայի ընտրովի գլուխներ», «Զանգակ» հրատարակչություն, Երևան, 2010թ.
- 4. Իսկանդարյան Ս. «Տարրական դպրոցում տեքստային խնդիրների ուսուցումը», «Զանգակ» հրատարակչություն, Երևան, 2010թ.
- 5. Իսկանդարյան Ս. «Թվաբանական գործողությունների ուսուցումը կրտսեր դպրոցում», «Զանգակ» հրատարակչություն, Երևան, 2010թ.
- 6. Հովսեփյան Ա., Հովհաննիսյան Գ. «Ես և շրջակա աշխարհը» 4-րդ դասարան, Մանմար, Երևան, 2016թ.
- 7. Հովսեփյան Ա., Հովհաննիսյան Գ. «Ես և շրջակա աշխարհը» 3-րդ դասարան, Մանմար, Երևան, 2016թ.
- 8. Հովսեփյան Ա., Հովհաննիսյան Գ. «Ես և շրջակա աշխարհը» 3-րդ դասարան, Մանմար, Երևան, 2016թ.
- 9. Հովսեփյան Ա., Հովհաննիսյան Գ. «Ես և շրջակա աշխարհը», ՈՒՉ, Մանմար, Երևան, 2012թ.
- 10. «Տեխնոլոգիա» առարկայի հանրակրթական չափորոշիչ և ծրագիր
- 11. «Կերպարվեստ» առարկայի հանրակրթական չափորոշիչ և ծրագիր
- 12. «Երաժշտություն» առարկայի հանրակրթական չափորոշիչ և ծրագիր
- 13. «Ֆիզիկոլոգիա» առարկայի հանրակրթական չափորոշիչ և ծրագիր

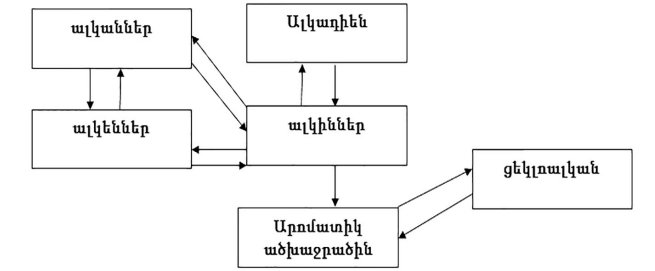
ՔԻՄԻԱ

- 1. Ատոմի կառուցվածքը և պարբերական օրենքը :
- 2. Իզոտոպներ :
- 3. Որո՞նք են միջուկային ռեակցիաները :
- 4. Ի՞նչ է ատոմային օրբիտալը : Քվանտային թվեր :
- 5. Որո՞նք են քիմիական կապի տեսակները : Իոնային կապ :
- 6. Որո՞նք են կովալենտային կապի տեսակները :
- 7. Ի՞նչ է վալենտականությունը և օքսիդացման աստիճանը :
- 8. Ի՞նչ է հիբրիդացումը : Սուլեկուլների տարածական կառուցվածքը :
- 9. Ինչպիսի՞ն է էլեկտրոնային շերտերի կառուցվածքը : Քիմիական տարրերի ատոմներում e-ի լրացման սկզբունքները :
- 10. Տալ պարբերական համակարգի և տարրերի հասկացությունները (միջուկի լիցքը, իոնացման էներգիայի էլեկտրաբացասականության) մասին :
- 11. Տալ կովալենտային կապի առաջացման մեխանիզմը (փոխանակային և դոնորակցեպտորային եղանակ) :
- 12. Ներկայացնել կովալենտ կապի հատկությունները :
- 13. Ներկայացնել ջրածնային և մետաղային կապերը :
- 14. Որո՞նք են նյութի ֆիզիկական վիճակները :
- 15. Որո՞նք են նյութի զագային վիճակները : Ավոգադրոյի օրենքը :
- 16. Ո՞րն է գազի վիճակի հավասարումը :
- 17. Ներկայացնել լուծույթների լուծելիությունը, լուծված նյութերի զանգվածային բաժնի մասին :
- 18. Որո՞նք են մաքուր նյութերը և խառնուրդները : Խառնուրդ-բաժանման եղանակները :
- 19. Ի՞նչ է դիսպերս համակարգերը :
- 20. Ի՞նչ գիտեք մուլային կոնցետրացիա և մուլային բաժին հասկացության մասին :
- 21. Որո՞նք են քիմիական ռեակցիաների դասակարգումը :
- 22. Ի՞նչ է քիմիական հավասարումը :
- 23. Ի՞նչ հասկացություն է քիմիական ռեակցիայի ջերմությունը :
- 24. Ո՞րն է քիմիական ռեակցիայի արագությունը :
- 25. Որո՞նք են քիմիական ռեակցիայի արագության գործակիցները :
- 26. Ի՞նչ է կատալիզը : Համասեռ, տարասեռ :
- 27. Որո՞նք են դարձելի ռեակցիաները : Քիմիական հավասարակշռությունը :
- 28. Ո՞րն է քիմիական հավասարակշռության տեղաշարժը, Լե Շատելիի սկզբունքը :
- 29. Ի՞նչ է էլեկտրոլիտային դիսոցիացիան տեսությունը : էլեկտրոլիտներ, ոչ էլեկտրոլիտներ :
- 30. Ի՞նչ է դիսոցիացիայի աստիճանը :
- 31. Տալ թթուների, հիմքերի, աղերի ընդհանուր բնութագիրը ըստ էլեկտրոլիտային դիսոցիացիան տեսության :
- 32. Նշել իոնափոխանակային ռեակցիաների մասին :
- 33. Ներկայացրեք աղերի հիդրոլիզը (օրինակով) :
- 34. Որո՞նք են օքսիդացման-վերականգնման ռեակցիաները :
- 35. Բնութագրել էլեկտրոլիզի գործընթացը (օրինակով) :
- 36. Տալ հալոգենների ընդհանուր բնութագիրը, ստացումը :
- 37. Քլոր, հատկությունը, ստացումը :
- 38. Ի՞նչ է հալոգենաջրածինները : Գրել դրանց հայտնաբերման ռեակցիաները :
- 39. Ո՞րն է հալոգենների կենսաբանական նշանակությունը : Տալ ալոտրոպիա հասկացությունը, մեկնաբանումը :
- 40. Թթվածին և օդոն : Տալ հատկությունները :
- 41. Տալ ոչ մետաղ՝ ծծմբի հատկությունները :
- 42. Որո՞նք են ծծմբական թթվի հատկությունները և ստացման եղանակները :
- 43. Ազոտ : Հատկությունները, օքսիդները :
- 44. Ամոնիակ : Ստացումը և հատկությունները :
- 45. Տալ ազոտական թթվի հատկությունը և ստացման եղանակները :
- 46. Ազոտական թթվի վերականգնման արգասիքները մետաղների հետ ռեակցիայում :
- 47. Տալ ֆոսֆորական թթվի հատկությունները և ստացումը :
- 48. Ածխածնի տարածությունները :
- 49. Պարզաբանեք ածխածնի հատկությունները :
- 50. Պարզաբանեք ածխածնի օքսիդները :
- 51. Ածխաթթվի աղերը :
- 52. Պարզաբանեք սիլիցիումի ստացումը և քիմիական հատկությունները :

ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ

ՄԱԹԵՄԱՏԻԿԱ

- 53. Որո՞նք են սիլիկատները: Ապակի:
- 54. Պարզաբանել մետաղների ընդհանուր բնութագիրը, ֆիզիկական հատկությունները:
- 55. Ի՞նչ երևույթ է կոռոզիան (կերամաշում):
- 56. Ո՞րն է ջրի կոշտությունը և դրա վերացման եղանակները:
- 57. Որո՞նք են մետաղների ստացման եղանակները:
- 58. Ի՞նչ է շղթայական ռեակցիաները:
- 59. Ո՞րն է քիմիական կապի բնույթը, օրգանական միացությունները:
- 60. Ի՞նչ է իզոմերիա:
- 61. Ի՞նչ օրգանական միացություններ գիտեք, ո՞րն է ալկանները՝ հոմոլոգիական շարքը և հատկությունները:
- 62. Ո՞րն է ալկանների ստացման եղանակները:
- 63. Ո՞րն է ցիկլոալկաններ, ստացումը և հատկությունները:
- 64. Որո՞նք են չհագեցած ածխաջրածինները՝ ալկենները և ո՞րն է հոմոլոգիական շարքը, իզոմերիան, ստացումը:
- 65. Ալկենների քիմիական հատկությունը՝ էպօքսիդացում, հիդրօքսիդացում և այլն:
- 66. Հասկացություն բարձրամոլեկուլային միացությունների մասին:
- 67. Ո՞րն է դինամային ածխաջրածինները, իզոմերիան, ստացումը:
- 68. Դինամային ածխաջրածինների քիմիական հատկությունները:
- 69. Ի՞նչ նյութեր են կաուչուկները: Բերել օրինակներ:
- 70. Ալկիններ: Ացետիլեն: Քիմիական հատկությունները և ստացումը:
- 71. Ո՞րն է բենզոլի քիմիական հատկությունները և ստացումը:
- 72. Որո՞նք է բենզոլի հոմոլոգները, անվանակարգը:
- 73. Պարզաբանեք ծագումնաբանական կապը ածխաջրածինների միջև: Գրեք ռեակցիայի հավասարումները:
- 74. Ի՞նչպիսի՞ նավթամյութեր կան:

- 75. Ի՞նչ է նավթի կրեկինոզը, ինչով են տարբերվում թորման, ջերմային և կատալիզված բենզինները իրարից:
- 76. Ի՞նչ է ածխաջրածինների արոմատացումը:
- 77. Ի՞նչպիսի՞ միատոմ սպիրտներ գիտեք: Իզոմերիան, անվանակարգումը:
- 78. Ո՞րն է բազմատոմ սպիրտների քիմիական հատկությունները:
- 79. Ո՞րն է սահմանային միատոմ սպիրտների ստացման եղանակները:
- 80. Էթիլեն-գլիկոլ և գլիցերին: Ստացումը:
- 81. Ամիններ: Հոմոլոգիական շարքը և հատկությունները:
- 82. Ի՞նչ նյութ է ֆենոլը և ինչ քիմիական հատկություն ունի և որն է ֆենոլի ստացման եղանակները:
- 83. Ո՞ր օրգանական միացություններին են պատկանում ալդեհիդները, ստացումը և քիմիական հատկությունները:
- 84. Նշեք պոլիմերացման և պոլիկոնդենսացման ռեակցիաների մասին:
- 85. Որո՞նք են կարբոնաթթուները, դրանց դասակարգումը և անվանակարգումը:
- 86. Որո՞նք են բարձր հագեցած և չհագեցած միախիմ կարբոնաթթուների ներկայացուցիչները:
- 87. Ամիլին: Ստացումը:
- 88. Ի՞նչ նյութեր են ճարպերը և ո՞ր ռեակցիան են անվանում էսթերների օժանդակում:
- 89. Որո՞նք են էսթերները և ո՞րն է էսթերացման ռեակցիաները:
- 90. Ի՞նչ օրգանական միացություններ են համարվում ածխաջրերը, դասակարգումը, անվանակարգը:
- 91. Որո՞նք են միաշաքարները, ստացումը, հատկությունները:
- 92. Որո՞նք են երկշաքարները:
- 93. Որո՞նք են բազմաշաքարները:
- 94. Ո՞րն է բջջանյութի քիմիական հատկությունները:
- 95. Ներկայացրեք ամինները, իզոմերիան:
- 96. Ներկայացրեք ամինների ստացումը, քիմիական հատկությունները:
- 97. Ո՞րն է ամինաթթուների իզոմերիան և անվանակարգը:
- 98. Ի՞նչ միջառատային իզոմերներ գիտեք:
- 99. Ո՞ր նյութերն ունեն $C_nH_{2n}O_2$ ընդհանուր բանաձևը: Բերել օրինակներ:
- 100. Գրեք $C_4H_8O_2$ ընդհանուր բանաձև ունեցող օրգանական միացությունների կառուցվածքային բանաձևերը:

Գրականություն՝ գործող դասագրքեր:

- 57. Կարգավորություններ:
- 1. Երկու թվերի ամենամեծ ընդհանուր բաժանարարը և ամենափոքր ընդհանուր բազմապատիկը գտնելու հաշվեկանները:
- 2. Համեմատություններ: Ուղիղ և հակադարձ համեմատական կախումներ: Տոկոսներ:
- 3. Երկու անհայտով երկու առաջին աստիճանի հավասարումների համակարգերի լուծումը և գրաֆիկական մեկնաբանումը:
- 4. Իրական թվեր: Ամբողջ ցուցիչով աստիճանի հատկությունները:
- 5. Քառակուսային եռանդամի վերլուծումը գծային արտադրիչների:
- 6. Քառակուսային հավասարման լուծումը: Վեկտի թեորեմը:
- 7. $y = kx$ ֆունկցիայի հատկությունները և գրաֆիկը:
- 8. $y = \frac{k}{x}$ ֆունկցիայի հատկությունները և գրաֆիկը:
- 9. $y = \sqrt{x}$ ֆունկցիայի հատկությունները և գրաֆիկը:
- 10. Քառակուսային ֆունկցիայի գրաֆիկը:
- 11. Բնական ցուցիչով աստիճանային ֆունկցիայի հատկությունները և գրաֆիկը:
- 12. $f(x) = x^{1/n}$ ֆունկցիան և նրա հատկությունները:
- 13. Ցուցային ֆունկցիա և նրա հատկությունները:
- 14. Լոգարիթմական ֆունկցիա և նրա հատկությունները:
- 15. Կոտրակագծային ֆունկցիա և նրա հատկությունները:
- 16. Սինուս ֆունկցիայի հատկությունները և գրաֆիկը:
- 17. Կոսինուս ֆունկցիայի հատկությունները և գրաֆիկը:
- 18. Տանգենս ֆունկցիայի հատկությունները և գրաֆիկը:
- 19. Կոտանգենս ֆունկցիայի հատկությունները և գրաֆիկը:
- 20. $y = f(x)$ ֆունկցիայի գրաֆիկի միջոցով $y = f(x) + a$ և $y = f(x+a)$ ֆունկցիաների գրաֆիկների կառուցումը:
- 21. $y = f(x)$ ֆունկցիայի գրաֆիկի միջոցով $y = af(x)$ և $y = f(ax)$ ֆունկցիաների գրաֆիկների կառուցումը:
- 22. $y = f(x)$ ֆունկցիայի գրաֆիկի միջոցով $y = f(|x|)$ և $y = f(x)$ ֆունկցիաների գրաֆիկների կառուցումը:
- 23. Ֆունկցիայի պարբերականությունը, զրոյությունը և կենտությունը:
- 24. Ֆունկցիայի մոնոտոնության միջակայքերը և էքստրեմումները:
- 25. Թվաբանական պրոգրեսիա, նրա բնութագրիչ հատկությունը, ընդհանուր անդամի և առաջին n անդամների գումարի բանաձևերը:
- 26. Երկրաչափական պրոգրեսիա, նրա բնութագրիչ հատկությունը, ընդհանուր անդամի և առաջին n անդամների գումարի բանաձևերը:
- 27. Անվերջ նվազող երկրաչափական պրոգրեսիա: Գումարի բանաձևը:
- 28. Մեկ անհայտով երկրորդ աստիճանի անհավասարումների լուծումը:
- 29. Բեզուի թեորեմը:
- 30. Առաջին և երկրորդ աստիճանի հավասարումների համակարգերի լուծման գրաֆիկական եղանակը (օրինակներով մեկնաբանել):
- 31. Թվային անհավասարությունների հատկությունները:
- 32. Թվային արգումենտի եռանկյունաչափական ֆունկցիաների սահմանումը: Հիմնական եռանկյունաչափական նույնությունները: Բերման բանաձևերը:
- 33. Երկու անկյունների գումարի և տարբերության եռանկյունաչափական ֆունկցիաների բանաձևերը (արտածումներով):
- 34. Կրկնակի և կես անկյան եռանկյունաչափական ֆունկցիաների բանաձևերը (արտածումներով):
- 35. Եռանկյունաչափական ֆունկցիաների արտադրյալի և գումարի բանաձևերը:
- 36. Թվի արկսինուսը և արկկոսինուսը:
- 37. Թվի արկտանգենսը և արկկոտանգենսը:
- 38. Պարզագույն եռանկյունաչափական հավասարումների լուծման բանաձևերը:
- 39. Համասեռ եռանկյունաչափական հավասարումների լուծում:
- 40. $a \sin(x) + b \cos(x) = c$ տեսքի հավասարումների լուծումը ($abc \neq 0$):
- 41. Ցուցային հավասարումներ: $a^2x^2 + pa^2x + q = 0$ և $c^2x^2 + pc^2x + qd^2 = 0$ տեսքի ցուցային հավասարումների լուծումը:
- 42. Ցուցային անհավասարումներ:
- 43. Լոգարիթմի սահմանումը և հիմնական հատկությունները:
- 44. Լոգարիթմական անհավասարումներ:
- 45. Հաջորդականության սահման, e թիվը:
- 46. Ածանցյալ: Երկու ֆունկցիաների գումարի և արտադրյալի ածանցման կանոնները:
- 47. Երկու ֆունկցիաների ջանքորդի և բարդ ֆունկցիայի ածանցման կանոնները:
- 48. Տարրական ֆունկցիաների ածանցյալները:
- 49. Ֆունկցիայի գրաֆիկի շոշափող: Շոշափողի հավասարումը:
- 50. ֆունկցիայի մոնոտոնության միջակայքերը գտնելու հաշվեկանները:
- 51. Ֆունկցիայի էքստրեմումները, մեծագույն և փոքրագույն արժեքը տրված միջակայքում:
- 52. Անհավասարումների լուծման միջակայքերի եղանակը:
- 53. $\sqrt{f(x)} = g(x)$ և $\sqrt{f(x)} = \sqrt{g(x)}$ տեսքի հավասարումների լուծումը:
- 54. $\sqrt{f(x)} > g(x)$ և $\sqrt{f(x)} < g(x)$ տեսքի անհավասարումների լուծումը:
- 55. $|f(x)| = |g(x)|$ և $|f(x)| = g(x)$ տեսքի հավասարումների լուծումը:
- 56. $|f(x)| > g(x)$ և $|f(x)| < g(x)$ տեսքի անհավասարումների լուծումը:
- 57. Կարգավորություններ:
- 58. Տեղափոխություններ:
- 59. Ջուզորդություններ:
- 60. Նյուտոնի երկանդամը:
- 61. Ջուզահեռագիծ: Թալեսի թեորեմը: Սեղան:
- 62. Ուղղանկյուն, շեղանկյուն, քառակուսի:
- 63. Կենտրոնային և ներգծյալ անկյուններ:
- 64. Եռանկյան չորս նշանավոր կետերը:
- 65. Ներգծյալ և արտագծյալ շրջանագծեր:
- 66. Ջուզահեռագծի, եռանկյան և սեղանի մակերեսները:
- 67. Պյութագորասի թեորեմը:
- 68. Առնչություններ ուղղանկյուն եռանկյան կողմերի և անկյունների միջև:

- 69. Եռանկյունների նմանության հայտանիշները և հատկությունները:
- 70. Եռանկյան կիսորդի հատկությունը:
- 71. Հատվող լարերի հատկությունը:
- 72. Սինուսների թեորեմը:
- 73. Կոսինուսների թեորեմը:
- 74. Հերոնի բանաձևը:
- 75. Եռանկյան մակերեսի, կողմերի և արտագծյալ շրջանագծի շառավիղի կապը:
- 76. Կանոնավոր բազմանկյան մակերեսի, նրա կողմերի և ներգծյալ շրջանագծի շառավիղի հաշվման բանաձևեր:
- 77. Շրջանագծի երկարությունը և շրջանի մակերեսը:
- 78. Տարածաչափության աբսոլյուտները: Հետևություններ հարթության տրման եղանակների մասին:
- 79. Երկու ուղիղների, երկու հարթությունների և ուղղի ու հարթության փոխադարձ դասավորությունները:
- 80. Քառանկյուն և զուգահեռանկյուն հատույթի կառուցումը (դիտարկել դեպքեր):
- 82. Ուղղի և հարթության ուղղահայացությունը:
- 83. Երեք ուղղահայացների մասին թեորեմը:
- 84. Ուղղի և հարթության կազմած անկյունը: Երկնիստ անկյուն:
- 85. Պրիզմայի հասկացությունը և մակերևույթի մակերեսը:
- 86. Բուրգ: Կանոնավոր և հատած բուրգ, նրանց մակերևույթների մակերեսները:
- 87. Ուղիղ շրջանային գլան: Գլանի մակերևույթի մակերես-ը:
- 88. Կոնի հասկացությունը և մակերևույթի մակերեսը: Հատած կոն:
- 89. Գունդ: Գնդային մակերևույթի մակերես:
- 90. Ուղիղ և թեք պրիզմայի ծավալը:
- 91. Գլանի ծավալը:
- 92. Բուրգի և հատած բուրգի ծավալը:
- 93. Կոնի և հատած կոնի ծավալը:
- 94. Գնդի և նրա մասերի ծավալները:
- 95. Վեկտորի հասկացությունը: Վեկտորների գումարումը և հանումը:
- 96. Վեկտորի բազմապատկումը թվով: Վեկտորների սկալյար արտադրյալը:
- 97. Համահարթ և տարահարթ վեկտորներ: Վեկտորի վերլուծումը ըստ տարահարթ վեկտորների:
- 98. Վեկտորի կոորդինատները: Վեկտորների գումարի, տարբերության, վեկտորի ու թվի արտադրյալի կոորդինատները:
- 99. Վեկտորի մոդուլի և վեկտորների սկալյար արտադրյալի հաշվումը կոորդինատներով:
- 100. Երկու կետերի հեռավորության բանաձևը: Հատվածի միջնակետի կոորդինատները: Համաչափ կետի կոորդինատները:

Գրականություն՝ գործող դասագրքեր: 12

ԲԱՆԱԿՈՐ ՆԱԽՅԱՆԱՐ

- 22. Ձևակերպելը համուղղված ուժերի համագործը որոշելու կանոնը:
- 23. Թվարկերը հավասարակշռության տեսակները և տվյալները դրանց սահմանումները:
- 24. Որո՞նք են հաստատուն ուժի աշխատանքի երեք հատկությունները:
- 25. Ձևակերպելը լրիվ մեխանիկական էներգիայի պահպանման օրենքը: Գրե՛ք բանաձևը:
- 26. Ձևակերպելը իմպուլսի պահպանման օրենքը: Գրե՛ք բանաձևը:
- 27. Ո՞ր մեծությունն է կոչվում ուժի իմպուլս, որը՝ մարմնի իմպուլս: Գրե՛ք բանաձևերը:
- 28. Ո՞ր տատանումներն են կոչվում ներդաշնակ:
- 29. Գործողի նկատմամբ ի՞նչ անկյան տակ պետք է նետել մարմինը, որպեսզի տրված սկզբնական արագության դեպքում նրա թռիչքի հեռավորությունը լինի առավելագույնը: Օդի դիմադրությունը անտեսել:
- 30. Ե՞րբ է մարմինը կատարում հավասարաչափ շրջանագծային շարժում:
- 31. Ի՞նչ անկյուն են կազմում հետագծի տվյալ կետում արագությունը և արագացումը շրջանագծային շարժման դեպքում:
- 32. Թեք հարթության ի՞նչ առավելագույն անկյան դեպքում նրա վրա դադարի վիճակում խորանարդը չի շրջվի:
- 33. Անհրաժեշտ է փորել H խորությամբ ջրհոր: Փորելիս ի՞նչ խորության վրա կկատարվի պահանջվող ամբողջ աշխատանքի կեսը:
- 34. Արտահայտել ուժի, աշխատանքի, հզորության և իմպուլսի միավորները ՄՅ-ի հիմնական միավորներով:
- 35. Ո՞ր օրենքն է ընկած ռեակտիվ շարժման հիմքում:
- 36. Ձևակերպելը Բոյլ-Մարիոտի օրենքը: Գրե՛ք բանաձևը:
- 37. Գծե՛ք իզոթերմ պրոցեսում գազի ճնշման ծավալից կախումն արտահայտող գրաֆիկը:
- 38. Ձևակերպելը Գեյ-Լյուսակի օրենքը: Գրե՛ք բանաձևը:
- 39. Գծե՛ք իզոթերմ պրոցեսում գազի ծավալի ջերմաստիճանից կախումն արտահայտող գրաֆիկը:
- 40. Ձևակերպելը Շառլի օրենքը: Գրե՛ք բանաձևը:
- 41. Գծե՛ք իզոթերմ պրոցեսում գազի ճնշման ջերմաստիճանից կախումն արտահայտող գրաֆիկը:
- 42. Ձևակերպելը ջերմադինամիկայի առաջին օրենքը:
- 43. Իդեալական գազի վիճակի հավասարումից ստացելը Բոյլ-Մարիոտի, Գեյ-Լյուսակի, Շառլի օրենքների բանաձևերը:
- 44. Ո՞րն է գազային ունիվերսալ հաստատունի արժեքը և չափայնությունը:
- 45. Գրե՛ք Մենդելեև-Կլապեյրոնի հավասարումը:
- 46. Ջրի շոքեզոյացման տեսակարար ջերմությունը 2,3 Ջ/կգ է: Ի՞նչ է նշանակում այդ պնդումը:
- 47. Ձևակերպելը Կուլոնի օրենքի բանաձևից k համեմատական գործակցի ֆիզիկական իմաստը, արժեքը և չափայնությունը ՄՅ-ի հիմնական միավորներով:
- 48. Ձևակերպելը էլեկտրական դաշտերի վերադրման սկզբունքը:
- 49. Ո՞ր դաշտերն են կոչվում պոտենցիալային:
- 50. Տվե՛ք պոտենցիալի սահմանումը:
- 51. Գրե՛ք E լարվածությամբ համասեռ դաշտում q լիցքի տեղափոխման ժամանակ դաշտի կատարած աշխատանքի բանաձևը:
- 52. Գրե՛ք համասեռ էլեկտրաստատիկ դաշտի լարվածության և պոտենցիալների կապը արտահայտող բանաձևը:
- 53. Ո՞ր մեծությունն են անվանում հոսանքի ուժ: Գրե՛ք բանաձևը:
- 54. Ձևակերպելը Օհմի օրենքը շղթայի տեղամասի համար: Գրե՛ք բանաձևը:
- 55. Ձևակերպելը Օհմի օրենքը լրիվ շղթայի համար: Գրե՛ք բանաձևը:
- 56. Ձևակերպելը Ջոուլ-Լենցի օրենքը: Արտածե՛ք օրենքն արտահայտող բանաձևը:
- 57. Ո՞ր մեծությունն են անվանում էլեկտրաշարժ ուժ: Ի՞նչ միավորով է արտահայտվում:
- 58. Ի՞նչ նպատակով են օգտագործում կիսահաղորդչային դիոդը:
- 59. Ինչու՞ ջերմաստիճանը բարձրացնելիս էլեկտրոլիտի հաղորդականությունը մեծանում է:
- 60. Ձևակերպելը Ֆարադեյի օրենքն էլեկտրոլիզի համար:
- 61. Ի՞նչ բանաձևով կարելի է որոշել տարրական լիցքի մեծությունը՝ ելնելով Ֆարադեյի օրենքից:
- 62. Ո՞ր մեծությունն է կարելի հաշվել՝ իմանալով Ֆարադեյի և Ավոգադրոյի հաստատունները:
- 63. Ո՞ր բանաձևն է արտահայտում կոնդենսատորի էլեկտրաունակության սահմանումը:
- 64. Գրե՛ք լիցքավորված հարթ կոնդենսատորի շրջադիրների միջև ստեղծված համասեռ էլեկտրական դաշտի էներգիայի խտության բանաձևը:
- 65. Ո՞ր մեծությունն են անվանում առանձնացված հաղորդիչի էլեկտրաունակություն:
- 66. Ձևակերպելը վերադրման սկզբունքը մագնիսական դաշտերի համար:
- 67. Ձևակերպելը էլեկտրամագնիսական մակածման օրենքը:

- 68. Գրե՛ք տատանողական կոնտուրում էլեկտրամագնիսական տատանումների լրիվ էներգիայի բանաձևը:
- 69. Ո՞ր երևույթն են անվանում ինքնամակածում:
- 70. Շրջանակում մակածվում է հաստատուն էլԸՈւ: Ժամանակից կախված ի՞նչ օրենքով է նրա մեջ փոխվում մագնիսական հոսքը:
- 71. Ձևակերպելը Անպերի օրենքը: Գրե՛ք բանաձևը:
- 72. Ո՞ր ուժն են անվանում Լորենցի ուժ: Արտածե՛ք Լորենցի ուժի բանաձևը:
- 73. Ձևակերպելը Լենցի կանոնը:
- 74. Ձևակերպելը խցանահանի կանոնը ուղղաձիգ հոսանքի համար:
- 75. Ձևակերպելը լույսի անդրադարձման օրենքը:
- 76. Ի՞նչ պայմանի դեպքում է անդրադարձումը հայելային:
- 77. Ձևակերպելը լույսի բեկման օրենքը: Գրե՛ք օրենքն արտահայտող բանաձևը:
- 78. Ձևակերպելը Յուլյանի սկզբունքը:
- 79. Ո՞ր մեծությունն են անվանում ալիքի ճառագայթման ուժգնություն: Ինչպե՞ս է այն կախված տատանման հաճախությունից, ո՞րն է նրա չափայնությունը ՄՅ-ի հիմնական միավորների համակարգում:
- 80. Ի՞նչ պնդումներ են ընկած հարաբերականության հատուկ տեսության հիմքում: Գրե՛ք Այնշտայնի բանաձևը:
- 81. Ո՞ր ռեակցիան է կոչվում ջերմամիջուկային:
- 82. Ո՞ր ռեակցիան է կոչվում միջուկային:
- 83. Ո՞ր ռեակցիան է կոչվում շղթայական:
- 84. Ո՞ր երևույթն են անվանում ռադիոակտիվություն:
- 85. Գրե՛ք Ֆոտոնի էներգիայի և իմպուլսի կապը արտահայտող բանաձևը:
- 86. Ձևակերպելը Բորի կանխադրյալները:
- 87. Որո՞նք են միջուկային ուժերի հատկությունները:
- 88. Ո՞ր երևույթն է կոչվում ֆոտոէֆեկտ:
- 89. Ո՞ր օրենքն է արտահայտվում Այնշտայնի բանաձևը ֆոտոէֆեկտի համար:
- 90. Ո՞ր ճառագայթումն ունի առավել ներթափանցման հատկություն:
- 91. Ո՞ր մասնիկի համամասնիկն է պոզիտրոնը:
- 92. Ի՞նչ է α - ճառագայթումը:
- 93. Ի՞նչ է β - ճառագայթումը:
- 94. Ի՞նչ է դասերի են բաժանվում հաղորդները:
- 95. Ի՞նչ մասնիկներից է կազմված նեյտրոնը:
- 96. Ի՞նչ մասնիկներով էր ռմբակոծվում ատոմը Ռեզերֆորդի փորձերում:
- 97. Ինչպե՞ս են հարաբերում բարձրացնող տրանսֆորմատորի առաջնային և երկրորդային փաթույթների գալարների N_1 և N_2 թվերը:
- 98. Ի՞նչ երևույթի վրա է հիմնված տրանսֆորմատորի աշխատանքը:
- 99. Ո՞ր երևույթն է հաստատուն լույսի ալիքի լայնական լինելը:
- 100. Լույսի արագությունը վակուումում c է, իսկ միջավայրում θ : Որքան է այդ միջավայրի բեկման ցուցիչը:

Գրականություն՝ գործող դասագրքեր:

ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

- 1. Ի՞նչ է ուսումնասիրում էկոլոգիան:
- 2. Էկոլոգիական գործոնների դասակարգման ի՞նչ մոտեցումներ են Ձեզ հայտնի:
- 3. Ո՞ր երևույթները և փոփոխությունները կարելի է անվանել պարբերական:
- 4. Ի՞նչ է կենսացենոզը և բիոտոպը:
- 5. Տվե՛ք պոպուլյացիայի սահմանումը:
- 6. Ի՞նչ է էկոհամակարգը: Որո՞նք են պրոդուցենտները և կոնսումենտները և ռեդուցենտները և ի՞նչ նշանակություն ունեն էկոհամակարգում:
- 7. Ի՞նչ է սննդային շղթան: Նկարագրե՛ք դետրիտային և արոտային սննդային շղթան:
- 8. Ի՞նչ է էոլոգիական բուրգը և բուրգերի ի՞նչ տեսակների գիտեք:
- 9. Ինչո՞ւ են իրարից տարբերվում բնական էկոհամակարգերը և ագրոցենոզները:
- 10. Ի՞նչ է կենսոլորտը:
- 11. Ի՞նչ ֆունկցիաներ է կատարում կենդանի նյութը:
- 12. Ի՞նչ է նյութերի շրջապտույտը (նկարագրե՛ք C և N-ի շրջապտույտը)
- 13. Ի՞նչ է միջտեսակային, ներտեսակային մրցակցությունը, մակաբուծությունը:
- 14. Նկարագրե՛ք կոոպերացիան, կոմենսալիզմը, ամենսալիզմը, մուտուալիզմը, սիմբիոզը, միկորիզան:
- 15. Ի՞նչ է մակաբուծությունը և ինչ խմբերի են դասակարգվում:
- 16. Ի՞նչ է բնական պաշարները և ինչպե՞ս են դրանք դասակարգվում:
- 17. Ինչո՞ւ են սնկերն ընդգրկվել առանձին թագավորության մեջ:

- 18. Որո՞նք են միաբջջի կենդանիները և ինչպես են բազմանում:
- 19. Թվարկեր ժամանակակից բջջային տեսության հիմնադրույթները:
- 20. Ինչպիսի՞նք է տարբեր բջջներում քիմիական տարրերի բաղադրությունը:
- 21. Ի՞նչ դեր է ջուրը կատարում բջջում:
- 22. Թվարկեր բջջի օրգանական նյութերը:
- 23. Ի՞նչ են ածխաջրերը, ածխաջրերի ի՞նչ խմբեր գիտեք և որո՞նք են ածխաջրերի ֆունկցիաները:
- 24. Ի՞նչ են լիպիդները, ի՞նչ լիպիդներ գիտեք, որո՞նք են լիպիդների ֆունկցիաները:
- 25. Ի՞նչ է կենսաբանական պոլիմերները, բերե՛ք օրինակներ:
- 26. Ի՞նչ կառուցվածք ունեն ամինաթթուները:
- 27. Սպիտակուցների ի՞նչ հատկություններ գիտեք:
- 28. Ի՞նչ նշանակություն ունի սպիտակուցների բնափոխման դարձելի լինելը:
- 29. Թվարկեր սպիտակուցների ֆունկցիաները բջջում:
- 30. Ի՞նչ են ֆերմենտները, ի՞նչ դեր են կատարում:
- 31. Ի՞նչ նուկլեինաթթուներ կան բջջում: Ինչո՞ւ են դրանք տարբերվում իրարից:
- 32. Ի՞նչ նուկլեոտիդներ գիտեք:
- 33. Ինչո՞ւ է ՌՆԹ կառուցվածքի տարբերությունը ՂՆԹ-ի կառուցվածքից:
- 34. ՌՆԹ-ի ի՞նչ տեսակներ գիտեք: Ո՞րն է դրանց դերը բջջում:
- 35. Ի՞նչ կառուցվածք ունի ԱՆՖ-ը: Ո՞ր կապն է կոչվում մակրոբիոգեն, քանի՞ այդպիսի կապ կա ԱՆՖ-ի մոլեկուլում:
- 36. Բջջում արդյոք ԱՆՖ-ը պահեստավորվում է, ինչպե՞ս է լրացվում նրա ծախսը:
- 37. Ի՞նչ վիտամիններ գիտեք: Ո՞րն է դրանց նշանակությունը մարդու օրգանիզմում:
- 38. Ո՞ր բջջներն են կոչվում նախակորիզավոր, որոնք են կորիզավոր:
- 39. Ի՞նչ է բջջաթաղանթն, ինչի՞ց է այն կազմված:
- 40. Ի՞նչ կառուցվածք ունի բջջաթաղանթը: Նկարագրե՛ք պինդցիտոզը և ֆագոցիտոզը:
- 41. Ի՞նչ է իրենից ներկայացնում բջջի (կորիզավոր) ցիտոպլազման:
- 42. Նկարագրե՛ք էնդոպլազմային ցանցի և ռիբոսոմների կառուցվածքն ու ֆունկցիաները:
- 43. Ի՞նչ կառուցվածք ունի Գոլջիի ապարատը և ի՞նչ ֆունկցիաներ է այն կատարում բջջում:
- 44. Ի՞նչ գիտեք վակուոլների, լիզոսոմի մասին:
- 45. Նկարագրե՛ք միտոքոնդրիումների, բջջային կենտրոնի, պլաստիդների կառուցվածքն ու ֆունկցիաները:
- 46. Ինչպիսի՞ կառուցվածք ունի բջջակորիզը:
- 47. Բնութագրե՛ք նախակորիզավոր բջջից:
- 48. Նկարագրե՛ք ՌՆԹ-ի կենսասինթեզը՝ տրանսկրիպցիան:
- 49. Ինչպե՞ս է տեղի ունենում սպիտակուցների կենսասինթեզը ռիբոսոմում, տրանսլյացիան:
- 50. Ինչո՞ւ են վիրուսները կյանքի ոչ բջջային ձևեր համարվում:
- 51. Բնութագրե՛ք պլաստիկ և էներգիական փոխանակությունները:
- 52. Ինչպիսի՞ ավտոտրոֆ և հետերոտրոֆ օրգանիզմներ գիտեք:
- 53. Համեմատե՛ք թթվածնային և անթթվածին ճեղքումները:
- 54. Ի՞նչ գործընթաց է ֆոտոսինթեզը: Ի՞նչ է տեղի ունենում լուսային և մթնային փուլերում:
- 55. Ի՞նչ է քեմոսինթեզը: Բերե՛ք քեմոսինթեզող օրգանիզմների օրինակներ:
- 56. Ինչպիսի՞ պրոցեսներ են տեղի ունենում միտոզի ժամանակ:
- 57. Որո՞նք են մատրիցային սինթեզի ռեակցիաները: Բջջում ո՞ր մոլեկուլներն են համոդիսանում մատրիցա:
- 58. Ի՞նչ է կատիոտիպը:
- 59. Ո՞րն է անսեռ բազմացումը և ի՞նչ ձևեր գիտեք:
- 60. Ո՞րն է կոչվում վեգետատիվ բազմացում և ի՞նչ նշանակություն այն ունի:
- 61. Անսեռ բազմացումն ինչո՞վ է տարբերվում սեռական բազմացումից:
- 62. Թվարկեր օվոգենեզի և սպերմատոգենեզի առանձնահատկությունները:
- 63. Ինչո՞ւ են սեռական գեղձերը կոչվում խառը գեղձեր:
- 64. Ինչպե՞ս է ընթանում մեյոզը:
- 65. Ինչո՞վ է մեյոզը տարբերվում միտոզից:
- 66. Ի՞նչ է քրոմոսոմների կոմյուզացիան և տրանսլուցիումը և որո՞նք են դրանց նշանակությունը:
- 67. Ի՞նչ է բեղմնավորումը, բեղմնավորման ինչպիսի՞ ձևեր կան:
- 68. Փոշոտման ինչպիսի՞ ձևեր գիտեք: Ինչպիսի՞ առավելություններ ու թերություններ ունեն փոշոտման տարբեր ձևերը միմյանց նկատմամբ:
- 69. Ինչո՞ւ են ծաղկավոր բույսերի բեղմնավորումը կոչվում կրկնակի: Ո՞րն է կրկնակի բեղմնավորման կենսաբանական նշանակությունը:
- 70. Ի՞նչ է կուսածնությունը և ո՞ր օրգանիզմներին է այն բնորոշ:

ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ

- 71. Ի՞նչ է կենսական ցիկլը: Ինչպիսի՞ ձևեր գիտեք:
- 72. Ի՞նչ է իրենից ներկայացնում սպորոֆիտը և գամետոֆիտը:
- 73. Որտե՞ղ են զարգանում մամուռների արական և իգական սեռական բջիջները:
- 74. Ի՞նչ է օնտոգենեզը, ի՞նչ է հիմնական ժամանակահատվածների է այն բաժանվում:
- 75. Կենդանիների տարբեր խմբերի մոտ տրոհման ինչպիսի՞ առանձնահատկություններ կան:
- 76. Ի՞նչ է գաստրուլացիան: Ի՞նչ է տարբերակումը:
- 77. Նկարագրեք տրոհման գործընթացն, ի՞նչ է առաջամուտ տրոհման արդյունքում:
- 78. Չետասղմային զարգացման ինչպիսի՞ ձևեր գիտեք:
- 79. Ուղղակի զարգացումն ինչո՞վ է տարբերվում անուղղակի զարգացումից:
- 80. Պարզաբանեք *զեն*, *զենոն*, *զենոֆոն* և *ալեղային զեներ* հասկացությունները:
- 81. Պարզաբանեք հոմոզիգոտ, հետերոզիգոտ, դոմինանտ, ռեցեսիվ, գենոտիպ և ֆենոտիպ հասկացությունները:
- 82. Ո՞րն է Մենդելի I, II օրենքները:
- 83. Ի՞նչ է լրիվ և ոչ լրիվ դոմինանտությունը: Բերեք ժառանգման միջանկյալ բնույթի, գերդոմինանտության օրինակներ:
- 84. Որո՞նք են երկհիբրիդային, եռհիբրիդային և բազմահիբրիդային խաչասերումները:
- 85. Ի՞նչ է շղթայակցման խումբը և որն է Սորգանի օրենքը:
- 86. Որո՞նք են աուտոսոմները, սեռական քրոմոսոմները, ինչ է հոմոզամետությունը և հետերոզամետությունը:
- 87. Որո՞նք են սեռի հետ շղթայակցված հատկանիշները:
- 88. Որո՞նք են փոփոխականության երկու ձևերը:
- 89. Պարզաբանեք ռեակցիայի նորմա հասկացությունը: Որոնք են ռեակցիայի նորմայի լայն կամ նեղ սահմանումները:
- 90. Ի՞նչ է մուտացիան: Բնութագրեք հապլոիդիան, պոլիպլոիդիան և անեուպլոիդիան:
- 91. Որո՞նք են քրոմոսոմային, գենային, մարմնական, գեներատիվ մուտացիաները:
- 92. Որո՞նք են էվոլյուցիայի հիմնական ուղիները:
- 93. Որո՞նք են էվոլյուցիայի շարժիչ ուժերը:
- 94. Ո՞րն է մարդու ժառանգական հիվանդությունները:
- 95. Ի՞նչ է գոյության կռիվը: Որոնք են դրա ձևերը:
- 96. Ո՞րն է բնական ընտրության ձևերը և որն է գործնական դերը:
- 97. Տվեք տեսակի բնորոշումը, չափանիշները: Ի՞նչ է պոպուլյացիան:
- 98. Ի՞նչ են իրենցից ներկայացնում պոպուլյացիոն ալիքները:
- 99. Ի՞նչ գծերով է բնութագրվում միկրոէվոլյուցիան և մակրոէվոլյուցիան:
- 100. Որո՞նք են հոմոլոգ, անալոգ, ռուդիմենտ, ատավիզմներ օրգանները:

Գրականություն՝ գործող դասագրքեր:

ՊՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

- 1. Ի՞նչ է պատերազմը. թվարկել տեսակները և բացատրել:
- 2. Ինչպե՞ս է պարբերացվում քարի դարը. նշել ժամանակաշրջանները և տալ բնութագրերը:
- 3. Ներկայացնել Շուշիի ազատագրումը. ընդգծել նշանակությունը:
- 4. 1-ին եռապետություն. նշել անդամներին և նկարագրել նրանց վախճանը:
- 5. Ներկայացնել Արտաշես 1-ի բարեփոխումները՝ նշելով նպատակները:
- 6. Աշխարհագիր: Աշխարհագրի անցկացման հիմնական նպատակը:
- 7. Ներկայացնել Նվարսակի հաշտության պայմանագիրը:
- 8. Նշել Ավարայրի ճակատամարտի պատճառները, առիթը և պատմական նշանակությունը:
- 9. Արցախյան շարժում:
- 10. Հայրենական մեծ պատերազմ. ի՞նչ ծրագրեր էր մշակել Գերմանիան ԽՍՀՄ-ի վրա հարձակվելիս:
- 11. Պարսկաստանի և Բյուզանդիայի միջև Հայաստանի բաժանման նախադրյալները:
- 12. Հայ-պոնտական պայմանագրի նպատակը և կետերը:
- 13. Ի՞նչ վարչական վերափոխումներ կատարեց Հուստինիանոս կայսրը Արևմտյան Հայաստանում: Ի՞նչ նպատակներ էին դրանք հետապնդում:
- 14. Իսրայել Օրու գործունեությունը և նշանակությունը:
- 15. Թուրքմենչայի պայմանագիրը և արևելահայությունը:
- 16. 1877-78թթ. ռուս-թուրքական պատերազմի պատճառները և ընթացքը:
- 17. Թվարկել Հայրենական մեծ պատերազմին մասնակցած հայկական դիվիզիաները և նշել նրանց մարտական ուղիները:
- 18. Ալեքսանդր Մակեդոնացու արշավանքները և Սելևկյան պետության առաջացումը:

- 19. Հողատիրության ի՞նչ ձևեր գոյություն ունեին միջնադարյան Հայաստանում. պարզաբանել դրանք:
- 20. Ի՞նչ է «ռազմական կոմունիզմը»:
- 21. Արաբական արշավանքները Հայաստան. հայ-արաբական պայմանագիր:
- 22. Օրենքները կամ իրականացված բարեփոխումները դասավորել ժամանակագրական հաջորդականությամբ.
ա/ «12 տախտակների օրենքները»,
բ/ Սուլունի բարեփոխումները,
գ/ Համուրապպի օրենսգիրքը,
դ/ Կեսարի կողմից տոմարի բարեփոխումը,
ե/ Կլիսթենեսի բարեփոխումները,
զ/ Սուլլայի օրենքները.

1	2	3	4	5	6

- 23. Ի՞նչ են պանիսլամիզմը և պանթուրիզմը. բացատրել այդ ծրագրերի էությունը:
- 24. Կիլիկիայի հռչակումը թագավորություն. Լևոն Ա
- 25. Թուրք-պարսկական պատերազմները. Ամասիայի հաշտության պայմանագիրը:
- 26. Կիլիկյան Հայաստանի պետական կարգը (արքունիքը և բանակը):
- 27. Հայ-հռոմեական պատերազմի 2-րդ փուլ: Արտաշատի պայմանագիր:
- 28. Տրված բացատրություններից որո՞նք են ճիշտ: Ընտրեք երկու պատասխան.
ա/ Մանր ավատատերը կոչվում էր իշխան կամ նախարար, իսկ նրա տիրույթը՝ իշխանություն կամ նախարարություն:
բ/ Շինական գյուղացիներից և մշակ-ստրուկներից ձևավորվեց անազատների խավը:
գ/ Թագադիր գործակալությունը վերահսկում էր արքունի տիրույթները, պահպանում էր արքունի գանձերը և ապահովում երկրի ներքին կարգ ու կանոնը:
դ/ Քաղաքներին ժողովի որոշումները չընդունած եկեղեցիներին հետազայում կոչեցին միաբնակներ:
ե/ Քաղաքներում առևտրականները համախմբված էին հատուկ կազմակերպությունների՝ եղբայրությունների կամ համքարությունների մեջ:

- 29. Մշակույթի ո՞ր բնագավառի ներկայացուցիչ է Տիգրան Մանուկյանը: Ի՞նչ ստեղծագործություններ գիտեք:
- 30. Ներկայացրել Ասրի պայմանագիրը:
- 31. Հայկական ինքնավարությունն Արցախում (Խամսայի մեկընթացումներ): Կարելի է արդյոք դրանք համարել հայոց պետականության դրսևորում: Հիմնավորել:
- 32. Ներկայացնել «Պաշտպան հայրենյաց» գաղտնի կազմակերպության ձևավորումը և նպատակը:
- 33. Սառը պատերազմ:
- 34. Բեռլինի կոնգրեսը. Բացատրել «երկաթե շերտի» խորհուրդը:
- 35. Ներկայացնել Թանգիմաթը
- 36. Համապատասխանեցնել ստեղծագործությունը հեղինակի հետ.
ա/ «Արաքսի արտասուք»
բ/ «Հայերի ջարդը Տրապիզոնում 1895թ.»
գ/ «Արշակ Երկրորդ»
դ/ «Ազգային ջոջեր»
ե/ «Էլի մեկ գոհ»

- 1. Հակոբ Պարոնյան
- 2. Արմեն Տիգրանյան
- 3. Հովհաննես Ավագովսկի
- 4. Ռաֆայել Պատկանյան
- 5. Տիգրան Զուխաջյան
- 6. Գաբրիել Սուճուրյան

1	2	3	4	5

- 37. ԼԳՀ Սահմանադրության ընդունումը. ընդգծել դրա նշանակությունը:
- 38. Առաջին աշխարհամարտի պատճառները:
- 39. Իվան Լինդի գործունեությունը կենտրոնացված պետության ամրապնդման համար:
- 40. Հարյուրամյա պատերազմը:
- 41. Անգլիական հեղափոխությունը:
- 42. Ի՞նչ է ամբողջատիրությունը: Ֆաշիստական վարչակարգն Իտալիայում:
- 43. Ապստամբություն, հեղաշրջում, հեղափոխություն: Բացատրել:
- 44. Ներկայացնել Ֆրանսիայի դասային ներկայացուցչական ժողովի մասին:

- 45. Ի՞նչ է մանուֆակտուրան: Մանուֆակտուրայի և արհեստանոցի նմանություններն ու տարբերությունները:
- 46. Ի՞նչ է քաղաքացիական պատերազմը: Բերել օրինակներ:
- 47. Նապոլեոնյան պատերազմները:
- 48. Ի՞նչ է ռեֆորմացիան: Ի՞նչ ընթացք ունեցավ այն Ֆրանսիայում:
- 49. Տրված բացատրություններից որո՞նք են ճիշտ: Ընտրել երկու պատասխան.
ա/ մենշևիկներ - ռուսական մարքսականների մեծամասնությունը կազմող թև,
բ/ Աբսոլյուտիզմ - կառավարման կարգ, երբ միապետի իշխանությունը ոչնչով սահմանափակված չէ,
գ/ Ամբողջատիրություն (տոտալիտարիզմ) - կառավարման ձև, որի ժամանակ հաշվի էր առնվում ժողովրդի կարծիքը,
դ/ Պատրիկ - Հին Հռոմում այդպես էին կոչվում ներգաղթած բնակիչները, որոնք երկար ժամանակ զրկված էին քաղաքացիությունից,
ե/ Կապիտալ - ունեցվածք, որը ներդրելով արտադրության մեջ՝ ձեռնարկեց նոր շահույթ է ստանում:

1	2

- 50. Ի՞նչ նշանակություն ունեցավ ֆրանսիական բուրժուական մեծ հեղափոխությունը և ինչո՞ւ է այն կոչվում «մեծ»:
- 51. Հովսեփ Եմինի գործունեությունը: Ինչո՞ւ է չիրականացավ նրա ծրագիրը:
- 52. Պապ թագավորի բարեփոխումները և դրանց նշանակությունը:
- 53. Հայաստանը Արշակ 2-րդի օրոք:
- 54. Ինչո՞ւ է 5-րդ դարը կոչվում ոսկեդար: Թվարկել 5-րդ դարի հայ պատմիչների և ներկայացնել նրանց աշխատությունները:
- 55. Բագրատունյաց արքայատոհմի հիմնադրման ներքին ու արտաքին նախադրյալները:
- 56. Ճարտարապետական ի՞նչ կոթողներ են կառուցվել վաղմիջնադարյան Հայաստանում: Ներկայացնել տեղեկություններ որևէ մեկի մասին:
- 57. Բագրատունյաց թագավորությունը Աշոտ 3-րդի օրոք:
- 58. Պատմական իրադարձությունները դասավորել ժամանակագրական հաջորդականությամբ.
ա/ Աղանայի կոտորածը
բ/ Սեբաստիայի գաղտնի ժողովը
գ/ Արտաշատի պայմանագիրը
դ/ Մուղոսի գինադադարը
ե/ Սելջուկ-թուրքերի 3-րդ արշավանքը
զ/ Արաբական առաջին արշավանքը Հայաստան

1	2	3	4	5	6

- 59. Թվարկել խորհրդային նշանավոր կինոգործիչներին՝ նշելով նրանց գործերը: Ո՞ր ֆիլմերն են տպավորիչ և ինչո՞ւ:
- 60. Ենթակա թագավորությունների առաջացումը:
- 61. Ի՞նչ նշանակություն ունեցավ Արցախի 1720-ական թվականների ազատագրական պայքարը: Հիմնավորեք ձեր տեսակետը:
- 62. Ներկայացնել Սյունիքի հայկական իշխանությունը:
- 63. Ներկայացնել Հայաստանի ազատագրության «Հարավային ծրագիրը»:
- 64. Խորհրդային (հետպատերազմյան) գրականության նշանավոր ներկայացուցիչներից ո՞ւմ գիտեք: Թվարկել նրանց ստեղծագործությունները: Ո՞ր ստեղծագործությունը կամ գրական ո՞ր հերոսն էք նախընտրում. Ինչո՞ւ:
- 65. Արմենական կուսակցությունը:
- 66. Հրայր Դժոխքի կյանքը և գործունեությունը: Ինչո՞վ էին նրա գաղափարները տարբերվում մնացած հայուկների գաղափարներից:
- 67. Հայդուկային շարժման պատճառները: Հասա՞վ այն իր նպատակին: Նշել հայտնի ֆիդայիներին:
- 68. Ներկայացնել Առաքելյան վանքի կռիվը: Դրա պատմական նշանակությունը:
- 69. Մայիսյան հերոսամարտերը և դրանց պատմական նշանակությունը:
- 70. Ներկայացնել Բաշ-Ապարանի և Ղարաբաղի ճակատամարտերը:
- 71. Ներկայացնել Վերսալյան հաշտության հիմնական պայմանները:
- 72. Տնտեսական ճգնաժամի պատճառները: Ֆ. Ռուզվելտի «Նոր կուրսը»:
- 73. Ներկայացնել գանդիզմի հիմնական սկզբունքները:
- 74. Ներկայացնել Մյունխենյան գործարքի էությունը:
- 75. Վիեննայի վեհաժողովը
- 76. Եռյակ դաշինքը. ստեղծման պատճառները:
- 77. Ներկայացնել Սպարտայի հասարակական կարգը:

ԲԱՆԱԿՈՐ ՀԱՐՑԱԶԱՐ

- 13 78. Հուլյան-պարսկական պատերազմները:
- 79. «Յուլիանիզմ». դրա փուլերը:
- 80. Պունիկյան պատերազմները:
- 81. Գտնել չորս ճիշտ փաստարկները: ա/ Քլոդիոսի կողմից ընդունված օրենսգրքը կոչվում էր Ռիպուբլիկյան դատաստանագիրք: բ/ Պունիկյան պատերազմներն ընթանում էին Հռոմի և Կարթագենի միջև: գ/ Սպարտայի գերագույն օրենսդիր մարմինը կոչվում էր Էկլեսիա: դ/ Հիբոստները նվաճեցին Եգիպտոսը և հիմնեցին իրենց մայրաքաղաքը՝ Ալաիսը: ե/ Հունաստանում մաթեմատիկայի բնագավառի խոշոր ներկայացուցիչ էր Էրատոսթենեսը: զ/ Ծառայության դիմաց հող շնորհելը կոչվում էր բենեֆիցիոն: Ճ/ Անգլիայում գործում էր «Իմ վասալի վասալը իմ վասալը չէ» սկզբունքը: ը/ Ինվեստիտուրա էր կոչվում այն արարողությունը, երբ սենյորը ավտոր հանձնում էր վասալին:

- 82. Ներկայացնել Բաթումի պայմանագիրը:
- 83. Հայ-աղբթեզանական հակասությունները: Ղարաբաղի ճակատագիրը:
- 84. Թուրք - հայկական 1920թ. պատերազմը: Նշել պարտության պատճառները:
- 85. Ներկայացնել Ջանգեզուրի ազգային ազատագրական պայքարը:
- 86. Հայաստանի 3-րդ հանրապետության անկախացման գործընթացը:
- 87. Համապատասխանեցնել խմբակներն ու կուսակցությունները և նրանց հիմնադիրների անունները:

1. Պաշտպան հայրենյաց	ա/ Արսեն Կրիտյան
2. Արմենական կուսակցություն	բ/ Ալեքսիս Նազարբեկյան
3. Պաշտպանական կուսակցություն	գ/ Խաչատուր Կերեքցյան
4. Բարենպաստակ ընկերություն	դ/ Ստեփան Շահումյան
4. Հնչակյան կուսակցություն	ե/ Մկրտիչ Ավետիսյան
	զ/ Ստեփան Զորյան

1	2	3	4	5	6

- 88. ԼՂՀ անկախացման գործընթացը:
- 89. Ներկայացնել ռազմական գործողությունները 1993թ.
- 90. Կիլիկյան Հայաստանի դատական համակարգը:
- 91. Պետական կառավարման համակարգը Արշակունիների օրոք:
- 92. Հայաստանը Արտավազդ 2-րդի օրոք:
- 93. Տասնամյա պատերազմ: Ներկայացնել պատճառները և պայմանագիրը, որով ավարտվել է:
- 94. Աշտիշատի ժողով: Ներկայացնել ժողովի ընդունած որոշումները:
- 95. Համապատասխանեցնել ստեղծագործությունը հեղինակի հետ

- 1. «Ազգապատում»
- 2. «Բաքոսուհիներ»
- 3. «Կայծեր»
- 4. «Անուշ» օպերան
- 5. «Պատմություն Աղուանից»
- 6. «Գայանե»
- 7. «Պատաստանագիրք»
- 8. «Երևանյան էպոդներ»
- 9. «Ջերմանց մխիթարություն»

- ա/ Րաֆֆի
- բ/ Ալեքսանդր Սպենդիարյան
- գ/ Եվրիպիդես
- դ/ Արամ Խաչատրյան
- ե/ Մխիթար Հերացի
- զ/ Մաղաքիա Օրմանյան
- ե/ Արմեն Տիգրանյան
- զ/ Սմբատ Գունդուսարյ
- ե/ Հասան-Ջալալյան

1	2	3	4	5	6	7	8	9

- 96. Հայ-թաթարական ընդհարումները: Ո՞վ է Նիկոլ Պունյանը:
- 97. Ներկայացնել հայերի 850-855թթ. հակաարաբական ապստամբությունը:
- 98. Ներկայացնել Սասունի 1904թ. ապստամբությունը:

- 99. Հայկական կամավորական ջոկատների կազմավորումը, հրամանատարները և նրանց մասնակցությունը 1-ին աշխարհամարտին:
- 100. Վանի արքաները և նրանց կատարած շինարարական աշխատանքները:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԱԶԱՐ

- 1. Ինչո՞վ է մարդը տարբերվում կենդանական աշխարհի այլ ներկայացուցիչներից: Ի՞նչն է բնորոշ միայն մարդուն:
- 2. Ինչո՞ւ է մարդ արարածը անհիշելի ժամանակներից սկսած ձգտում ճանաչելու ինչպես շրջակա աշխարհը, այնպես էլ իրեն:
- 3. Ինչո՞վ է պայմանավորված հասարակական խմբերի ձևավորումը:
- 4. Բացատրե՛ք ընտանիքի նշանակությունը հասարակության մեջ:
- 5. Ի՞նչն է նյութական արժեք, և ի՞նչը հոգևոր:
- 6. Ի՞նչ է ազատությունը: Բերե՛ք առնվազն երեք բացատրություն:
- 7. Իրավական հավասարության հասնելու համար ի՞նչ անհրաժեշտ պայմաններ են պետք:
- 8. Ի՞նչ միջոցներով է պետությունը կարգուկանոն հաստատում և պաշտպանում:
- 9. Ի՞նչ է կոռուպցիան: Որո՞նք են առաջացման պատճառները:
- 10. Որո՞նք են թրաֆիքինգի իրականացման նպատակները:
- 11. Նշե՛ք հաճախ հանդիպող կոռուպցիոն դրսևորումներ՝ ըստ ՀՀ քրեական օրենսգրքի:
- 12. Մեր երկիրը օրենսդրական տեսանկյունից համեմատե՛ք որևէ զարգացած, ժողովրդավարական երկրի հետ:
- 13. Ի՞նչ ձևերով է կիրառվում խտրականությունը:
- 14. Ո՞վ կարող է ընտրվել ԱՀ նախագահ:
- 15. Ե՞րբ է ընդունվել ՄԱԿ-ի կանոնադրությունը:
- 16. Համեմատե՛ք «մարդ» և «քաղաքացի»-ն հասկացությունները:
- 17. Բացատրե՛ք «քաղաքացիական հասարակություն» հասկացությունը:
- 18. Որո՞նք են համացանցային լրատվության դրական և բացասական կողմերը:
- 19. Օրինակների միջոցով ներկայացրե՛ք, թե ինչպես է մրցակցությունը օգուտ բերում սպառողին:
- 20. Որո՞նք են բարոյագիտության հիմնական տեսությունները:
- 21. Համեմատե՛ք «պարտք», «խիղճ», «ամոթ» հասկացությունները:
- 22. Քանի՞սն են հոգեբանության զարգացման փուլերը: Նկարագրե՛ք երրորդ փուլը:
- 23. Հետազոտության ինչպիսի մեթոդներ են կիրառվում հոգեբանության մեջ:
- 24. Ի՞նչ է բարիքը, որոնք են դրա տեսակները:
- 25. Որո՞նք են սեփականության ձևերը:
- 26. Ի՞նչ է փողը և ինչպե՞ս է ծագել:
- 27. Ի՞նչ է բանկը:
- 28. Ներկայացրե՛ք պետական բյուջեի բովանդակությունը:
- 29. Բնութագրե՛ք Սահմանադրություն հասկացությունը: Ե՞րբ է ընդունվել ՀՀ Սահմանադրությունը:
- 30. Ի՞նչ է օրենքը:
- 31. Ի՞նչ է դատական համակարգը, և ինչպիսի՞ն է դրա կառույցը Հայաստանում:
- 32. Ի՞նչ է վարչական դատարանը, և ինչ գործեր է այն քննում:
- 33. Ի՞նչ է գործառքը, և որո՞նք են դրա տեսակները:
- 34. Ինչպե՞ս է կատարվում երեխայի անվան և ազգանվան փոփոխությունը:
- 35. Ի՞նչ է ամենամյա արձակուրդը:
- 36. Աշխատանքային կարգապահական ի՞նչ տույժեր կարող է կիրառել գործատուն:
- 37. Ի՞նչ է պետությունը:
- 38. Որո՞նք են պետական կառավարման ձևերը:
- 39. Ի՞նչ է պետական կառուցվածքի ձևը:
- 40. Պետական մարմնի ի՞նչ տեսակներ կան:
- 41. Ե՞րբ և որտե՞ղ են առաջացել արդի իմաստով առաջին կուսակցությունները:
- 42. Գաղափարաքաղաքական ի՞նչ հոսանքներ գիտեք, ներկայացրե՛ք մի քանիսը:
- 43. Ի՞նչ դրսևորումներ կարող է ունենալ ազգայնականությունը, ինչո՞վ է դրանից տարբերվում ռասիզմը:
- 44. Ի՞նչ է արժեքը:
- 45. Ի՞նչ է նշանակում փիլիսոփայություն, որն է նրա ուսումնասիրության առարկան:
- 46. Կա՞, արդյոք, կապ ազատության և երջանկության միջև: Ինչո՞ւ:
- 47. Որո՞նք են քաղաքական գլոբալացման դրական և բացասական կողմերը:
- 48. Ի՞նչ է տեղեկատվական հասարակությունը, ինչպիսի՞ առանձնահատկություններ այն ունի:
- 49. Ի՞նչ է մշակույթը: Ինչպիսի՞ կարևոր մշակութային արժեքներ են ստեղծվել մարդկության պատմության ընթացքում:

- 50. Ի՞նչ է աշխարհայացքը, և որո՞նք են նրա տարրերը:

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՊԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

- 1. Հայոց հեթանոսական դիցարանի ի՞նչ աստվածներ գիտեք:
- 2. Ներկայացրե՛ք Վանի թագավորության դիցարանը:
- 3. Ինչպե՞ս ձևավորվեց հելլենիստական մշակույթը:
- 4. Ի՞նչ գործեր ձեռնարկեց Ս. Գրիգոր Լուսավորիչը քրիստոնեության տարածման և ամրապնդման համար:
- 5. Ինչպե՞ս ձևավորվեց Հայոց եկեղեցու նվիրապետական կարգը:
- 6. Ինչո՞ւ և ինչպե՞ս սպանվեցին Ս. Արիստակես և Ս. Հուսիկ կաթողիկոսները:
- 7. Ե՞րբ և որտե՞ղ հրավիրվեց Հայոց առաջին ազգային-եկեղեցական ժողովը: Ի՞նչ որոշումներ ընդունվեց ժողովում:
- 8. Ներկայացրե՛ք Նիկիայի տիեզերական ժողովը:
- 9. Ինչպիսի՞ որոշումներ ընդունեց Աղվենի ժողովը:
- 10. Ինչպիսի՞ պատկերացումներ կային բարոյականության վերաբերյալ հին աշխարհում:
- 11. Կյանքի իմաստի վերաբերյալ ի՞նչ տեսակետներ գիտեք:
- 12. Թվարկե՛ք յոթ առաքինությունները և յոթ մոլությունները:
- 13. Ի՞նչ է կոսմոպոլիտիզմը:
- 14. Ի՞նչ է Պատարագը, և որն է Պատարագի խորհուրդը:
- 15. 451 թ. և 1054 թ. բաժանումներով քրիստոնեության մեջ ի՞նչ հիմնական ուղղություններ առաջացան:
- 16. Ե՞րբ են առաջացել բողոքական եկեղեցիները: Թվարկե՛ք առավել հայտնի բողոքական ուղղությունները:
- 17. Քանի՞ թեմ կա ՀՀ-ում, որո՞նք են դրանք:
- 18. Ներկայացրե՛ք Հաղորդության իմաստը:
- 19. Ի՞նչ է նշանակում Բարեկենդան, ինչպե՞ս են տոնում այն:
- 20. Ի՞նչ գիտեք սուրբ Սարգսի մասին:
- 21. Ո՞վ էր Ղևոնդ երեցը:
- 22. Թվարկե՛ք ազգերին բնութագրող հիմնական հատկանիշները:
- 23. Բերե՛ք հայերի մարտունակության մասին օտարների արձանագրած օրինակներ:
- 24. Ի՞նչ է ազատությունը:
- 25. Նկարագրե՛ք գերդաստանը:
- 26. Ի՞նչ դեր ունի ընտանիքը հասարակական կյանքում:
- 27. Ներկայացրե՛ք մշակույթի էթնոպաշտպան դերն ու նշանակությունը:
- 28. Ո՞վ է Պարույր Հայկազը:
- 29. Ի՞նչ ուղղություններ ձևավորվեց հայ փիլիսոփայության մեջ 5-րդ դարում:
- 30. Ժամային ի՞նչ ուղղություններ առաջացան հայ պատմագրության մեջ:
- 31. Ներկայացրե՛ք 7-10-րդ դարերի հայտնի պատմագիրներին:
- 32. Որո՞նք են ազգային խորհրդանիշները:
- 33. Ի՞նչ է զինանշանը, ի՞նչ գիտեք հայկական զինանշանի մասին:
- 34. Ո՞վ էր Հայկը, նկարագրե՛ք Հայկին:
- 35. Ե՞րբ Աստված երևաց Մովսեսին, ի՞նչ պատվիրաններ տվեց:
- 36. Ո՞վ էր Սողոմոն Իմաստունը:
- 37. Ինչո՞ւ էր Քրիստոսն առակներով խոսում:
- 38. Ի՞նչ գործունեություն է ծավալել Հովհաննես Դրասխանակերտցի կաթողիկոսը:
- 39. Ինչո՞ւ կաթողիկոսական աթոռը հաստատվեց Վասպուրականում:
- 40. 11-րդ դարի երկրորդ կեսին որտե՞ղ ստեղծվեցին Հայոց եկեղեցու թեմերը:
- 41. Ի՞նչ նշանավոր եկեղեցիներ և վանքեր կառուցվեցին Ջաբարյան Հայաստանում:
- 42. Ինչո՞ւ կաթողիկոսական աթոռը Հռոմկալից տեղափոխվեց Սիս:
- 43. Ե/բ և ինչո՞ւ կաթողիկոսական աթոռը տեղափոխվեց Էջմիածին:
- 44. Ե՞րբ ձևավորվեց Աղվանից կաթողիկոսությունը, լրացուցիչ ի՞նչ գիտեք այդ մասին:
- 45. Ո՞վ էր Ներսես Աշտարակեցին:
- 46. Ի՞նչ էր նախատեսված 1903 թ. հունիսի 12-ի օրենքով:
- 47. Հայ հոգևորականներն ինչպիսի՞ մասնակցություն ունեցան Մայիսյան հերոսամարտերին:
- 48. Ինչպե՞ս էին վերաբերվում բուլշևիկները Հայոց եկեղեցուն:
- 49. Ո՞վ էր Գևորգ արքեպիսկոպոս Չորեքյանը և ի՞նչ գործունեություն է ծավալել:
- 50. Ի՞նչ քայլեր կատարվեցին Վազգեն Ա կաթողիկոսի օրոք:

Գրականություն՝ գործող դասագրքեր:

ԼԻՆԳՎԻՍՏԻԿ

Русский язык

1. Роль языка в жизни общества. Русский язык - один из богатейших языков мира.
2. Алфавит. Звуки речи и буквы.
3. Гласные и согласные звуки.
4. Слог. Правила переноса слов.
5. Ударение.
6. Звонкие и глухие согласные.
7. Твёрдые и мягкие согласные.
8. Значение букв Е Ё Ю Я.
9. Обозначения мягкости согласных с помощью Ь.
10. Гласные после шипящих.
11. Мягкий знак после шипящих.
12. Гласные после Ц.
13. Состав слова .
14. Словообразование.
15. Исторические изменения в составе слова .
16. Чередование звуков в корне слова .
17. Правописание безударных гласных в корне слова .
18. Непроизносимые согласные.
19. Правописание корней с чередующимися гласными а-о.
20. Правописание корней с чередующимися гласными е-и.
21. Правописание согласных и гласных в приставках.
22. Гласные ы и и после приставок.
23. Правописание приставок при- и пре-.
24. Разделительные мягкий и твёрдый знаки.
25. Лексическое значение слова.
26. Однозначные и многозначные слова.
27. Прямое и переносное значение слова.
28. Омонимы.
29. Синонимы.
30. Антонимы.
31. Паронимы.
32. Фразеологизмы.
33. Архаизмы. Неологизмы. Заимствованные слова.
34. Части речи и их краткая характеристика.
35. Значение и грамматические признаки имён существительных.
36. Склонение имён существительных. Разносклоняемые существительные.
37. Род и число имён существительных.
38. Образование существительных с помощью различных суффиксов.
39. Значение, разряды и грамматические признаки имён существительных.
40. Правописание суффиксов прилагательных.
41. Правописание одной из двух Н в отыменных прилагательных.
42. Значение и грамматические категории глагола.
43. Спряжение глагола. Разноспрягаемые глаголы.
44. Правописание причастий.
45. Краткая форма причастий.
46. Правописание одной и двух букв Н в суффиксах прилагательных, образованных от глаголов.
47. Значение, разряды и грамматические категории имен числительных.
48. Значение, разряды и грамматические категории местоимений.
49. Значение, залог и грамматические признаки причастий.
50. Правописание одной и двух букв Н в суффиксах страдательных причастий.
51. Значение и грамматические признаки деепричастий.
52. Значение и разряды наречий.
53. Словообразование наречий с помощью приставок и суффиксов.
54. Служебные части речи. Понятие о предлоге. Морфологический разбор предлога.
55. Понятие о союзе. Морфологический разбор союза.
56. Понятие о частице. Значение частиц. Морфологический разбор частиц.
57. Правописание частицы не с различными частями речи.
58. Правописание частицы ни.
59. Междометия и звукоподражательные слова.
60. Понятие о синтаксисе.
61. Словосочетания и виды подчинительной связи.
62. Понятие о предложении. Виды предложений по цели высказывания.
63. Виды предложений по эмоциональной окраске.
64. Главные члены предложения. Тире между подлежащим и сказуемым.
65. Второстепенные члены предложения.
66. Обращения, вводные слова и междометия в предложении.

67. Односоставные предложения.
68. Предложение с обособленными членами.
69. Вводные слова и словосочетания, вводные и вставные предложения.
70. Сложные предложения. Виды сложных предложений.
71. Сложносочиненное предложение.
72. Сложноподчиненное предложение. Знаки препинания в сложноподчиненных предложениях.
73. Сложноподчиненное предложение с несколькими придаточными.
74. Бессоюзные сложные предложения. Знаки препинания в них.
75. Предложения с прямой речью.
76. Предложения с косвенной речью.
77. Цитаты и способы цитирования.
78. Стилистика. Стили русского литературного языка.
79. Разговорный стиль.
80. Официально-деловой стиль.
81. Научный стиль.
82. Художественный стиль.
83. Текст.
84. Смысловые типы текстов.
85. Культура речи. Правильность речи.
86. Фразеологизмы и крылатые слова в речи.
87. Словари и речевая культура.
88. Речевое мастерство.
89. Мы и мир вокруг нас (авторы по выбору: А.Фет, Ф. Тютчев, К.Паустовский).
90. Предания старины глубокой (авторы и произведения по выбору: А.С.Пушкин. "Песнь о вещем Олеге", М.Ю.Лермонтов, "Три пальмы").
91. Жизнь по законам чести (А.С.Пушкин. "Капитанская дочка").
92. Добро и зло на уроках литературы.
93. Личность и общество (авторы и произведения по выбору: А.С.Пушкин. "Евгений Онегин", Н.В.Гоголь "Шинель", А.П.Чехов. "Смерть чиновника". "Хамелеон", В.Шукшин. "Чудик").
94. Армения! Бессмертен твой народ...(авторы и произведения по выбору: В.Брюсов "К Армении", С.Городецкий "Армения", К.Паустовский "Мгла тысячелетий", В.Гроссман "Добро вам").
95. Страна любви - великая страна (авторы и произведения по выбору: А.Куприн. "Гранатовый браслет", А.Блок. "Пойми же, я спутал, я спутал...", С.Есенин. "Шагане, ты моя, Шагане...", А.Ахматова. "Любовь", "Смятение", В.Высоцкий. "Баллада о любви").
96. Армения - любовь моя (Л.Овсепян "Песнь Комитаса", У.Сароян "Возвращение к гранатовым деревьям", Ф.Верфель "Сорок дней Муса-дага").
97. Взрослые и дети.
98. Воспитание и образование.
99. Поговорим о любви и дружбе.
100. Труд и знания в нашей жизни (М.Е.Салтыков - Щедрин."Повесть о том, как один мужик двух генералов прокормил" или А.Некрасов. "Крестьянские дети").

English

1. Name English parts of speech.
2. Noun. Number and case.
3. Article. Definite and indefinite articles. Zero article.
4. The pronoun. Types of pronouns/only names/.
5. Word stress in English.
6. Cardinal numerals in English /bring examples/.
7. Passive voice.
8. Regular adjectives. Degrees of comparison.
9. Irregular adjectives. Degrees of comparison.
10. Adverb. Degrees of comparison.
11. The Present Simple tense.
12. Reflexive pronoun.
13. Indefinite pronoun.
14. Demonstrative pronoun.
15. Compound sentence.
16. Complex sentence.
17. Particles.
18. Conjunctions.
19. Interjections.
20. Reported speech.
21. The Present Simple tense.
22. The Future Simple tense / Future Simple in the past/.
23. The Present Progressive tense.
24. The Past Progressive tense.
25. The Future Progressive tense / Future Progressive in the past/.
26. The Present Perfect tense.
27. The Past Perfect tense.
28. The Future Perfect tense / Future Perfect in the past/.
29. The Present Perfect Progressive tense.
30. The Past Perfect Progressive tense.

31. The Future Perfect Progressive tense.
 32. Subjunctive mood in English.
 33. Imperative mood in English.
 34. Gerund.
 35. Participle I.
 36. Participle II.
 37. The Infinitive.
 38. Sequence of tenses.
 39. Definite pronouns.
 40. Interrogative pronouns.
 41. Personal pronouns.
 42. Reciprocal pronouns.
 43. Negative pronouns.
 44. Types of sentences.
 45. Ordinal numerals /bring examples/.
 46. Word formation. Suffixes and prefixes.
 47. Word order in English /compare it with Armenian/.
 48. Possessive pronouns.
 49. Conditionals in English.
 50. Countable and uncountable nouns.
 51. Names with and without "the".
 52. so and such.
 53. enough and too.
 54. In, at, on (place).
 55. Adjective + preposition.
 56. Verb + preposition (at and to).
 57. Verb + preposition (about, for, at, after).
 58. Modal Verb (can, could, will, would, etc.).
 59. Questions.
 60. Questions tags (do you? Isn't, it? etc.).
 61. prefer and would rather.
 62. Countable nouns with a/an and some.
 63. some and any.
 64. Adjectives ending in ing and ed (boring, bored).
 65. have and have got.
 66. English is the language of Communication.
 67. Foreign Languages in our life.
 68. Travelling.
 69. The Town of my dream.
 70. Seasons and weather.
 71. Environmental Pollution.
 72. Ecological Problems.
 73. Mass Media.
 74. Books in our life.
 75. My favorite English writer.
 76. Television in our life.
 77. My favorite English painter.
 78. Appearance and manners.
 79. Teacher of English.
 80. The Geographical Position of Great Britain.
 81. The Population of the British Isles.
 82. England.
 83. Scotland.
 84. Wales.
 85. Northern Ireland.
 86. Other English - speaking countries.
 87. Structure of Government in Great Britain.
 88. The British Educations System.
 89. The Towns of Great Britain.
 90. The United States of America.
 91. Washington, New York.
 92. Holidays in Great Britain and the USA.
 93. Means of Communication.
 94. The Most popular British writers.
 95. The Higher Organs of Power in the USA.
 96. The US Congress.
 97. Meals in Britain.
 98. Hobby.
 99. Places of interest in Great Britain.
 100. Yerevan
- Français
1. Parties du discours.
 2. Dterminants.
 3. Mots invariables.
 4. Nom. Catrgories grammaticales du nom.
 5. Article; genre et nombre.
 6. Article dnfini, indnfini.
 7. Article partitif.
 8. Abscence de l'article.
 9. Accents en franais.
 10. Homonyme, synonymes, antonymes.
 11. Nom; genre et nombre.
 12. Types de pronoms.
 13. Pronoms dnmonstratifs simples et composns.
 14. Pronoms relatifs simples et composns.
 15. Pronoms possessifs simples et composns.
 16. Pronoms indnfinis.
 17. Pronoms en et y.
 18. Adjectif; catrgories grammaticales de l'adjectif.
 19. Place de l'adjectif.
 20. Degrns de comparaison des adjectifs qualificatifs.

ԲԱՆԱԿՈՐ ԿԱՐՑԱՆԱՐ

- 15 21. Adverbe. Classification des adverbess.
- 22. Degrns de comparaison des adverbess.
- 23. Prnposition. Forme des prnpositions.
- 24. Emploi de certaines prnpositions.
- 25. Conjonction.
- 26. Interjection.
- 27. Question directe et indirecte.
- 28. Groupe de mots (libre, figr).
- 29. Ordre des mots.
- 30. Mots mis en aspostrophe.
- 31. Propositions n un terme, n deux termes.
- 32. Phrase (la dnfinition).
- 33. Phrase nngative.
- 34. Phrase exclamative.
- 35. Phrase interrogative.
- 36. Discours direct.
- 37. Discours indirect.
- 38. Verb.
- 39. Catngories grammaticales du verbe.
- 40. Conjugaison des verbess.
- 41. Verbes du 1e groupe.
- 42. Verbes du 2e groupe.
- 43. Verbes du 3e groupe.
- 44. Verbes pronominaux et rnflixchis.
- 45. Verbes pronominaux et rnflixchis au passn composn n la forme affirmative et nngative.
- 46. Verbes pronominaux n sens passif.
- 47. Prnsent et son usage.
- 48. Passn composn et son usage.
- 49. Passn composn; place des prnoms et nngation.
- 50. Futur immndiat et son usage.
- 51. Futur immndiat dans le passn et son usage.
- 52. Passn immndiat et son usage.
- 53. Imparfait et son usage.
- 54. Plus-que-parfait et son usage.
- 55. Futur simple et son usage.
- 56. Futur dans le passn et son usage.
- 57. Futur antrieur et son usage.
- 58. Passn antrieur et son usage.
- 59. Passn simple et son usage.
- 60. Participe passn.
- 61. Participe prnsent et grndif.
- 62. Concordance des temps.
- 63. Mode imprratif et son usage.
- 64. Mode subjonctif et son usage.
- 65. Constructions impersonnelles, subjonctif et malitn.
- 66. Voix actif.
- 67. Voix passif.
- 68. Conditionnel prnsent et son usage.
- 69. Niveaux de la langue.
- 70. Connecteurs de phrases.
- 71. Phrase impersonnelle.
- 72. Pronoms personnels complnments d'objet direct.
- 73. Pronoms personnels complnments d'objet indirect.
- 74. Accord du participe passn avec le COD.
- 75. Expressions de temps.
- 76. Phonntique française.
- 77. Le neutre.
- 78. Hypothnse sur le prnsent.
- 79. Relations logiques: la cause, la concession.
- 80. France, sa capitale.
- 81. Sites et monuments de Paris.
- 82. Symboles nationaux de la France.
- 83. FUTES nationales de la France.
- 84. 14 Juillet, prise de la Bastille.
- 85. Gnographie de la France.
- 86. Gastronomie et vins de France.
- 87. Vie quotidienne française .
- 88. Sports, loisirs des Français.
- 89. Ecrivains français et leurs œuvres les plus populaires.
- 90. Grands hommes français (acteurs, peintres, chanteurs, scientifiques et autres).
- 91. Inventions françaises.
- 92. Systnme nducatifs français.
- 93. Le français et ses origines.
- 94. Le français dans le monde.
- 95. Union europnen et son rtle.
- 96. Le français et son enseignement comme langue ntrangnre
- 97. L'Armnie.
- 98. Erznvan.
- 99. L'Artsakh.
- 100. Stepanakert

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

- 1. Քարտեզ. տալ սահմանումը:
- 2. Հատակագիծ. տալ սահմանումը:
- 3. Որո՞նք են քարտեզի և հատակագծի տարբերությունները:
- 4. Ի՞նչ է մասշտաբը. որո՞նք են դրա արտահայտման տեսակները:

- 5. Ի՞նչ են միջօրեականները և զուգահեռականները:
- 6. Ի՞նչ են արևադարձները և բևեռային շրջագծերը:
- 7. Ի՞նչ է աշխարհագրական լայնությունը: Քանի՞ աստիճան կարող է այն ունենալ:
- 8. Ի՞նչ է աշխարհագրական երկայնությունը: Քանի՞ աստիճան կարող է այն ունենալ:
- 9. Ի՞նչ է ազիմուտը, ինչպե՞ս են որոշում այն:
- 10. Ինչո՞վ է պայմանավորված գիշերվա և ցերեկվա հերթափոխումը:
- 11. Որո՞նք են տարվա եղանակների առաջացման պատճառները:
- 12. Ի՞նչ են գեոսինկլինալը և պլատֆորմը:
- 13. Ի՞նչ են երկրաշարժը և հրաբուխը:
- 14. Ի՞նչ են երկրաշարժի օջախը և վերնակենտրոնը (էպիկենտրոնը):
- 15. Ի՞նչ է հողմահարումը, որո՞նք են դրա տեսակները:
- 16. Ո՞րն է կոչվում լեռան բացարձակ, ո՞րը՝ հարաբերական բարձրությունը:
- 17. Ըստ բարձրության և կառուցվածքի՝ ի՞նչ խմբերի են բաժանվում լեռները:
- 18. Ի՞նչ են հորստը և գրաբները:
- 19. Ի՞նչ են մակընթացությունը և տեղատվությունը:
- 20. Ի՞նչ է ծովային (օվկիանոսային) հոսանքը:
- 21. Կլիմայի վրա ի՞նչ ազդեցություն են ունենում ծովային տաք և սառը հոսանքները:
- 22. Ի՞նչ է գետը, որո՞նք են դրա սնման աղբյուրները:
- 23. Ի՞նչ են գետի անկումը և թեքությունը:
- 24. Ի՞նչ է գետի ծախսը, ինչպե՞ս են այն հաշվում:
- 25. Ի՞նչ է լիճը: Ըստ ծագման՝ ի՞նչ խմբերի են բաժանվում լճային գոգավորությունները:
- 26. Ո՞ր լճերն են կոչվում հոսուն, որո՞նք անհոս: Բերել 2-ական օրինակներ:
- 27. Ո՞ր ջրերն են կոչվում ստորերկրյա:
- 28. Ո՞ր ջրերն են կոչվում արտեզյան:
- 29. Ի՞նչ է աղբյուրը: Որո՞նք են դրանց տարբերությունները՝ ըստ ջերմաստիճանի:
- 30. Ի՞նչ է հանքային ջուրը: Ի՞նչ հանքային աղբյուրներ գիտեք:
- 31. Ի՞նչ է ճահիճը:
- 32. Ինչո՞ւ են չորացնում ճահիճները: Ճահիճների չորացման ի՞նչ եղանակներ կան:
- 33. Ի՞նչ է սառցադաշտը, որտե՞ղ են առաջանում սառցադաշտերը:
- 34. Սառցադաշտի ի՞նչ տեսակներ գիտեք: Ինչո՞վ են դրանք տարբերվում:
- 35. Ի՞նչ բարձրության վրա է օգոնային շերտը: Ո՞րն է այդ շերտի դերը մթնոլորտում:
- 36. Ո՞րն է կոչվում մթնոլորտային նորմալ ճնշում: Ինչի՞ է այն հավասար:
- 37. Ի՞նչ են իզոթերմերը և իզոթարերը:
- 38. Ի՞նչ են ցիկլոնը և անտիցիկլոնը:
- 39. Ինչպե՞ս են հաշվում օդի օրական, ամսական և տարեկան միջին ջերմաստիճանը:
- 40. Օրվա ընթացքում ե՞րբ են դիտվում ամենաբարձր և ամենացածր ջերմաստիճանները և ինչո՞ւ:
- 41. Ի՞նչ է քամին, ո՞րն է դրա առաջացման գլխավոր պատճառը:
- 42. Ինչո՞վ են իրարից տարբերվում պասսատը և մուսսոնը:
- 43. Ինչո՞ւ պասսատները չեն փոխում իրենց ուղղությունը:
- 44. Ի՞նչ է բացարձակ խոնավությունը:
- 45. Ի՞նչ է հարաբերական խոնավությունը:
- 46. Ամպերի ի՞նչ տեսակներ կան և ինչո՞վ են միմյանցից տարբերվում:
- 47. Ի՞նչ է եղանակը: Որո՞նք են օդի եղանակաստեղծ հիմնական տարրերը:
- 48. Ի՞նչ է կլիման, որո՞նք են կլիմա ձևավորող (կլիմայաստեղծ) հիմնական գործոնները:
- 49. Ինչո՞վ է ծովային կլիման տարբերվում ցամաքային կլիմայից:
- 50. Ի՞նչ է օդային զանգվածը: Նշեք տիպերը:
- 51. Ի՞նչ է կլիմայական գոտին: Նշեք հիմնական և անցումային կլիմայական գոտիները:
- 52. Ինչո՞վ են իրարից տարբերվում հիմնական և անցումային կլիմայական գոտիները:
- 53. Որո՞նք են Աֆրիկա մայրցամաքի ամենաբարձր և ամենացածր կետերը, որքա՞ն են դրանց բացարձակ բարձրությունները:
- 54. Որո՞նք են Աֆրիկայի ամենաչոր, ամենաչոգ և ամենախոնավ շրջանները:
- 55. Որո՞նք են Ավստրալիա մայրցամաքի ամենաբարձր և ամենացածր կետերը, որքա՞ն են դրանց բացարձակ բարձրությունները:
- 56. Ինչո՞ւ Ավստրալիայում գետային ցանցը թույլ է զարգացած:
- 57. Ինչպե՞ս են կոչվում չոր գետահունները Աֆրիկայում և Ավստրալիայում:
- 58. Որո՞նք են Հարավային Ամերիկա մայրցամաքի ամենաբարձր և ամենացածր կետերը, որքա՞ն են դրանց բացարձակ բարձրությունները:
- 59. Որո՞նք են Հյուսիսային Ամերիկա մայրցամաքի ամենաբարձր և ամենացածր կետերը, որքա՞ն են դրանց բացարձակ բարձրությունները:

- 60. Որո՞նք են Եվրասիա մայրցամաքի ամենաբարձր և ամենացածր կետերը, որքա՞ն են դրանց բացարձակ բարձրությունները:
- 61. Ի՞նչ պլատֆորմների շուրջ է ձևավորվել Եվրասիա մայրցամաքը:
- 62. Որտե՞ղ է Եվրասիայի «ցրտի բևեռը», ի՞նչ ջերմաստիճան է այնտեղ դիտվել:
- 63. Ի՞նչ կլիմայական մարզերի է բաժանվում Եվրասիայի բարեխառն և մերձարևադարձային կլիմայական գոտիները:
- 64. Ի՞նչ է աշխարհի քաղաքական քարտեզը: Ի՞նչ տեղեկություններ կարելի է ստանալ քաղաքական քարտեզի միջոցով:
- 65. Ի՞նչ է ինքնիշխան պետությունը:
- 66. Ի՞նչ են բնակչության վերարտադրությունը և բնական շարժը, որո՞նք են դրանց ցուցանիշները:
- 67. Բնութագրեք բնակչության վերարտադրության ռեժիմները:
- 68. Որո՞նք են բնակչության վերարտադրության առաջին և երկրորդ տիպերի բնորոշ գծերը, ո՞ր երկրներում են դրանք ձևավորվում:
- 69. Ի՞նչ է ժողովրդագրական քաղաքականությունը:
- 70. Նշեք ժողովրդագրական քաղաքականության առանձնահատկությունները վերարտադրության տարբեր տիպ ունեցող երկրներում:
- 71. Թվարկեք և բնութագրեք աշխարհի բնակչության կուտակման գլխավոր տարածքները:
- 72. Ի՞նչ է բնակչության միջին խտությունը: Ինչպե՞ս են այն որոշում:
- 73. Ի՞նչ է տարաբնակեցումը: Որո՞նք են տարաբնակեցման ձևերը:
- 74. Ի՞նչ ցուցանիշներով կարելի է դասակարգել և խմբավորել քաղաքները:
- 75. Նշեք գյուղական տարաբնակեցման ձևերը և դրանց տարածման շրջանները:
- 76. Ինչպե՞ս է հաշվարկվում ռեսուրսապահովվածության ցուցանիշը:
- 77. Ի՞նչ է համաշխարհային տնտեսությունը. որո՞նք են նրա նախադրյալները:
- 78. Որո՞նք են գյուղատնտեսության տարբերությունները արդյունաբերությունից:
- 79. Ի՞նչ է ապրանքային տնտեսությունը:
- 80. Ինչպե՞ս են որոշում բեռնաշրջանառությունը և ուղևորաշրջանառությունը:
- 81. Ի՞նչ է համախառն ներքին արդյունը (ՀՆԱ):
- 82. Որո՞նք են ՀՀ ամենաբարձր և ամենացածր կետերը (նշել բարձրությունները):
- 83. Ի՞նչ լեռնագրական մարզերի է բաժանվում Հայաստանի Հանրապետությունը:
- 84. Որքա՞ն են ՀՀ օդի առավելագույն և նվազագույն ջերմաստիճանները. որտե՞ղ են դրանք դիտվել:
- 85. Նշեք ՀՀ կլիմայի վերընթաց գոտիները:
- 86. Որո՞նք են ՀՀ գետերի հիմնական հատկանիշները:
- 87. Որո՞նք են ՀՀ տարածքում Արաքսի ավազանին պատկանող գետերը:
- 88. Որո՞նք են ՀՀ տարածքում Կուրի ավազանին պատկանող գետերը:
- 89. ՀՀ տարածքում ո՞ր լեռնագրական միավորներով է անցնում Կուրի և Արաքսի ավազանների ջրբաժան գիծը:
- 90. ՀՀ տարածքում Ի՞նչ վերընթաց լանդշաֆտային գոտիներ են առանձնացվում:
- 91. Նշեք ՀՀ ազգային պարկերն ու արգելոցները:
- 92. Նշեք ՀՀ քաղաքների տիպերն ըստ մարդաշատության:
- 93. Բնութագրեք ՀՀ գյուղական տարաբնակեցումը:
- 94. Նշեք ՀՀ-ում զարգացող զբոսաշրջության գլխավոր ենթաճյուղերը և դրանց կենտրոնները:
- 95. Բնութագրեք ԱՀ աշխարհագրական դիրքը:
- 96. Որո՞նք են ԱՀ ամենաբարձր և ամենացածր կետերը (նշել բարձրությունները):
- 97. Որո՞նք են ԱՀ տարածքում Կուրի և Արաքսի ավազանին պատկանող գետերը:
- 98. Հաշվեք ՀՀ երկաթուղային ցանցի միջին խտությունը:
- 99. Հաշվեք ՀՀ բնակչության միջին խտությունը:
- 100. Հաշվեք մթնոլորտային ճնշումը Մեռյալ ծովի իջվածքում:

ԵՐԱՇՏՆՈՒԹՅՈՒՆ

- 1. Ովքե՞ր են Հայաստանի և Արցախի օրհներգերի խոսքի և երաժշտության հեղինակները:
- 2. Որո՞նք են «Երաժշտություն» առարկայի ուսումնական գործունեության տեսակները:
- 3. Ի՞նչ նպատակներ են հետապնդում երաժշտառիթմական շարժումները:
- 4. Ի՞նչ նպատակ է հետապնդում «Երաժշտություն» առարկայի ծրագիրը:
- 5. Ի՞նչ է երաժշտական խոսքը:
- 6. Որո՞նք են երաժշտության տեսակները:
- 7. Ինչպե՞ս է ուսուցանվում երգը:
- 8. Ի՞նչ նպատակներ են հետապնդում երաժշտության ունկնդրումները:
- 9. Ինչպե՞ս պետք է սկսել լադային լսողության զարգացման աշխատանքները:

ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ

- 10. Ո՞րն է հնչյունաշարի գլխավոր հնչյունը:
- 11. Որո՞նք են երաժշտական խաղերի կազմակերպման նպատակները:
- 12. Քանի՞ ծայրաստիճան է ուսուցանվում 1-ին դասարանում:
- 13. Ո՞ր երգ-վարժությամբ է երեխաների լսողության մեջ ամրակայվում դո, ռե, մի ծայրաստիճանների հնչեղությունը:
- 14. Թվարկել ժողովրդական նվագարանների տեսակները և յուրաքանչյուրից բերել օրինակներ:
- 15. Ի՞նչ է ռիթմը:
- 16. Ի՞նչ է պատուգան:
- 17. Ի՞նչ է տակտը:
- 18. Ինչ՞ով են իրարից բաժանվում տակտերը:
- 19. Ինչպե՞ս են գրառում երաժշտական հնչյունների բարձրությունը:
- 20. Ի՞նչ նշաններով է նշվում երաժշտական հնչյունների ուժեղացումը և մեղմացումը: Ինչպե՞ս են այն անանում:
- 21. Ի՞նչ է հնչեղանգը և ինչպե՞ս է արտահայտվում երաժշտության մեջ:
- 22. Ո՞ է Լյուդվիգ Վան Բեթհովենը: Քանի՞ սիմֆոնիայի հեղինակ է:
- 23. Ո՞վ է գրել «Լուսնի սոնատը»: Բնութագրեք ըստ մասերի:
- 24. Ո՞վ է Սերգեյ Պրոկոֆևը: Թվարկել նրա գրած օպերաների և բալետների վերնագրերը:
- 25. Ի՞նչ նվագարաններից է կազմված լարային քառյակը:
- 26. Ի՞նչ է ազգային երաժշտությունը:
- 27. Թվարկել հայկական ժողովրդական պարերգեր և օրորոցային երգեր: Կատարել որևէ պարերգ:
- 28. Կատարել «Նուբար» ժողովրդական երգը:
- 29. Ի՞նչ է կվարտետը: Քանի՞ նվագարաններից կան երգիչներից է այն բաղկացած:
- 30. Ըստ Կոմիտասի՝ ինչպե՞ս է կոչվում իսկական ժողովրդական երգը:
- 31. Հայկական ժողովրդական երգերում ո՞ր երգերն են մեծ տեղ գրավում: Թվարկել նրանցից մի քանիսը:
- 32. Ժողովրդական ո՞ր ավանդույթներին են նվիրված ծիսական երգերը:
- 33. Բնութագրեք ինչպիսի՞ երգ է «Թագավորի մեր, դուս արի»: Կատարել այն:
- 34. Ի՞նչ են արտացոլում և ի՞նչ նպատակ են արտահայտում հայրենասիրական երգերը: Կատարել «Կովկասի քաջեր» երգը:
- 35. Ի՞նչ երաժշտական ստեղծագործությունների հեղինակ է Առնո Բաբաջանյանը: Կատարել «Իմ սիրելի երևան» երգը:
- 36. Ալեքսանդր Սպենդիարյանի կյանքը և գործունեությունը:
- 37. Ալեքսանդր Սպենդիարյանի ո՞ր ստեղծագործություններում է օգտագործված ժողովրդական երաժշտություն:
- 38. Ո՞ր պոեմի հիման վրա է գրվել «Ալմաստ» օպերան:
- 39. Ի՞նչ ընդհանրություններ ունեն երաժշտությունը և գրականությունը:
- 40. Երաժշտության ի՞նչ տեսակներ են ստեղծում գրականության և երաժշտության միասնությունից:
- 41. Կատարել Աշոտ Սաթյանի «Մարտիկի երգը» և արտահայտվել առաջացրած զգացումների մասին:
- 42. Ովքե՞ր են «Կաքավի երգ»-ը? ստեղծագործության հեղինակները: Կատարել այն:
- 43. Ի՞նչ է մեղեդին:
- 44. Ի՞նչ է ցուրց տալիս սոլի կամ ջութակի բանալին:
- 45. Ինչպե՞ս են անվանում մանկական երգչային ծայրը:
- 46. Ի՞նչ է չափը:
- 47. Արմեն Տիգրանյանի կյանքը և գործունեությունը:
- 48. Ի՞նչ է օպերան: Թվարկել մի քանի օպերաների վերնագրեր:
- 49. Հայ օպերային գրականության գլուխգործոցը:
- 50. Ի՞նչ գիտեք «Ամուշ» օպերայի մասին:
- 51. «Ամուշ» օպերայից կատարել որևէ հատված:
- 52. Ի՞նչ է նախագահը:
- 53. Ո՞վ է Վոլֆգանգ Ամադեուս Մոցարտը: Կատարել Մոցարտի «Փարնան կարոտ» երգը:
- 54. Ո՞րն է երաժշտության և պարարվեստի ամենակարևոր ընդհանրությունը:
- 55. Ի՞նչ բնույթի երգ-պար է «Պսակ-պսակ» ստեղծագործությունը: Ո՞վ է հեղինակը: Կատարել այն:
- 56. Ի՞նչ է պոլոնեզը: Ինչպե՞ս են անվանում այն: Քանի՞ չափ ունի:
- 57. Ի՞նչ է մագուրկան: Քանի՞ չափ ունի:
- 58. Ի՞նչ է բալետը: Ո՞ր դարում է ստեղծվել դասական բալետը:
- 59. Ո՞րն է հայկական առաջին բալետը, ո՞վ է հեղինակը:
- 60. Ո՞վ է «Ճուտիկ» մանկական օպերայի հեղինակը: Ինչի՞ մասին է այն:
- 61. Ո՞վ է «Պայանե» և «Սպարտակ» բալետների հեղինակը:
- 62. Երգչային ծայրերի ի՞նչ տեսակներ գիտեք:
- 63. Ի՞նչ է սիմֆոնիան: Ո՞ր դարում է ստեղծվել:
- 64. Ի՞նչ է նոտան:
- 65. Ինչպե՞ս են անվանում կարճ տևողությամբ հնչյունը: Կոմիտասի դերը հայկական երաժշտության մեջ:

- 67. Ե՞րբ է ստեղծվել Կոմիտասի անվան լարային քառյակը և ի՞նչ երաժշտական նվագարաններից է բաղկացած:
- 68. Հովհաննես Թումանյանը իր հեղինակած ո՞ր երգի մեջ է գովերգում հայրենի բնության գեղեցկությունը, ծառ ու ծաղկով զարդարված սարերի առավոտը, հովվի շվիի նվագը: Կատարել այն:
- 69. Ո՞վ է Սայաթ-Նովան: Կատարել «Դու եմ հուրին իս» երգը:
- 70. Ո՞ր արվեստի ներկայացուցիչ է Սայաթ-Նովան:
- 71. Ուսումնական ծրագրով ո՞ր սիմֆոնիկ հեքիաթն է ուսումնասիրվում: Ներկայացնել այն:
- 72. «Քեզ համար, Հայաստան» երգի ստեղծման պատմությունը:
- 73. Հ. Թումանյանը՝ երաժշտության և գրականության «պոեզիայի» մասին:
- 74. Ի՞նչ է ռոմանսը: Ե՞րբ է ծագել և որտե՞ղ:
- 75. Ո՞վ է հայկական ռոմանսի նախահայրը:
- 76. Կատարել «Առուն և աղբյուրը» երգ-ռոմանսը:
- 77. Ի՞նչ արվեստ է թատրոնը: Ի՞նչ է նշանակում «թատրոն» բառը:
- 78. Ի՞նչ է կանտատը:
- 79. Տիգրան Չոլխաջյանի ո՞ր ստեղծագործություններն են ուսումնասիրվում 5-րդ դասարանում:
- 80. Ի՞նչ գիտեք ժողովրդական պարերի մասին:
- 81. Ո՞վ է Քիրիստափոր Կարա-Մուրզան:
- 82. Քանի՞ կերպար կա «Լեփո, լե՛, լե՛» երգում: Ովքե՞ր են հեղինակները:
- 83. Ի՞նչ է «ժամրը»: Երաժշտական ի՞նչ ժամրեր գիտեք:
- 84. Ի՞նչ ժամրի ստեղծագործություն է «Տղամարդկանց քայլերգը»:
- 85. Ի՞նչ է սոնատը: Քանի՞ մասից է այն բաղկացած:
- 86. Ի՞նչ է կոնցերտը: Ո՞ր երաժշտության տարածված ժանրերից է: Ե՞րբ է ստեղծվել և որտե՞ղ է զարգացել:
- 87. Ի՞նչ է ինտերվալը:
- 88. Ի՞նչ գիտեք «Դավիթ Բեկ» օպերայի մասին:
- 89. Ի՞նչ է նշանակում «դիրիժոր» բառը: Ի՞նչ գործունեություն է իրականացնում:
- 90. Ի՞նչ է պատարագը: Ո՞ր հեղինակների մշակումներն են նշանավոր բազմաձայնեցման օրինակներից:
- 91. Ո՞վ է «Առաւօտ լուսոյ» հոգևոր երգի հեղինակը: Կատարել այն:
- 92. Ո՞վ է Մակար Եկմայանը: «Հայոց պատարագ»-ից ծրագրային ո՞ր երգն է մշակել Մակար Եկմայանը:
- 93. Ի՞նչ գիտեք դասական երաժշտության մասին:
- 94. Ի՞նչ գիտեք հանրամատչելի երաժշտության մասին:
- 95. Ի՞նչ գիտեք գուսանական և աշուղական երգարվեստի մասին: Ե՞րբ է ծագել այն:
- 96. Ո՞վ է Ջիվանին: Նրա ծրագրային ո՞ր երգին էք ծանոթ:
- 97. Ո՞վ է Յոհան Սեբաստիան Բախը: Ինչպե՞ս է սովորել նվագել երգեհոն:
- 98. Ի՞նչ գիտեք ջազային երաժշտության մասին: Ե՞րբ է ստեղծվել առաջին ջազային նվագախումբը և ո՞վ է հիմնադիրը:
- 99. Ի՞նչ գիտեք ռոք երաժշտության մասին:
- 100. Ինչպե՞ս կազմակերպել տարվերջյան դասը:

ԻՆՖՈՐՄԱՏԻՎ

- 1. Ի՞նչ էք հասկանում ինֆորմացիա ասելով: Ինֆորմացիա ներկայացնելու ինչպիսի՞ ձևեր գիտեք: Որևէ կենդանու օրինակ բերեք և նկարագրեք այդ կենդանու ինֆորմացիա ստանալու ու մշակելու ունակությունները:
- 2. Ի՞նչ է ուսումնասիրում Ինֆորմատիկան: Ինֆորմացիայի ի՞նչ հատկություններ գիտեք:
- 3. Ինչպե՞ս է իրականացվում ինֆորմացիայի ստացումը, փոխանցումը, կուտակումը, պահպանումը, մշակումն ու որոնումը:
- 4. Ի՞նչ է ձեզ հայտնի առաջին մեխանիկական հաշվիչ մեքենաների մասին: Ո՞ր թվականներին ստեղծվեցին առաջին հաշվիչ համակարգերը: Ո՞ր թվականներին ստեղծվեցին առաջին անհատական համակարգիչները:
- 5. Համակարգիչը կառուցվածքային ի՞նչ հիմնական բաղադրիչներ է ներառում: Ինֆորմացիա ներմուծելու և արտածելու համար կիրառվող ի՞նչ համակարգչային սարքեր գիտեք:
- 6. Ի՞նչ հիշող սարքեր գիտեք: Ո՞րն է օպերատիվ և արտաքին հիշողությունների միջև եղած հիմնական տարբերությունները:
- 7. Համակարգչին առնչվելու անվտանգության պահպանման վերաբերյալ մի քանի կանոններ թվարկեք: Համակարգչի բաղկացուցիչ ո՞ր սարքերը կարող են վնասել առողջությանը:
- 8. Ի՞նչ է համակարգչի ծրագրային ապահովումը: Ի՞նչ է նշանակում «օպերացիոն համակարգի բեռնավորում» հասկացությունը:
- 9. Ի՞նչ է ֆայլը, ի՞նչ է թղթապանակը (ֆայլադարան): Ֆայլի անվանման մեջ ընդլայնումն ի՞նչ կարող է բնորոշել:
- 10. Ինչպիսի՞ գործողություններ կարելի է իրականացնել ֆայլային օբյեկտների (ֆայլեր ու ֆայլադարաններ) հետ: Նկարագրեք դրանք:
- 11. Ի՞նչ է համակարգչի աշխատանքային սեղանը

- (Desktop) և ի՞նչ հիմնական բաղադրիչներ է ներառում: Ինչի՞ն են ծառայում Computer և Recycle Bin օբյեկտները:
- 12. Windows համակարգում որո՞նք են պատուհանի հիմնական բաղադրիչները: Պատուհանի ղեկավարման ի՞նչ կոճակներ գիտեք:
- 13. Ընկալման ձևից կախված՝ ինչպիսի՞ նշաններ գիտեք: Ի՞նչ է նշանային համակարգը:
- 14. Ի՞նչ է կողը, ի՞նչ է կողավորումը: Առօրյայում կիրառվող կողավորված ինֆորմացիայի օրինակներ բերեք:
- 15. Ի՞նչ է բիթը: Ինֆորմացիայի քանակի չափման ի՞նչ միավորներ գիտեք:
- 16. Ի՞նչ ալգորիթմով է թիվը երկուական համակարգից փոխակերպվում տասականի (բերել օրինակներ): Ի՞նչ ալգորիթմով է թիվը տասական համակարգից փոխակերպվում երկուականի (բերել օրինակներ):
- 17. Ինչպե՞ս է իրականացվում թվերի գումարումը և հանումը երկուական համակարգում (բերել օրինակներ):
- 18. Ի՞նչ է օբյեկտը: Ի՞նչ է մոդելը, և ինչպե՞ս է արտահայտվում երևույթի կամ օբյեկտի հետ դրա կապը: Բերեք կենսական խնդիրների լուծման համար կիրառվող մոդելների ձևեր օրինակները:
- 19. Ի՞նչ է համակարգչային վիրուսը: Վիրուսի ի՞նչ աղբյուրներ գիտեք: Ի՞նչ տիպի համակարգչային վիրուսներ գիտեք:
- 20. Ի՞նչ է հակավիրուսային ծրագիրը: Հակավիրուսային ծրագրերի ի՞նչ փաթեթներ գիտեք: Նկարագրեք դրանց աշխատանքի սկզբունքները:
- 21. Ի՞նչ է արխիվատորը: Ի՞նչ արխիվատորներ գիտեք: RAR և ZIP արխիվատորների ի՞նչ հատկություններ գիտեք:
- 22. Ի՞նչ է լուկալ ցանցը: Ի՞նչ է գլոբալ ցանցը: Ցանցում համակարգիչները միացնելու ի՞նչ ձևեր գիտեք:
- 23. Ի՞նչ է համացանցը: Ի՞նչ է հիպերհղումը: Թվարկեք էլեկտրոնային փաստաթղթերի Ձեզ հայտնի այն բաղադրիչները, որոնք կարող են հիպերհղումներ հանդիսանալ:
- 24. Համացանցում հասցեավորումը սովորաբար ի՞նչ համակարգով է իրականացվում: Ինչի՞ց են կազմված դոմենները: Մի քանի վարչարարական և աշխարհագրական դոմեններ թվարկեք:
- 25. Համացանցի ի՞նչ ծառայություններ գիտեք:
- 26. Ի՞նչ է որոնման համակարգը: Ձեզ հայտնի մի քանի որոնման համակարգեր թվարկեք:
- 27. Ի՞նչ է էլեկտրոնային փոստը: Ի՞նչ է էլեկտրոնային նամակը:
- 28. Թվարկեք համացանցով հաղորդակցվելու եփկայի և աշխատանքի անվտանգության կարևոր կանոնները:
- 29. Ի՞նչ է համակարգչային ցուցադրումը: Սլայդների դիտման ի՞նչ ռեժիմներ գիտեք:
- 30. Ի՞նչ հաջորդական քայլերով է կարելի նոր ցուցադրում ստեղծել: Սլայդներում տեղադրվող ի՞նչ օբյեկտներ գիտեք:
- 31. Ի՞նչ է անիմացիան: Սլայդից սլայդ անցնելու ի՞նչ ձևեր գիտեք: Սլայդներին անցումային էֆեկտներ տալու ի՞նչ արագություններ են նախատեսված:
- 32. Ինչի՞ համար են նախատեսված այրուբեռն փոփոխելու ծրագրերը: Այրուբեռն փոփոխելու ի՞նչ եղանակներ գիտեք:
- 33. Եջի և պարբերության ձևաչափի ի՞նչ պարամետրեր գիտեք:
- 34. Ինչպիսի՞ աշխատանք կարելի է կատարել տեքստի նշված հատվածի հետ:
- 35. Ի՞նչ է խորագիրը: Ի՞նչ կարելի է զետեղել խորագրերում: Ինչպե՞ս այն տեղադրել փաստաթղթում:
- 36. Ի՞նչ է ծանոթագրությունը: Ի՞նչ է ծանոթագրության նշիչը: Ինչպե՞ս այն տեղադրել փաստաթղթում:
- 37. Ի՞նչ նպատակով են փաստաթղթերում էջանշան տեղադրում: Էջանշանի անվանումը ի՞նչ պայմանաճանաչներ կարող է պարունակել: Ինչպե՞ս այն տեղադրել փաստաթղթում:
- 38. Ի՞նչ է մեկնաբանությունը: Ինչպե՞ս այն տեղադրել փաստաթղթում:
- 39. Ի՞նչ է ոճը: MS Word տեքստային խմբագրիչում ոճերի ի՞նչ տիպեր գիտեք:
- 40. MS Word տեքստային խմբագրիչում ինչպե՞ս են ներմուծում և խմբագրում բանաձևերը:
- 41. Ի՞նչ առավելություն ունի ինֆորմացիայի աղյուսակային ներկայացումը: Աղյուսակների հետ աշխատելու ի՞նչ հիմնական գործողություններ գիտեք:
- 42. Ի՞նչ է էլեկտրոնային թարգմանիչը: Ի՞նչ է էլեկտրոնային բառարանը:
- 43. Բջիջների հասցեավորման ի՞նչ ձևեր կան Excel էլեկտրոնային աղյուսակում:
- 44. Excel էլեկտրոնային աղյուսակում բջիջին կամ բջիջների բլոկին անվանում տալու ի՞նչ ձևեր գիտեք:
- 45. Դիագրամների ի՞նչ տեսակներ կան Excel էլեկտրոնային աղյուսակում:
- 46. Տվյալների ի՞նչ տիպեր գիտեք Excel էլեկտրոնային աղյուսակում:
- 47. Ի՞նչ է բանաձևը: Ի՞նչ կարող է իր մեջ ներառել բանաձևը Excel էլեկտրոնային աղյուսակում:
- 48. Excel էլեկտրոնային աղյուսակում կիրառվող ի՞նչ մաթեմատիկական ֆունկցիաներ գիտեք:
- 49. Ի՞նչ է տվյալների կառուցվածքային-ցուցումը: Ի՞նչ է տվյալների հենքը:

ԲԱՆԱԿՈՐ ՆԱԹՅԱՆԱՐ

- 17. 50. Ի՞նչ աշխատանք կարելի է կատարել աղյուսակի դաշտերի և գրառումների հետ MS Access-ում:
- 51. Ինչպե՞ս է իրականացվում աղյուսակում ինֆորմացիայի որոնումն ու փոխարինումը MS Access-ում:
- 52. Տվյալների բազմասղյուսակ հենքերում աղյուսակների միջև հնարավոր ինչպիսի՞ կապեր գիտեք:
- 53. Ի՞նչ նպատակով և ինչպե՞ս են ստեղծվում ձևերը MS Access-ում:
- 54. Ինչի՞ համար է Queries օբյեկտը MS Access-ում:
- 55. Ինչ նպատակով և ինչպե՞ս են ստեղծվում հաշվետվությունները MS Access-ում:
- 56. Ի՞նչ է ալգորիթմը: Ինչպիսի՞ հիմնական հատկություններով պետք է օժտված լինի ալգորիթմը:
- 57. Ալգորիթմների ներկայացման ինչպիսի՞ ձևեր գիտեք:
- 58. Ո՞ր ալգորիթմներն են անվանում գծային: Այնպիսի խնդիրների օրինակներ բերեք, որոնք կարելի է լուծել գծային ալգորիթմների միջոցով:
- 59. Ո՞ր ալգորիթմներն են անվանում ճյուղավորված: Գծային ալգորիթմների ինչպիսի՞ կառուցվածքներ գիտեք: Լշեք դրանց հիմնական տարբերությունը: Դպրոցական տարբեր առարկաների վերաբերյալ բաղադրյալ պայմանների օրինակներ բերեք:
- 60. Ո՞ր ալգորիթմն են անվանում ցիկլային: Ի՞նչ է ցիկլի մարմինը: Ցիկլային ալգորիթմի ինչպիսի՞ կառուցվածքներ գիտեք:
- 61. Ինչո՞վ են տարբերվում կետային (պատկերացանցային) և վեկտորային գրաֆիկական խմբագրիչները:
- 62. Գրաֆիկական ինֆորմացիայի ներմուծման և արտածման ինչպիսի՞ սարքեր գիտեք:
- 63. Համակարգչում ինչպիսի՞ գույն ձևավորելու հիմունքներ կան: Ի՞նչ գույներ են օգտագործվում RGB մոդելում: Ի՞նչ գույներ են օգտագործվում CMYK մոդելում:
- 64. Adobe Photoshop խմբագրիչում պատկերի նշված տիրույթի հետ կատարվող ինչպիսի՞ գործողություններ գիտեք:
- 65. Adobe Photoshop գրաֆիկական խմբագրիչում նկարչության ի՞նչ գործիքներ են Ձեզ հայտնի:
- 66. Adobe Photoshop գրաֆիկական խմբագրիչում շերտերի հետ աշխատելու ի՞նչ գործողություններ են ձեզ հայտնի:
- 67. CorelDraw գրաֆիկական խմբագրիչում նկարչության ի՞նչ գործիքներ են ձեզ հայտնի:
- 68. CorelDraw գրաֆիկական խմբագրիչում օբյեկտը ներկելու և եզրագծի գույնը սահմանելու ի՞նչ ձևեր գիտեք:
- 69. CorelDraw գրաֆիկական խմբագրիչում թվարկեք օբյեկտների հետ աշխատելու ձեզ հայտնի գործողությունները:
- 70. CorelDraw գրաֆիկական խմբագրիչում հանգույցների հետ աշխատելու ի՞նչ գործողություններ գիտեք: Ի՞նչ է հանգույցը:
- 71. CorelDraw գրաֆիկական խմբագրիչում կորերի հետ աշխատելու ի՞նչ գործողություններ գիտեք: Ինչպիսի՞ համագույներ են լինում:
- 72. Paint գրաֆիկական խմբագրիչում նկարչության ի՞նչ գործիքներ են ձեզ հայտնի:
- 73. Ի՞նչ կառուցվածք ունի HTML-փաստաթուղթ :
- 74. HTML-փաստաթղթի կողմն ինչպե՞ս է իրականացվում տեքստի ձևավորումը:
- 75. HTML-փաստաթղթի կողմն ինչպե՞ս է իրականացվում ցուցակների ստեղծումը:
- 76. HTML-փաստաթղթի կողմն ինչպե՞ս է իրականացվում պատկեր տեղադրելու գործընթացը: WEB-էջերում գրաֆիկական ի՞նչ հիմնական ձևաչափեր են կիրառում:
- 77. Ի՞նչ է հիպերտեքստը: Ո՞ր թեգի օգնությամբ է կարելի հիպերտեքստ ստեղծել:
- 78. HTML-փաստաթուղթի կողմն ինչպե՞ս է իրականացվում աղյուսակների ստեղծումը:
- 79. Ի՞նչ է մուլտիմեդիան: HTML-փաստաթուղթում մուլտիմեդիա-ֆայլ ներդնելու համար որ թեգն է կիրառվում:
- 80. Ի՞նչ է մուլտիմեդիայի ծրագրային և ապարատային ապահովումը: Embed թեգի ի՞նչ հատկանիշներ գիտեք:
- 81. Ի՞նչ է CSS-ը: CSS-ը HTML-ում կիրառելու ի՞նչ մեթոդներ գիտեք:
- 82. CSS-ում տարրերի ու ֆոնի գույնը սահմանելու ի՞նչ հատկանիշներ գիտեք:
- 83. CSS-ում տառաչափի հետ աշխատելու և տեքստ ձևավորելու ի՞նչ հատկանիշներ գիտեք:
- 84. CSS-ում տարրի չափը և դիրքը սահմանելու ի՞նչ եղանակներ գիտեք:
- 85. Ինչի՞ համար են նախատեսված հրատարակչական ծրագրերը: Adobe PageMaker համակարգի հիմնական պատուհանի ի՞նչ բաղադրիչներ գիտեք:
- 86. Ինչպե՞ս է իրականացվում տեքստերի հետ աշխատանքը Adobe PageMaker համակարգում:
- 87. Ինչպե՞ս է իրականացվում պարբերության ձևաչափի սահմանումը Adobe PageMaker համակարգում: Ի՞նչ է բաժանարար գիծը:
- 88. Ինչպե՞ս է իրականացվում գրաֆիկական օբյեկտների կառուցումը Adobe PageMaker համակարգում:
- 89. Ինչպե՞ս է իրականացվում օբյեկտների հետ աշխատանքը Adobe PageMaker համակարգում:

- 90. Ինչպե՞ս է իրականացվում տեքստային բլոկների հետ աշխատանքը Adobe PageMaker համակարգում:
- 91. Ինչպե՞ս է իրականացվում բազմաէջ փաստաթղթերի հետ աշխատանքը Adobe PageMaker համակարգում:
- 92. Ինչպե՞ս է իրականացվում գրաֆիկական օբյեկտների հետ աշխատանքը Adobe PageMaker համակարգում:
- 93. Ի՞նչ են ներկայացնում ծրագրավորման լեզուները: Առաջին ծրագրավորման լեզուները ինչո՞վ կոչվեցին ցածր մակարդակի: Ծրագրավորման բարձր մակարդակի մի քանի լեզուներ թվարկեք:
- 94. Պասկալ կամ C++ լեզվի տարրերը և կառուցվածքը:
- 95. Պասկալ կամ C++ լեզվի թվաբանական և տրամաբանական արտահայտությունները:
- 96. Գծային ալգորիթմների ծրագրավորում. գծային ալգորիթմների ո՞ր հրամաններն ու օպերատորներն են կիրառվում (Պասկալ կամ C++ լեզու):
- 97. Ելուղավորման (պայմանի)/ օպերատոր /Պասկալ կամ C++ լեզու/:
- 98. Կրկնության (ցիկլի) օպերատորներ (Պասկալ կամ C++ լեզու):
- 99. Միաչափ զանգվածներ (Պասկալ կամ C++ լեզու):
- 100. Երկչափ զանգվածներ (Պասկալ կամ C++ լեզու):

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

- 1. ՀՀ ՁՈւ խնդիրներ են...
- 2. ՀՀ ՁՈւ-ի կառուցվածքը:
- 3. Դատարարական ելությունը, սկզբունքները:
- 4. Դատարարական հիմնական մեթոդները:
- 5. Ուսուցման ելությունը, սկզբունքները:
- 6. Ուսուցման մեթոդները:
- 7. Ուսուցման ձևերը:
- 8. ՀՀ պետական խորհրդանշանները:
- 9. Ե՞րբ սկսվեց Հայրենական մեծ պատերազմը և Ե՞րբ ավարտվեց այն: Քանի՞ հայկական դիվիզիա է մասնակցել Բեռլինի գրավմանը: Ովքե՞ր էին դիվիզիայի հրամանատարները:
- 10. Քանի՞ խորհրդային Միության հայազգի կրկնակի հերոս է տվել հայ ժողովուրդը Հայրենական մեծ պատերազմում: Պատերազմական և հետպատերազմական քանի՞ հայտորդի է ստացել ԽՍՀՄ հերոսի և փառքի երեք աստիճանի շքանշանների ասպետի կոչում:
- 11. Ե՞րբ սկսվեց Արցախյան ազատամարտը և մինչև Ե՞րբ տևեց այն:
- 12. Արցախյան ազատամարտը պայմանականորեն քանի՞ փուլի կարելի է բաժանել:
- 13. Ժամանակակից համազորային մարտի սկզբունքները
- 14. Ժամանակակից համազորային մարտի բնութագիրը
- 15. Ժամանակակից համազորային մարտի տեսակները:
- 16. Ուժերի և միջոցների զորաշարժի տեսակները, կրակի խուսանավման ելությունը:
- 17. Մարտական ապահովման տեսակները:
- 18. ՆՁՊ դասի կառուցվածքը:
- 19. Ստտիրաձգային ջրկի կազմը ՀԱՄ-ով:
- 20. Ստտիրաձգային ջրկի կազմը ՋՓ-ով:
- 21. Ստտիրաձգային ջրկի հնարավորությունները տանկերի ու զրահամեքենաների դեմ պայքարելիս:
- 22. Զինվորի տեղաշարժի ձևերը մարտում:
- 23. Ըստ գործողության բնույթի ինժեներական արգելափակոցները քանի՞ տեսակի են լինում:
- 24. Հակատանկային ականների տեսակներն ըստ տանկերի վրա ունեցած ազդեցության:
- 25. Հակահետևակային ականների դասակարգումը:
- 26. Ի՞նչ է խրամատը, ինչպիսի՞ նպատակով պայմաններ է ստեղծում զինվորի համար: Նկարագրել անհատական խրամատի տեսակները:
- 27. Ի՞նչ է արգելվում հրաձգության ժամանակ և Ե՞րբ է հրաձգությունը անհատալ դարձրելով:
- 28. Կալաշնիկովի ավտոմատի տեսակները, դրանց տարատեսակները:
- 29. Ավտոմատի հիմնական մասերն ու մեխանիզմները:
- 30. Ինչի՞ համար է նախատեսված ավտոմատի փողը, նկարագրել կառուցվածքը:
- 31. Ինչի՞ համար է նախատեսված նշանոցային հարմարանքը, բաղադրիչները և մասերը:
- 32. Սահմանել նշանառության ելությունը: Ի՞նչ է նշանակում «հավասար նշանահատիկ» հասկացողությունը: Ի՞նչ ազդեցություն ունի շնչառությունը և ձգանի սեղմումը դիպուկ հրաձգության վրա:
- 33. Կրակոցի երևույթը և զնդակի թռիչքը: Ո՞րն է կոչվում կրակոցի երևույթ (ալ սահմանումը և պատկերել սխեմատիկորեն)
- 34. Ո՞րն է կոչվում զնդակի հետագիծ, ինչպիսի՞ ուժեր են ազդում զնդակի վրա օդում: Պատկերել սխեմատիկորեն:
- 35. Ինչպիսի՞ դիրքեր է ընդունում ավտոմատավորը տեղից կրակ վարելու ժամանակ:
- 36. Նկարագրել մարտական փամփուշտների կառուցվածքը: Քանի՞ տեսակ են լինում զնդակները ըստ խոցող հատկությունների:
- 37. Ձեռքի բեկորային նռնակների տեսակները: Ձեռքի

- բեկորային նռնակների կառուցվածքը:
- 38. Նկարագրել ձեռքի բեկորային նռնակների լիցքավորման հերթականությունը:
- 39. Որո՞նք են ՀՀ ՁՈւ-ում օգտագործվող կանոնադրություններն ու կանոնակարգերը, նշել Ե՞րբ է հաստատվել և ո՞ր պետական մարմնի կողմից:
- 40. Վաշտի շուրջօրյա վերակարգը, նրա կազմը և նշանակությունը:
- 41. ՀՀ ՁՈւ-ում կիրառվող պատասխանատվության տեսակները:
- 42. Պահակային ծառայություն: Պահակախումբ և նրա կազմը:
- 43. Ի՞նչ է կոչվում պահակակետ: Ո՞վ է կոչվում ժամապահ:
- 44. Ժամապահի անձեռնմխելիությունը:
- 45. Ժամապահի զենքի լիցքավորման կարգը:
- 46. Ժամապահի զենքի լիցքաթափման կարգը:
- 47. Ի՞նչ է կոչվում շարք, շարքի բաղկացուցիչ մասերը:
- 48. Շարքի տեսակները, տողան և շարասյուն:
- 49. Զինծառայողների պարտականությունները շարվելուց առաջ և շարքում:
- 50. Մտտիրաձգային ջրկի երթակարգը:
- 51. Շարային քայլի տեսակները, չափսը, արագությունը:
- 52. Հակատանկային ականների կառուցվածքը:
- 53. Թվարկել շարային վարժակների ուսուցումը կազմակերպելու և անցկացնելու հաջողակամությունը:
- 54. Նշել տեղանքի տարատեսակները:
- 55. Ի՞նչ է տեղագրական քարտեզը, մասշտաբի տեսակները:
- 56. Տեղագրական քարտեզների կոորդինատային և կիլոմետրային ցանց:
- 57. Տեղագրական քարտեզի և կողմնացույցի միջոցով ազիմուտի որոշման հաջողական քայլերը:
- 58. Հեռավորության որոշման եղանակները:
- 59. Հարձակման ժամանակակից սովորական զենքեր:
- 60. Խոցման ոչ ավանդական զենքեր:
- 61. Միջուկային զենք:
- 62. Միջուկային զենքի խոցող գործոնները:
- 63. Քիմիական զենք: Քիմիական զենքի բաղադրամասերը:
- 64. Քիմիական զենքի ըստ մարդու օրգանիզմի վրա ազդեցության թունավոր նյութերի տեսակները:
- 65. Կենսաբանական զենք:
- 66. Անհատական պաշտպանության միջոցների տեսակները:
- 67. Ո՞րն է կոչվում արտակարգ իրավիճակ, տեսակները ըստ բնույթի:
- 68. Միջազգային մարդասիրական իրավունքի ելությունը:
- 69. Ովքե՞ր են համարվում ռազմագերիներ:
- 70. Ռազմագերի չեն կարող համարվել...
- 71. Պատերազմ վարելու արգելված զինատեսակները:
- 72. Ե՞րբ է կազմավորվել ֆիդայական շարժումը: Թվարկել մի քանի ֆիդայիներ:
- 73. Ի՞նչ է հռչակվել «Լեռնահայաստանի հանրապետությունը» և մինչև Ե՞րբ է գոյատևել:
- 74. Ո՞րն է կոչվում ուղիղ կրակոց:
- 75. Ի՞նչ է առաջին բուժօգնությունը (ԱՕՕ):
- 76. Վիրակապերի տեսակները:
- 77. Վնասվածքների տեսակները:
- 78. Վերքեր: Տեսակները:
- 79. Այրվածքներ: Տեսակները:
- 80. ՆՁՊ ծրագրի բաժինները:
- 81. ՆՁՊ պարապմունքի ձևերը:
- 82. ՆՁՊ դասերի տարատեսակները:
- 83. ՆՁՊ ուսումնանյութական բազայի տարրերը:
- 84. ՆՁՊ պլանավորման փաստաթղթերը:
- 85. Մտտիրաձգային ջրկի մարտակարգը:
- 86. Քանի՞ խմբի է բաժանվում բնակչության պաշտպանության միջոցառումների ամբողջությունը, բնութագրել դրանք:
- 87. Սահմանել մարտական իրավիճակներում կողմնորոշման տեսակները:
- 88. Ի՞նչ է զորամասնակը և սղմախը:
- 89. Ովքե՞ր էին Հայաստանի առաջին հանրապետության զինվորական նախարարները, պաշտոնավարման հերթականությամբ և ժամկետներով:
- 90. Թվարկել այդպիսի շրջանառության սուր խանգարումների պատճառները:
- 91. Որո՞նք են ուժեղ ներգործող թունավոր նյութերը:
- 92. Ուժեղ ներգործող թունավոր նյութերի տեսակները:
- 93. Ո՞րն է կոչվում երկրաշարժի հիպոկենտրոն, էպիկենտրոն, օջախի խորություն:
- 94. Ո՞րն է կոչվում հրդեհ և պայթյուն:
- 95. Հակատանկային ականային դաշտ:
- 96. Հակահետևակային ականային դաշտ:
- 97. Ո՞ւմ է շնորհվում «Հայաստանի ազգային հերոս» բարձրագույն կոչումը:
- 98. Ո՞ւմ է շնորհվում «Արցախի հերոս» բարձրագույն կոչումը:
- 99. Շարքային կազմի զինծառայողների համար սահմանված խրախուսանքները:
- 100. Շարքային կազմի զինծառայողներին տրվող կարգապահական տույժերը:

ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ

ՖԻԶԿՈՒՍՏՈՒՐԱ

- 1. Ֆիզիկական կուլտուրա առարկայի ուսումնական նյութը բաժանվում է 2 մասի: Որոնք ե՞ն դրանք:
- 2. Քանի՞ մասից է կազմված ֆիզկուլտուրայի դասը:
- 3. Նշել ֆիզկուլտուրա դասի մասերի տևողությունը:
- 4. Թվարկել ֆիզկուլտուրայի բազային ուսումնական նյութերը տարրական դասարանների համար:
- 5. Թվարկել ֆիզկուլտուրայի բազային ուսումնական նյութերը 5-11-րդ դասարանների համար:
- 6. Թվարկել ֆիզիկական կուլտուրա առարկայի ծրագրով նախատեսված մարզախաղերը:
- 7. Քանի՞ ժամ է հատկացված « Գիտելիքների հիմունքներ» ուսումնական նյութի համար տարվա կտրվածքով:
- 8. Քանի՞ ժամ է հատկացված ընտրովի ուսումնական նյութի համար տարվա կտրվածքով՝ 5-11-րդ դասարանների համար:
- 9. Թվարկել այն մարզաձևերը, որոնք ընդգրկված են ընտրովի ուսումնական նյութի մեջ:
- 10. Ուսումնական տարվա կտրվածքով առաջին դասարանի համար քանի՞ ժամ է հատկացված:
- 11. Ուսումնական տարվա կտրվածքով 2-րդ դասարանի համար քանի՞ ժամ է հատկացված:
- 12. Ուսումնական տարվա կտրվածքով 3-4-րդ դասարանների համար քանի՞ ժամ է հատկացված:
- 13. Թվարկել թեստային վարժությունները, որոնք նախատեսված են սեպտեմբեր և մայիս ամիսներին:
- 14. Թվարկել ֆիզկուլտուրայի ուսուցչի պարտադիր փաստաթղթերը:
- 15. Ինչո՞ւ է ֆիզկուլտուրայի ուսուցչին պետք յուրաքանչյուր դասարանի համար պարտադիր ծավալուն թեմատիկ պլանը:
- 16. Ինչո՞վ է պայմանավորված դասի խտության որակը:
- 17. Ֆիզկուլտուրայի ինչպիսի՞ բժշկական խմբեր գոյություն ունեն:
- 18. Ի՞նչ չափորոշիչով է որոշվում դասի խտությունը:
- 19. Ո՞վ և ի՞նչ փաստաթղթեր է կազմվում արտադասարանական միջոցառումների համար:
- 20. Ինչպիսի՞ ֆիզիկական միջոցառումներ են ընդգրկված ուսումնական օրվա ժամանակացույցում:
- 21. Արտադասարանական ֆիզիկական միջոցառումների ինչպիսի՞ տարբերակներ գոյություն ունեն:
- 22. Քանի՞ խնդիր (թեմա) է պետք ներգրավել դասի պլան սեղմագրի մեջ:
- 23. Ի՞նչ է ուսումնասիրում ֆիզդաստիարակության տեսությունը:
- 24. Քանի՞ ժամ է հատկացված «Առողջ ապրելակերպ» դասընթացին:
- 25. Նշել հանդիմանակ հրապարակի չափսերը:
- 26. Նշել վոլեյբոլ մարզաձևի հրապարակի չափսերը:
- 27. Ի՞նչ փաստաթղթեր են անհրաժեշտ մարզական միջոցառումների անցկացման համար:
- 28. Ի՞նչ խնդիրներ է հետապնդում դասի ներածական մասը:
- 29. Պարապրոֆի դիրքը մարմնամարզական գործիքի վրա, որի դեպքում նրա ուսերը գտնվում են բռնման կետից ներքև, կոչվում է...
- 30. Պարապրոֆի դիրքը, որի դեպքում ծնկներում ծավալած ոտքերը ձեռքերով ձգվում են դեպի կուրծքը, և դաստակները պահում են ծնկները, մարմնամարզության մեջ կոչվում է...
- 31. Պարապրոֆի դիրքը, որի դեպքում նրա ուսերը գտնվում են հենման կետից բարձր, մարմնամարզության մեջ կոչվում է...
- 32. Ցատկը մարմնամարզական գործիքից կոչվում է...
- 33. Միջոցը, որի օգնությամբ պարապրոֆ կառչում է մարմնամարզական գործիքից, կոչվում է...
- 34. Պատվով շարժումը գլխի վրայով մարմնի առանձին մասերով հենման մասերին հաջորդական հպումով կոչվում է...
- 35. Պարապրոֆի դիրքը ծավալած ոտքերով մարմնամարզության մեջ կոչվում է...
- 36. Մարզաձև, որն ապահովում է ճկունության զարգացման առավելագույն արդյունավետություն, կոչվում է...
- 37. Մարմնամարզության դասերին, ի՞նչ գնահատական է նշանակվում, եթե վարժությունը կատարված չէ:
- 38. Վոլեյբոլ խաղացողը, որը «անցման ժամանակ» գտնվում է առաջին գոտում, տեղափոխվում է ո՞ր գոտի:
- 39. Վոլեյբոլի ընթացքում ինչպե՞ս է իրականացվում խաղացողների տեղափոխությունը մի գոտուց մի այլ գոտի:
- 40. Կարո՞ղ է, արդյոք, վոլեյբոլի թիմի խաղացողը խաղալ առանց կոչիկների:
- 41. Նշել միաժամանակ ֆուտբոլային հրապարակում գտնվող թիմի խաղացողների քանակը:
- 42. Ի՞նչ հաճախականությամբ է անցկացվում ֆուտբոլի աշխարհի առաջնությունը:
- 43. Թեթև աթլետիկայում սպրինտ է կոչվում...
- 44. Թեթև աթլետիկայի տեսակ չէ հեռացատկ, հեռացատկ, բարձրացատկ (նշեք)
- 45. Թեթև աթլետիկայում երկար տարածության վրա վազքում հաջողություն բերող հիմնական ֆիզիկական հատկանիշը կոչվում է...
- 46. Ե՞րբ և ի՞նչ նպատակով է իրականացվում շրջանաձև պարապմունքը:

- 47. Ի՞նչ խնդիրներ է իրականացնում ֆակուլտատիվ պարապմունքը:
- 48. Ինչպե՞ս է որոշվում ֆիզկուլտուրայի դասաժամերին աշակերտների ծանրաբեռնվածությունը:
- 49. Ինչպե՞ս է կարգավորվում աշակերտների ծանրաբեռնվածությունը ֆիզկուլտուրայի դասերին:
- 50. Նշեք ուսումնական օրվա ընթացքում պարտադիր անցկացվող ֆիզկուլտմիջոցառումները:
- 51. Երեխաների ֆիզիկական դաստիարակության գործում ընտանիքի դերը:
- 52. Դպրոցում ֆիզկուլտկուլեկտիվի հիմնական դերը:
- 53. Ի՞նչ փաստաթղթեր պետք է պատրաստի և իրականացնի ֆիզկուլտկուլեկտիվը:
- 54. Բնակչության մեծահասակ մասի հետ իրականացվող խնդիրներն ու ուղղությունները:
- 55. Ի՞նչ է իրենից ներկայացնում հիգիենիկ մարմնամարզությունը:
- 56. Ի՞նչ է ընդհանուր ֆիզպատրաստությունը:
- 57. Անվանեք ընդհանուր ֆիզպատրաստության տեսակները:
- 58. Ո՞վ և որտե՞ղ պետք է պարապի ընդհանուր ֆիզպատրաստությամբ
- 59. Ուսանողների ֆիզդաստիարակության ի՞նչ հիմնական խնդիրներ կան:
- 60. Ի՞նչ է մասնագիտական կիրառական ֆիզպատրաստությունը:
- 61. Ի՞նչ է բուժական ֆիզկուլտուրան:
- 62. Որտե՞ղ է իրականացվում բուժական ֆիզկուլտուրան:
- 63. Ի՞նչ է բժշկական հսկողությունը:
- 64. Որտե՞ղ և ինչո՞ւ է իրականացվում բժշկական հսկողությունը:
- 65. Ինչպե՞ս և ինչո՞ւ է դպրոցում իրականացվում բժշկական հսկողությունը:
- 66. Ֆիզկուլտուրայի բազային ուսումնական նյութերը 1-4-րդ դասարանների համար:
- 67. Ուսումնական տարվա կտրվածքով 5-11 դասարանների համար քանի՞ ժամ է հատկացված:
- 68. Ուսումնական տարվա կտրվածքով 12-րդ դասարանների համար քանի՞ ժամ է հատկացված:
- 69. Քանի՞ քայլ կարող է անել մարզիկը (աշակերտ) հանդիմանալ խաղի ժամանակ՝ առանց գնդակի վարման:
- 70. Քանի՞ մարզիկ (աշակերտ) է ընդգրկված հանդիմանալի ժամանակ:
- 71. Քանի՞ մարզիկ (աշակերտ) է ընդգրկված վոլեյբոլ խաղի ժամանակ:
- 72. Մարմնի ո՞ր մասերն են մասնակցում վոլեյբոլ խաղի ժամանակ:
- 73. Քանի՞ միավորով է ավարտվում վոլեյբոլ խաղը:
- 74. Քանի՞ խաղամասից է կազմված վոլեյբոլ խաղի ընթացքը:
- 75. Թվարկեք աթլետիկայի մարզաձևերի խմբերը:
- 76. Թվարկեք աթլետիկայի սպրինտային մարզաձևերը:
- 77. Թվարկեք աթլետիկայի «Ցատկախմբի» մարզաձևերը:
- 78. Թվարկեք աթլետիկայի «Նետումներ» խմբի մարզաձևերը:
- 79. Թվարկեք աթլետիկայի արգելքներով վազքի ձևերը:
- 80. Եզրափակիչ խաղի 2:2 խաղափուլերի հաշվի ժամանակ ի՞նչ կարգով է որոշվում վոլեյբոլի հաղթող թիմը:
- 81. Ո՞ր դասարաններում է ուսուցանվում «Առողջ ապրելակերպ» դասընթացը:
- 82. Քանի՞ ժամ է հատկացված «Առողջ ապրելակերպ» դասընթացին 9-րդ դասարանում:
- 83. Ի՞նչ մարզասարքեր են անհրաժեշտ հենացատկ կատարելու համար:
- 84. Նկարագրեք «Զգումներ պտտածողի վրա» վարժության ճիշտ կատարումը:
- 85. Նկարագրեք «Գլուխկոնձի» վարժության կատարման ապահովումը (ամվտանգությունը):
- 86. Քանի՞ մարզաձևից է բաղկացած տղամարդկանց մարմնամարզությունը: Թվարկեք դրանք:
- 87. Քանի՞ մարզաձևից է բաղկացած կանանց մարմնամարզությունը: Թվարկեք դրանք:
- 88. Թվարկեք ֆիզդաստիարակության գործընթացում 3 հիմնական խնդիրները:
- 89. Ուստարվա ընթացքում ֆիզկուլտուրայի քանի՞ ժամ է հատկացվում 5-11-րդ դասարանների համար:
- 90. Ուստարվա ընթացքում քանի՞ ժամ է հատկացված 12-րդ դասարանին:
- 91. Քանի՞ մարզիկ (աշակերտ) պետք է ընդգրկվի վոլեյբոլ խաղի ժամանակ:
- 92. Ինչպիսի՞ վարժություններ են իրականացնում դասի սկզբնական (ներածական) փուլում:
- 93. Ի՞նչ խնդիրներ պետք է իրականացվի ֆիզկուլտուրայի դասի հիմնական փուլում:
- 94. Նկարագրեք դասի եզրափակիչ փուլի նպատակները:
- 95. Ուսումնական աշխատանքների բնույթով դասի ի՞նչ տեսակներ կան:
- 96. Ֆիզկուլտուրայի դասերի անցկացման համար ինչպե՞ս պիտի նախապատրաստվի ուսուցիչը:
- 97. Աշակերտի ֆիզիկական վիճակից ելնելով՝ դասի ժամանակ ուսուցիչը ինչպե՞ս պետք է վիզուալ (դիտելով) որոշի

- նրա ծանրաբեռնվածության չափը:
- 98. Ֆիզկուլտուրա առարկայի դասի կազմակերպման ի՞նչ տեսակներ կան:
- 99. Ի՞նչ կարգով է որոշվում վոլեյբոլի հաղթող թիմը եզրափակիչ խաղափուլի 2:2 հաշվի ժամանակ:
- 100. Քանի՞ խնդիր է դրված ֆիզկուլտուրայի դասի համար:

ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԻԱՐԱԿԻ ԹԱՓՈՒՐ ՏԵՐԸ ՀԱՄԱԼՐԵՆՈՒ ՄՐՅՈՒՅԹԻ ԱՆՑԿԱՑՄԱՆ ԲԱՆԱԿՈՐ ՓՈՒԼԻ Հ Ա Ր Ց Ա Շ Ա Ր

- 1. Նախադպրոցական կրթության նպատակն է.
- 2. Ի՞նչ է իրենից ներկայացնում նախադպրոցական ուսումնական հաստատության խումբը.
- 3. Նախադպրոցական կրթական ծրագրերը նպատակաուղղված են.
- 4. Նախադպրոցական կրթական ծրագրերը երեխայի կյանքի կազմակերպման ինչպիսի՞ ձևեր է նախատեսում.
- 5. Ի՞նչ է ներառում երեխայակենտրոն դաստիարակությունը.
- 6. Որո՞նք են մանկապարտեզի կրտսեր 2-րդ խմբի (3-4 տարեկաններ) խաղային գործունեության հիմնական տեսակները.
- 7. Պարապմունքները ըստ բնույթի անցկացվում են.
- 8. Անսվա կտրվածքով քանի՞ պարապմունք է անցկացվում մանկապարտեզի կրտսեր 2-րդ խմբում և յուրաքանչյուրը քանի՞րոպե տևողությամբ.
- 9. Որոնք են պարապմունքների կազմակերպմանը ներկայացվող մանկավարժական պահանջները.
- 10. Ի՞նչ իրենից ներկայացնում համակցված պարապմունքը.
- 11. 5-6 տարեկան երեխաների խոսքի, լեզվամտածողության, գրաճանաչության ուսուցման բովանդակությունը ո՞ր երեք հիմնական ուղղությունների հաշվառմամբ է կառուցվում.
- 12. Ի՞նչ եք հասկանում երեխաների էկոլոգիական կրթություն ասելով.
- 13. Ո՞վ է մանկապարտեզում մանկավարժական գործընթացի հիմնական կազմակերպիչն ու ղեկավարը.
- 14. Ինչպիսի՞ ուղղություններով է կառուցվում երեխաների հետ տարվող աշխատանքների բովանդակությունը.
- 15. Որո՞նք են 5-6 տարեկանների խմբում խոսքի զարգացման խնդիրները.
- 16. Ո՞րն է նախադպրոցական տարիքի երեխայի դաստիարակության նպատակը.
- 17. Ո՞րն է տարրական մաթեմատիկական գիտելիքների ամրապնդման գործում դիդակտիկ խաղերի դերը.
- 18. Մինչև ո՞ր թվանշանի սահմաններում է ուսուցանվում մաթեմատիկական 5-6 տարեկան երեխաների խմբում.
- 19. Ինչպիսի՞ ձևերով է իրականացվում երեխաների երաժշտական գործունեությունը.
- 20. Որո՞նք են կրթության բովանդակության հիմնական բաղադրիչները.
- 21. Ի՞նչ է նախադպրոցական կրթությունը.
- 22. Ի՞նչ է նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունը.
- 23. Ի՞նչ է նախադպրոցական տարիքը.
- 24. Որո՞նք են նախադպրոցական տարիքային փուլերը.
- 25. Որո՞նք են դիդակտիկ խաղերի կառուցվածքային բաղադրիչները.
- 26. Ի՞նչ եք հասկանում «խաղը նախադպրոցականի առաջատար գործունեությունն է» ասելով.
- 27. Ո՞րն է երեխայի մտավոր զարգացման և դաստիարակության հիմքը:
- 28. Որո՞նք են դիդակտիկայի ավանդական սկզբունքները:
- 29. Որո՞նք են դիդակտիկայի ժամանակակից սկզբունքները:
- 30. Որո՞նք են աշխատանքային գործունեության կազմակերպման հիմնական ձևերը մանկապարտեզում:
- 31. Որո՞նք են խոսքի զարգացման պարապմունքների խնդիրները:
- 32. Երեխայի զարգացման ո՞ր ոլորտներն են ներառվում նախադպրոցական տարիքի երեխաների կրթության բովանդակության մեջ:
- 33. Ինչպիսի՞ն պետք է լինի ժամանակակից դաստիարակությունը:
- 34. Խաղերի ի՞նչ տեսակներ գիտեք:
- 35. Խոսքի զարգացման ի՞նչ տեսակներ են կիրառվում մանկապարտեզում:
- 36. Ի՞նչ է ներառում երեխայի մտավոր դաստիարակությունը:
- 37. Պարապմունքների ինչպիսի՞ տեսակներ են կազմակերպվում մայրենի լեզվից:
- 38. Ի՞նչ է թեմատիկ ուսուցումը:
- 39. Ի՞նչ աշխատանք է իրականացնում դաստիարակը մանկապարտեզում:
- 40. Որո՞նք են 5-6 տարեկանների դաստիարակության ծրագրային խնդիրները:
- 41. Ի՞նչ է ուշադրությունը: Որո՞նք են ուշադրության տեսակները.

ԲԱՆԱԿՈՐ ՆԱԹՅԱՇԱՐ

- 19. 42. Ի՞նչ է մտազրոհը կամ մտքերի տարափը:
- 43. Որո՞նք են մանկապարտեզում կիրառվող փոխգործուն (ինտերակտիվ) մեթոդները:
- 44. Որո՞նք են տարրական մաթեմատիկական պատկերացումների զարգացման ծրագրի բաժինները մանկապարտեզի ավագ խմբում:
- 45. Որո՞ք են երաժշտական գործունեության կազմակերպման ձևերը մանկապարտեզում:
- 46. Որո՞նք են դիդակտիկ խաղերի կառուցվածքային բաղադրիչները:
- 47. Ո՞րն է դիդակտիկ վարժությունների նպատակը:
- 48. Ինչպիսի՞ն է նախադպրոցականի հիշողությունը:
- 49. Շաբաթական քանի՞ պարապմունք են անցկացնում ավագ խմբում:
- 50. Գրաճանաչության պարապմունքները քանի՞ րոպե տևողությամբ են անցկացվում ավագ խմբում:
- 51. Մանկապարտեզի երեխաները սովորու՞մ են գրել տառերը:
- 52. Գրաճանաչության պարապմունքի առաջնահերթ խնդիրներից մեկը:
- 53. Ավագ խմբում խոսքի զարգացումից և գրաճանաչությունից քանի՞ պարապմունք է նախատեսվում շաբաթվա ընթացքում:
- 54. Երեխայի բարեկիրք վարքի կուլտուրայի դաստիարակման համար լավագույն միջոցը:
- 55. Ինչպիսի՞ մեթոդներով ու միջոցներով հասնել երեխաների էկոլոգիական դաստիարակությանը:
- 56. Ֆիզ դաստիարակության խնդիրները:
- 57. Օրվա ընթացքում դաստիարակը ինչքա՞ն ժամանակ պետք է հատկացնի շարժական խաղերին:
- 58. Որո՞նք են ֆիզդաստիարակության հիմնական շարժումները մանկապարտեզում:
- 59. Նկարչության պարապմունքների նպատակը:
- 60. Գեղագիտական դաստիարակության կազմակերպման ինչպիսի՞ ձևեր կան:
- 61. Ինչպիսի՞ կերպարվեստային պարապմունքներ են անցկացվում մանկապարտեզում:
- 62. Ի՞նչ է խաղը երեխայի կյանքում:
- 63. Որո՞նք են աշխատանքային դաստիարակության ձևերը:
- 64. Չեռքի աշխատանքների տեսակները:
- 65. Ի՞նչ գրավիչ ժամանցներ գիտեք:
- 66. Միջին խմբում որո՞նք են տարրական մաթեմատիկական պատկերացումների զարգացման բաժինները:
- 67. Միջին խմբում մինչև ո՞ր թվանշաններին են ծանոթանում երեխաները:
- 68. Տարրական մաթեմատիկայից միջին խմբում տարեկան քանի՞ պարապմունք է նախատեսվում:
- 69. Տարրական մաթեմատիկայի պարապմունքները միջին խմբում քանի՞ տեսակ են լինում:

- 70. Ի՞նչ մասերից է բաղկացած միջին խմբի երաժշտության պարապմունքը:
- 71. Ի՞նչ է ինտերակտիվ մեթոդը:
- 72. Կրթական գործունեության կազմակերպման ձևերը:
- 73. Ի՞նչ կուլտուրիզացիոնիկ կարողություններ պետք է ունենա 2-3 տարեկան երեխան:
- 74. Ի՞նչ մասերից է բաղկացած ֆիզկուլտուրայի պարապմունքը, բնութագրիր մասերը առանձին-առանձին:
- 75. Ի՞նչպիսին պետք է լինի 2-3 տարեկան երեխաների խոսքի քերականական կառուցվածքը:
- 76. Պարապմունքը հոգնեցուցիչ չլինելու համար դաստիարակը ընթացքում ի՞նչ մեթոդներ կարող է օգտագործել:
- 77. Ինչպե՞ս պահպանել երեխայի ակտիվության հաշվեկշիռը պարապմունքների ընթացքում:
- 78. Բարեկիրք վարքի դաստիարակման կանոնները միջին խմբում:
- 79. Ինչպիսի՞ խաղեր կարելի է անցկացնել միջին խմբում:
- 80. Պարապմունքների ինչպիսի՞ տեսակներով կատարելագործել երեխաների լեզուն:
- 81. Մաթեմատիկայի պարապմունքներին առաջադրվող խնդիրները միջին խմբում:
- 82. Երաժշտական պարապմունքների առջև դրվող խնդիրները միջին խմբում:
- 83. Ի՞նչ նպատակ են հետապնդում կերպարվեստի պարապմունքները մանկապարտեզում:
- 84. Աշխատանքային դաստիարակությունը միջին խմբում:
- 85. Ի՞նչ մեթոդների միջոցով դաստիարակը կարող է աշխատել ծնողների հետ:
- 86. Ի՞նչ է նշանակում դաստիարակել երեխային:
- 87. Երեխայի կյանքի կազմակերպման գլխավոր ձևերից մեկը խաղն է: Ի՞նչ է զարգացնում այն նախադպրոցական երեխայի մեջ:
- 88. Ավագ խմբի երեխայի դաստիարակության բովանդակությունը կազմող խնդիրները:
- 89. Բարեկիրք վարքի ինչպիսի՞ կարողություններով պետք է օժտված լինի ավագ խմբի երեխան:
- 90. Ի՞նչ է նշանակում անվտանգ վարքագիծ:
- 91. Ինչպիսի աշխատանքային կենտրոններ պետք է ունենա դաստիարակը խմբասենյակում:
- 92. Եկոլոգիական դաստիարակության խնդիրները:
- 93. Ինչպիսի՞ էկոլոգիական խաղեր գիտեք:
- 94. Ավագ խմբի ֆիզիկական դաստիարակության խնդիրները:
- 95. Ո՞րոնք են ֆիզիկական դաստիարակության տարբերակները:
- 96. Մտավոր դաստիարակության հիմնական խնդիրները:
- 97. Խոսքի զարգացման խնդիրները ավագ խմբում:
- 98. Մայրենի լեզվի պարապմունքների տեսակները:

- 99. Խոսքի հնչյունային կուլտուրայի դաստիարակում ավագ խմբում:
 - 100. Ավագ խմբի երեխաների խոսքի քերականական կառուցվածքի ձևավորում:
- Գրականություն*
- ԼՂՀ օրենքը «Նախադպրոցական կրթության մասին»
 - ԼՂՀ ԿԳ նախարարության տեղեկագիր, 2011թ.
 - Նախադպրոցական հաստատության կառավարումը /մեթոդական ձեռնարկ/ 2008թ., Երևան
 - Մանկապարտեզի կրտսեր 2-րդ խմբի կրթական համալիր ծրագիր, 2011թ. Երևան
 - Մանկապարտեզի միջին խմբի կրթական համալիր ծրագիր, 2011թ., Երևան
 - Մանկապարտեզի ավագ խմբի կրթական համալիր ծրագիր, 2007թ., Երևան
 - Մայրենի լեզվի դիդակտիկ խաղերը մանկապարտեզում /ավագ խումբ/, 2007թ., Երևան
 - Վաղ գրաճանաչությունը մանկապարտեզի ավագ խմբում, 2007թ. Երևան
 - Էկոլոգիական դաստիարակությունը նախադպրոցական տարիքում, 2007թ. Երևան
 - Ֆիզիկական դաստիարակությունը մանկապարտեզում, 2011թ. Երևան
 - Երեխաների տրամաբանական և տարրական մաթեմատիկական պատկերացումների զարգացումը, 2015թ., Երևան
 - Դաստիարակենք անվտանգ վարքագիծ, Ջուլիետա Թադևոսյան, 2003թ. Երևան
 - Նկարչությունը մանկապարտեզում, Ջինա Դաբադյան, 1999թ., Երևան
 - Էկոլոգիական դաստիարակությունը նախադպրոցական տարիքում /մեթոդական ուղեցույց/, 2007թ., Երևան
 - Ֆիզիկական դաստիարակությունը մանկապարտեզում, 2011թ., Երևան
 - Մաթեմատիկայի իմ այրուբներ /մաս 1, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ/, 2007թ., Երևան
 - Դպրոցի շենին, Ա. Դովհաննիսյան, 2007թ., Երևան
 - Նախադպրոցական կրթական համալիր ծրագիր, 1999թ., Երևան
 - ԼՂՀ ԿԳ նախարարի 13 հունիսի 2011թ. N 113-Ն հրամանը «Նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշիչները հաստատելու մասին» - Տեղեկագիր, 2011թ.
 - Նախադպրոցական մանկավարժություն, ուսումնական ձեռնարկ, 2005թ.
 - Տարիքային և մանկավարժական հոգեբանություն, Ա.Վ. Պետրովսկու խմբագրությամբ, Ա. Ա. Նալչաջյանի թարգմանությամբ, «Լույս» հրատարակչություն, 1977թ.
 - Ա. Նալչաջյան, Ս. Մկրտչյան, «Հոգեբանության ներածություն»-8, 2001թ., Երևան:

ՆԱԴԹՈՒՄ Է ՈՉ ԹԵ ՆԱ, ՈՎ ՈՒԺԵՂ Է ԲՈԼՈՐԻՑ,

պարապողի զարգացման մեջ հետաքրքրություն, իր գիտելիքներով կիսվելու ցանկություն, կոլեկտիվում բարենպաստ պայմաններ ստեղծելու կարողություն. ահա գրագետ մարզչի հիմնական հատկությունները, որի աշակերտները հասնում են բարձր արդյունքի:

Այդ հատկություններով է օժտված ՄՊՄԳ բռնցքամարտի մարզիչ Նարեկ Աբրամյանը, որի մարզչական թելի տակ կոփվում են 7-18 տարեկան շուրջ 80 մարզիկներ Ստեփանակերտում, Ասկերանում եւ Մարտակերտի շրջանի վանք համայնքում:

Նարեկ ԱԲՐԱՄՅԱՆԸ բազմիցս բռնցքամարտել է Ռուսաստանի Դաշնությունում, եղել է այդ երկրի քաղաքացի: Ստավրոպոլի երկրամասի բռնցքամարտի հնգակի չեմպիոն է, Հարավային Դաշնության վարչաշրջանի չեմպիոն, ՀՀ 2011թ. բռնցքամարտի առաջնության ֆինալիստ: 2010-2012թթ. եղբոր հետ, որը նույնպես բռնցքամարտիկ է, հանդիսացել են ՀՀ բռնցքամարտի հավաքականի անդամներ: Որպես բռնցքամարտիկ ստացել է ՌԴ սպորտի վարպետի կոչում: Շուրջ տասներկու տարի է, ինչ բնակվում է Արցախում եւ մարզում արցախցի երեխաներին:

Ցանկացած մարզածելով արդյունավետ մարզվելու գործընթացում մեծ դեր ունի մարզիչը: Շատ բան կախված է մարզչի անձնական գծերից: Այս պնդումը լրիվությամբ կիրառելի է բռնցքամարտում. չէ՞ որ մարզիկի համար մարզիչն ավելին է, քան հասարակ մարդ, որը ցույց է տալիս հնարները: Մասնագիտացված մարզիչն առաջին հերթին լավ մանկավարժ է, հետո՝ նոր՝ լավ մարզիկ: Նրա համար չկան լավ կամ վատ աշակերտներ: Հավասար վերաբերմունք, յուրաքանչյուր

- Նարեկ, հե՞շտ է մարզչական գործը:

- Մարզիչ լինելը հեշտ գործ չէ: Դա ավելի շատ ուղեղի աշխատանք է, որը պետք է մշտապես աշխատեցնել: Միեւնույն ժամանակ պետք է կարողանալ անջատել ուղեղն անհրաժեշտության դեպքում: Տարբեր երեխաներ են գալիս պարապելու: Պետք է նաեւ սառնասիրտ լինել մի քիչ, որ կարողանաս ճիշտ դիտողություն անել: Ինչքան էլ դժվար լինի, այնուամենայնիվ, մարզիչը կարողանում է գտնել ճիշտ մոտեցում յուրաքանչյուր մարզիկի համդեպ: Մարզիկը պետք է ընդունի մարզչի ասածը որպես ինֆորմացիա, որը իրեն պետք է: Դրա համար մարզիչը ներդրում է իր գիտելիքները, փորձը եւ ուշադրություն է դարձնում բոլորին: Գաղտնիք չէ, որ ծույլ երեխաները սպորտում երկար չեն ձգում: Ես աշխատում եմ տարբեր բնավորությամբ երեխաների հետ, աշխատում եմ բոլորին լավ մարզիկներ դարձնել: Երբեմն շատ խիստ եմ, բայց չեմ խփում: Բառերն էլ բավական են ինձ:

- Լավ մարզիչ լինելու համար ի՞նչ է անհրաժեշտ:

- Լավ մարզիչ լինելու համար, նախեւառաջ, անհրաժեշտ է կայուն մարզչական աշխատանք: Մարզիչը պետք է ուղիղ առաջ գնա իր գործի մեջ՝ առանց ձայն ու աջ նայելու: Պատահում է, որ որեւէ սանի հետ մեծ հույսեր ես կապում, քրտնաջան աշխատում հետը, իսկ նա տեղափոխվում է ուրիշ տեղ կամ ուրիշ մարզածե է նախընտրում: Նման դեպքում դժվար է լի-

նում մարզչի համար այն առումով, որ այդպես էլ չի վայելում իր աշխատանքի արդյունքը: Բայց դա չպետք է կոտրի մեզ: Մենք միշտ առաջ ենք գնում, մարզչի ուղին անշեղ է: Սպորտում ասում են, թե հաղթում է ոչ թե նա, ով ուժեղ է բոլորից, այլ նա, ով գնում է մինչեւ վերջ: Մարզիչը պետք է նվիրված լինի իր գործին, իր մարզածեին: Լավ մարզիչը գործով է երեւում, ոչ թե խոսքով:

- Չեր դեպքում արդյունքը ցայտում է հատկապես այն առումով, որ Չեր սաները հաճախակի հոշակվում են միջազգային առաջնությունների մրցանակակիրներ: Հուլիսի սկզբին կայացած Եվրոպայի բռնցքամարտի առաջնության արդյունքն էլ էր այդ շարքից: Կմանրամասնե՞ք:

- Իմ սաների մեջ կան տաղանդավոր բռնցքամարտիկներ, որոնց հետ համատեղ մեր համառ աշխատանքն արդյունք է տալիս: Տասնյոթամյա բռնցքամարտիկ Մանվել Պետրոսյանը ՀՀ բազմակի չեմպիոն է, Եվրոպայի բրոնզե մեդալակիր: Տասնչորսամյա բռնցքամարտիկ Էրիկ Առստամյանը նույնպես ՀՀ երկակի չեմպիոն է: Եվրոպայի առաջնությունում բրոնզե մեդալ է նվաճել: Նախքան Թբիլիսի գնալը, որտեղ պետք է կայանար Եվրոպայի պատանիների միջեւ Եվրոպայի առաջնությունը, Էրիկ Առստամյանը ՀՀ բռնցքամարտի առաջնությունում հինգ մարտ է հաղթել: 45 կգ քաշով մրցել է մինչեւ 46 կգ քաշային կարգում: Չնայած այն հանգամանքին, որ մրցակիցներն իրենից

ԱՊՐԵԼՈՒ ԱՐՑԱՆ

ՆԱ ԶԵՆՔԻ ՇԵՏ ՊՍԱԿՎԵԼՈՒ ԵՐ ԳՆՈՒՄ

Երբեք տող գրելուց, մտքերիս հետ երկ- խոսության մտնելուց այսքան չեմ սարսա- փել, ծանրացող ծյան պես, հիշողությունն ինձ երբևէ այսպիսի անմշակ տարածքներ չի տարել... առհասարակ ո՛չ ես և ո՛չ էլ քեզ ճանաչողները հազար տարի հետո էլ իրենց իրավունք չեն վերապահի քո մասին խոսել կամ գրել անցյալով: Ինձ համար ժամանակի տարածության մեջ դու իմ մանկության օրերի ամենալուսավոր կեր- պարն ես:

2003-ի աշնանը, իսկ եթե ավելի հստակ՝ սեպտեմբերի 1-ին մենք առաջին անգամ իրար ձեռք սեղմեցինք, սկզբից որպես դա- սընկերներ, իսկ հետագայում արդեն այդ ձեռքսեղմումը դարձավ ընկերության սկիզբ: Ուղիղ 18 տարի առաջ ես իմ կյան- քում արձանագրեցի մի մեծ ձեռքբերում. դա քեզ ճանաչելն էր, դա Արթուր Աղասյան մարդու հետ ճանապարհ անցնելն էր:

Քո տարբերվող տեսակը դեռ դպրոցա- կան տարիներին անթաքույց երևում էր: Վիճարկելի չէ այն փաստը, որ բոլորը դա- րոցում ճանաչում էին քեզ՝ փոքրամարմին Աղասյանի: Թվացյալ բաժանումը, որքան էլ ճակատագրորեն ընդարձակվի, միև- նույն է՝ քեզ երկրպագողների, այո՛, երկր- պագողների գորաբանակը չի նստարան:

Անկեղծ ասես, ի սկզբանե որոշել էի քո կերպարի բնութագրմամբ սկսել այս մենա- խոսությունը, բայց հետո հասկացա, որ հաստատիր բառարաններ պիտի փորփո- րեմ, որպեսզի կարողանամ զոնե մի քիչ մոտենալ քո բացառիկությանը... Գիտե՞ս, ընկեր, երբ տարիներ առաջ մենք մեր դա- րոցական տարիներին հիմնած «ԱՎՈՅԱ- ԿԱՆՆԵՐ» խմբի գրասենյակում գրուցում էինք խաղաղության ու չխաղաղության մասին, դու միշտ այն համոզումներն էիր, որ այդ երկու երևույթներն իրար լրացնում են: Դպրոցական տարիներին, այդ գրույց- ների ընթացքում մեզ երբեմն թվում էր, թե ամեն ինչ մի քիչ պաթոսով ենք ընկալում և ներկայացնում, բայց այսօր ես այդ կար- ծիքին չեմ. դեռ այն տարիներին դու արդեն մոտենում էիր մի սահմանագծի, որից այն կողմ անմահությունն է, հավերժությունը:

Մարտունու մանկապատանեկան մար- զադպրոցի շենքը, որ նախկինում Սայաթ- Նովա կինոթատրոնի շենքն էր, մեր՝ «ԱՎՈ- ՅԱԿԱՆՆԵՐ» խմբի հասցեն էր: Հիշում եմ, այնտեղ մեր կազմակերպած միջոցառում- ներն ու պատանեկան հանդիպումները վերջում վերածվում էին ուժեղ բանավեճի, մենք համոզված էինք, որ կարևոր և օգտա- կար գործ ենք անում և, անհամեստություն չքվա, դա այդպես էլ կար: Հիմա ամեն օր, երբ այնտեղով անցնում եմ, քայլերս ինձ-

նից անկախ դանդաղում են, քո ծայրը մի- անգամից միակ լսելի երևույթն է դառնում, երբեմն ուզում եմ գնալ, գտնել այն սեն- յակն ու աշխարհից կտրվել: Հիմա քեզ հետ գրուցելու, քննարկելու թեմաներն ավելի շատ են, ու, ավելորդախոսությու- նից զերծ մնալով, ասում եմ՝ բացի քեզնից ոչ ոքի հետ այսօր պատրաստ չեմ անգամ այդ հարցերի քննարկման եզրերը գտնել:

Ընկեր, ես համոզված եմ, որ հաղթող- ներն իրականում քեզ նման են լինում, հա- մազգային կերպարի վերածված քո անձը սերունդների համար օրինակի է վերածվել, մեծից փոքր բոլորի շուրթերին Արթուր անունն է:

2016-ի ապրիլյան քառօրյա պատերազ- մից հետո, երբ ամենուր քո քաջագործու- թյունների մասին էին խոսում, հեռուստա- կրանին հաճախակի հայտնվող՝ արդեն լեյտենանտ Աղասյանի մասին պատմող կարդերը պատմագրության մոր սկզբի են վերածվել մեզ համար: Մեզնից յուրա- քանչյուրը, ով գոնե մեկ անգամ առիթ է ու- նեցել շփվել քեզ հետ, վստահ էր, որ դու ի վերջո դառնալու ես մեր համազգային պայքարի խորհրդանիշներից մեկը... և չս- խալվեցինք:

Զինվորական ծառայության ընթացքում մեր հանդիպումները, բնականաբար, ավե- լի ուշ-ուշ էին տեղի ունենում: Համազգես- տիդ այնքան էիր սիրահարված, որ ընդա- մենը մի քանի ժամով, լավագույն դեպքում մեկ օրով էիր գալիս Մարտունի: Քո ամեն այցն ինձ համար տոն էր, գիտե՛ի, որ ուր որ է՝ պիտի զանգես և ասես, որ գալիս ես մեր տուն, և մենք մինչ ուշ երեկո պիտի գրուցե- ինք: Հիշում եմ, մեր վերջին հանդիպմանը մեր տնից գնացինք Մարտունու Հաղթա-

նակի հրապարակ՝ քայլելու: Դա գիշերվա 2-ն անց էր, ուժեղ անձրև էր գալիս, բայց մենք գրուցում և վայելում էինք գիշերային լռությունն ու անձրևը... Երանի՛ այդ օրը կրկնելու հնարավորություն չի...

Արթուր, եղբայր, նույնիսկ բառերդ եմ հիշում, երբ վերջին անգամ քեզ հարցրի, թե ինչու չես ամուսնանում, ասացիր.

- Համազգեստիս սիրահարվալում բոլա, մին մարդ մի քանե հետ սիրահարվել չի:

Այն ժամանակ և՛ ես, և՛ դու ծիծաղում էինք՝ պատկերացում չունենալով անգամ, որ դու պատմության մեջ մոր փաստ էիր արձանագրում:

44-օրյա պատերազմը քո ամեն ասած բառի ճշմարտացիությունը անջնջելի փաստի վերածեց... Երբ հոկտեմբերի 7- ին՝ իմ ծննդյան օրը, մեր հայրենիքի հա- մար զարկվածների ցուցակում հայտնվեց նաև քո և կրտսեր եղբորդ՝ Արսենի անունը, իրականությունը վերածվեց ապրելու պարտադրանքի, ես այդ ժամանակ մի փոքրիկ գրառմամբ ասացի, որ առաջնելկս քո անունն է կրելու: Հետո, երբ տեղեկա- ցանք, որ չեն գտնում քեզ և հնարավոր է՝ դու... հայրդ ավելի քան համոզված էր, որ Արթուր Աղասյան զինվորականին ոչ ոք չէր կարող գերի վերցնել, դա անկարելի էր:

Զգիտեմ, եղբայր, ասելիքս այնքան շատ է, որ մենակ մնալուց վախենում եմ... ուզում եմ խոսքս ավարտել հայտնի երգի տողերով.

*Վեր կաց, եղբայր իմ, երգս կիսեմ
քեզ հետ,
Վեր կաց, եղբայր իմ, ցավը կիսենք
մեկտեղ...*

Սերգեյ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

ԱՅՆ ՆԱ, ՈՎ ԳՆՈՒՄ Ե ՄԻՆՉԵՎ ՎԵՐՋ

ծանր էին, երկը կարողացավ հաղթել: Նա առաջին ան- գամ է աշխատել ավագ պատանիների տարիքային խմբում: Երեւանում մասնակցել է երկու մարզական հա- վաքների, եւ ուղեւորվել ենք Թբիլիսի՝ Եվրոպայի առաջ- նության: Առաջին մենամարտը թուրք բռնցքամարտիկի հետ էր: Բացարձակ առավելությամբ հաղթանակը տրվում է մեզ՝ շնորհիվ երկի փայլուն բռնցքամարտե- լուն: Երկրորդ մարտը ռումինացու հետ էր, որին նույն- պես հաղթում է երկը: Երրորդ մարտը Վրաստանը ներ- կայացնող հայ մարզիկի հետ էր: Իմ կարծիքով, այդ մար-

տում եւս առավելությունն երկիինն էր, բայց մրցավարա- կան կազմը հաղթանակը տալիս է մեր մրցակցին: Այդպի- ոսով, երկի Առստանյանը վաստակում է բրոնզե մեդալ: Առաջին անգամ է մասնակցել Եվրոպայի առաջնության:

- Նարեկ, իսկ ինչո՞ւ նախապատվությունը տվել եք բռնցքամարտին:

- Բռնցքամարտի հանդեպ սեր ունեի դեռ երեխա ժա- մանակից: Եթե ավելի կոնկրետ լինեմ, ապա սեր ունեի կռվելու հանդեպ: Քանի որ շատ էի կռվում, պետք է ուժեղ լինեի: Դրա համար գրանցվել եմ բռնցքամարտի խմբակում: Պարապելով հասկացել եմ, որ գրագետ կռվել կարելի է ռինգում: Այդ ժամանակ Ռուսաստանի Դաշնությունում էի: Մասնակցում էի մրցաշարերի: Տարի- ներ հետո ընտանիքով հանձնեցինք մեր քաղաքացիու- թյունը եւ տեղափոխվեցինք հայրենի Արցախ: Երբ եկանք, տեսա, որ այստեղ բռնցքամարտ չկա: Նկատելով արցախցի երեխաների մոտ սպորտի հանդեպ սեր եւ զգալով մեծ ներուժ՝ որոշեցի բացել բռնցքամարտի խումբ: 2010 թվականից զբաղվում եմ մարզչությամբ:

- Հայտնի է, որ արտերկրից առաջարկներ եք ստացել Արցախում գործունեությունը թողնելու եւ ուրիշ երկրում ավելի մեծ գումարների դիմաց շարունակելու մասին, բայց մերժել եք: Ի՞նչն է պատճառը:

- Ես չեմ մտածում Արցախը լքելու մասին, հակառակը, ուզում եմ մնալ այստեղ եւ իմ կարողացածով նպաստել մեր երկրի զարգացմանը: Հիմա մենք դժվար ժամանակ- ներ ենք ապրում, շատերն անորոշության մեջ են, չզիտեն գնա՞ն, թե՛ մնա՞ն: Վստահ եմ, որ հենց որ ես դուրս եկա, որոշներն էլ կհետեւեն իմ օրինակին: Չգնալու պատճառ- ներից մեկը դա է: Պետք է մնանք եւ պաշտպանենք մեր պապական հողերը, մեր գերեզմանները: Այստեղ եմ իմ ընտանիքները: Ինչո՞ւ եմ ասում ընտանիքներ, որովհե- տեւ ես երկու ընտանիք ունեմ: Առաջինն իմ հարազատ-

ներն են, մյուսը՝ իմ բռնցքամարտի ընտանիքը: Պատե- րազմից հետո ծնվեց որդիս, որին տվել եմ 44-օրյա պա- տերազմում զոհված իմ հրամանատարի՝ բոլորին քաջ ծանոթ «Ցոր-ի Սաշկո»-ի (Ալեքսանդր Հարությունյան՝ պահեստագործի կապիտան, հետախուզական վաշտի 1- ին դասակի հրամանատար) անունը: Ինքս մասնակցել եմ պատերազմին, հարկ եղած դեպքում էլի կմասնակ- ցեմ: Մենք պետք է վառ պահենք մեր նահատակների հիշատակը եւ պատրաստ լինենք իրավիճակի ցանկա- ցած զարգացման: Դրա համար պետք է մնալ հայրենի- քում:

- Առաջիկայում ի՞նչ ծրագրեր ունեք:

- Մեծ ծրագրեր ունենք՝ կապված Եվրոպայի մրցանա- կակիր մարզիկների հետ: Ուզում ենք նախապատրաստ- վել պրոֆեսիոնալ ռինգ դուրս գալու համար: Նշեմ, որ պրոֆեսիոնալ մարտերին կարող եմ մասնակցել սկսած 18 տարեկանից: Մեր մարզիկներն ունեն բոլոր նախադր- յալները պատրաստվելու համար: Մենք աշխատում ենք դուրս գալ արտերկիր, մասնակցել Եվրոպայի, աշխարհի առաջնությունների եւ բարձրացնել մեր վարկանիշը: Պատկերացրեք, արցախցին դառնում է պրոֆեսիոնալ չեմպիոն: Այդպիսով ոչ միայն խոշոր գումար ենք վաս- տակում, այլեւ մեկ մարզիկը խոսում է ամբողջ ազգի փո- խարեն: Թող իմանան, որ Արցախում ապրում են ուժեղ եւ խելացի մարդիկ: Մենք պետք է ամեն ինչ անենք, որ այս- տեղ ապրենք: Մենք հպարտ ու չհանձնվող ազգ ենք, եր- բեք չպետք է թուլանալ: Բռնցքամարտում էլ է այդպես, հենց մի փոքր թուլացար, պարտվում ես: Հետո երկար պետք է աշխատես սխալներիդ վրա, հասկանաս պար- տության պատճառը: Նույնը եւ մեր դեպքում, մենք դեռ շատ անելիքներ ունենք, պետք է ուժեղանանք եւ երբեք չհանձնվենք:

Սոնյա ԱՎԱԳՅԱՆ

ԷՍԲԻՉՆԵՐ

ՄԵՐ ԳՅՈՒՂԻ ՄԱՐԴԻԿ

Ալեքսանդր ԽԱՉԱՏՐՅԱՆԸ՝ ֆիզկամաթեմատիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ծնունդով Ասկերանի շրջանի Խնապատ գյուղից, ապրում և աշխատում է Երևանում, ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկայի ինստիտու-

ՊՐՈՒՄԱՆՑ ՋՈՒՄԵՆՈՒՂ

Պրումանց Ջունշուղը (Հակոբյան Ջունշուղ) կարճահասակ, ամրակազմ, ջլապինդ տղամարդ էր, մասնագիտությամբ՝ որմնադիր: Պատմում են, որ մի անգամ, երբ պատ էր շարում, դիմում է քար ու շաղախ տվող երիտասարդ բանվորին (փահլան) ու ասում.

- Բալա՛, բալա՛, մին էդ քարը հողըցեն մաչան յոր կալ տեն տիր:

Երիտասարդը, տեսնելով քարը, նրա չափերը, դիմում է ուստա Ջունշուղին:

- Ուստա՛, էդ շուլուղը ըստ անունի՞ս: Էդ քարը տեղան տմբքան կընի՞, վեր ասում ըք:

Ուստա Ջունշուղը առանց վարանելու իջնում է իր տախտակամածից, հանգիստ գրկում ահռելի քարը ու դնում կողքի՝ զարմացնելով բոլորին:

Չնայած տարիքն առել էր, բայց դեռ աշխատում էր, պատ էր շարում: Որմնադրի մուրճի օգնությամբ արդեն քիչ էր դիմում: Ժամանակ առ ժամանակ դիմում էր փահլային ու ասում.

- Ուստան քե մատաղ: Մին հանց քար պեր, վեր տիմիմ պատեն ես դաթըմը, վեր վեչ մեծ ինի, վեչ՝ կուճուր:

Փահլան էլ, հարգելով տարեց վարպետին, հերթով բերում էր քարերը, մինչև որ մեկն ու մեկը կհարմարվեր:

Ջունշուղը անմիտ տարիքն առել, այլևս չէր աշխատում ու կնոջ հետ ապրում էր գյուղում: Այդ տարիներին գյուղում երկու հիմնական աղբյուրներ կային՝ Կյղըտեղեն աղբյուրը՝ գյուղի վերին թաղում, և նրանից վերցրած ու գյուղի կենտրոնական մաս հասցրած երկրորդ աղբյուրը: Աղբյուրներից հեռու ապրող մարդիկ, հատկապես մեծ ընտանիք ունեցողները և տարեցները ջուրը տանում էին ավանակներին բարձած կժերով: Նրանց թվում էր և Ջունշուղը ամին: Մի օր էլ, երբ Ջունշուղը անմիտ եկել էր ջրի ու լցրած կժերը ուզում էր բարձել ավանակին, նրան է մոտենում աղբյուրի մոտ կանգնած երիտասարդներից մեկը և իր օգնությունն առաջարկում: Ջունշուղը ամին նեղացավ ու ասաց.

- Աղա՛, տեն կա՛ց, սա ինձ հետե հինչ ան՞, շփիչկեք ա: Որից հետո բարձեց կժերը ու հեռացավ:

Կնոջ մահից հետո կյանքի վերջին տարիները ապրեց Բաքվում՝ որդիների մոտ: Չնայած իր պատկառելի տարիքին, ամեն օր առավոտները վեր էր կենում, ու բակում մի մեծ քար կար, մի երկու անգամ բարձրացնում ու իջեցնում էջ, ինքն իրենց գոհ, ասում.

- Խուվա՛, ջանքս եկավ տեղը:

Ջունշուղը անմիտ Բաքվում էլ կնքեց իր մահկանացուն՝ իր հետ տանելով բազում լեզենդներ:

ՀԻՆՉՔԱՆ Ա ՅԵ՛ ԻՆՉ ՄԱՆԱ

Երկու տասերից ու երկու պապերից միայն մի տատ են տեսել ու շատ բան կորցրել:

տում ավագ գիտաշխատող է: Տարիներ առաջ հրավիրվել էր Արցախի պետական համալսարան, որտեղ աշխատել է որպես գիտական քարտուղար: Բազմաթիվ մասնագիտական աշխատությունների և հոդվածների հեղինակ է: Գրել է նաև «Մեր գյուղի մարդիկ» գիրքը, որում գեղարվեստորեն ներկայացրել է հայրենի Խնապատի հետաքրքիր մարդկանց կերպարները՝ յուրօրինակ ձևով արտացոլելով տվյալ ժամանակաշրջանը: «Լուսարար»-ը ժամանակին անդրադարձել է այդ գրքին:

Հարգարժան պրոֆեսորն իր գիտական աշխատանքին զուգահեռ շարունակում է գրել ծննդավայրի մարդկանց մասին: Վերջերս նա «Լուսարար»-ին է ուղարկել իր նոր գրվածքներից մի փունջ, որը սիրով ներկայացնում ենք ընթերցողին:

Մայրս տասը տարեկան էր, երբ զրկվեց ծնողներից: Նա մեծացել է իր ավագ եղբոր ընտանիքում, որն ավելի քան քսան տարի մեծ էր իրենից և որի մեծ դուստրը իր տարեկիցն էր: Մայրս մեծ երախտագիտությամբ էր հիշում եղբոր կնոջը, որն իր աղջկա պես սիրել ու պահել էր իրեն:

Բաղդասար պապս մահացավ 1943թ., երբ հայրս խորհրդային բանակի շարքերում թուրքիայի հետ մեր սահմանն էր պաշտպանում: Նրա մասին մեր պատկերացումները հիմնականում կապված են հորս պատմածների հետ: Պապս փարթամ բեղերով, միջախասակ, ջլապինդ տղամարդ էր, լավ դարբին՝ հայտնի իր թծելու վարպետությամբ: Պարզվում է, որ լավ դարբին լինելուց բացի նա հմուտ ու բանիմաց մարդ էր, օժտված գերազանց հիշողությամբ ու բարի հումորով: Նրա պատմածներով հայրս, որը նույնպես ուներ գերազանց հիշողություն, կազմել է Սևունց ազգի տոհմածառի մեր ճյուղը՝ հինգ սերունդ ետ:

Դժբախտաբար, պապս ոչ մի լուսանկար չի թողել: Հայրս պատմում է, որ մի անգամ Ապարեց պատահաբար տեսել է ռուս գրող Մաքսիմ Գորկու նկարը ու բացակայել էլ:

- Ես շան տղան հինջքան ա յե՛ ինձ մնան: Հենցնս յինս իմ ավապեր ինի:

Մեր գիտակցության մեջ այդպես էլ ձևավորվեց մեր պապի՝ Սևունց Բաղդու երևակայական կերպարը. նա լավ դարբին էր՝ բարի հումորով, հմուտ ու բանիմաց:

ՄԵՆԱԿ ԵՍ ԼՈՒՄՆ ԸՍ ՀԱՎԱՆ

1961 թվականը նշանակալից էր սովետական ժողովրդի կյանքում նախ և առաջ նրանով, որ ապրիլի 12-ին Յուրի Գագարինը թռավ տիեզերք: Երկրորդ նշանակալից իրադարձությունը կապված էր փողերի փոխման հետ: Խորհրդային Միությունում այն կապում էին ռուբլու գնողականության բարձրացման հետ: Լավ էր, թե վատ, անգամ տարիների հեռվից դժվար է գնահատել:

Այս երկու կարևոր իրադարձությունների հետ միասին խնայատեսիլների կյանքում տեղի ունեցավ ևս մեկ՝ ոչ պակաս կարևոր իրադարձություն: Մինգչաուրից 220 վ էլեկտրական հոսանքը հասավ Խնապատ:

Մինչ նախապատրաստական աշխատանքներն էին ընթանում, էլեկտրասյուներ տեղադրում, հոսանքի լարերը անցկացնում, ժողովուրդը ակտիվ քննարկում էր «մեծ» հոսանքի դերն ու նշանակությունը, հոգեբանորեն պատրաստվում դիմավորելու այն: Նախ պետք է ազատվել վախից, որովհետև լսել էին, որ՝ «նրա թխածը թխած ա», «վեր թխից՝ մարթ տժեր ա սաղ պրծնում»:

Վերջապես եկավ «մեծ» հոսանքը՝ իր հետ բերելով մեծ ուրախություն ու ցնծություն: Նախ վերացվեցին նախկին ՀԷԿ-ի ժամանակ եղած սահմանափակումները.

- Պռագմիյոց ան՞, օգում ըս տասը հատ «գորտակոյ» լամբուշկա միացրու... Ծախսիր ինչքան ուզում ես, ինչքան կարող ես, վերջում՝ վճարիր ըստ հաշվիչի ցուցումի:

Հենց վախն անցավ, սկսեցին կատակել, սրամտել.

- Պա ասում ըք լամբը ուրան տակեն իշեղ չի՞ տամ: Միհենգյի լամբերը յիա ռուրանց տակեն ըն իշեղ տամ:

Իմ փիլիսոփա տատը ավելի հեռուն գնաց.

- Միհենգյի կառավարությունն անակ էս լնսին ըմ հավան...

Իսկապես տոն էր: Գյուղում հայտնվեցին առաջին էլեկտրական արդուկները, ռադիո-ընդունիչները (դրանք գյուղում հայտնի էին «օղային ռադիո» անունով), իսկ երկու տարի անց՝ հեռուստացույցները, սառնարանները:

ԷՆ ՎԵՐ ՍՄԻ ԿՈՒՃՈՒՐ ՃԱՐ Ա Է ԸՆՈՒՄ...

Բաթի ապան իրեն լավ չէր զգում ու մի օր գնում է բժշկի: Բժիշկը չափում է Բաթի ապայի զարկերակային ճնշումը և պարզում, որ այն նորմալից բարձր է: Իսկ ի՞նչ է անում բժիշկը մման պահերին: Ապրես, դեղեր է նշանակում: Բաթի ապան էլ առնում է դեղը ու գալիս տուն:

- Բիադուր դադայ, դոխտուրը հի՞նչ ա ասալ,- հարցնում է հարևանուհին:

- Դոխտուրը ասալ ա դավլենիտ պեցուր ա, ճար ա կյրնալ,- պատասխանում է Բաթի ապան:

- Հի՞նչ ճար ա,- հետաքրքրվում է հարևանուհին:

Բաթի ապան մոռացել էր դեղի անունը ու փորձում է բացատրել: Բուք մատը մոտեցնելով ցուցամատի ծայրին՝ պատասխանում է.

- Էն վեր ստի կուճուր սիպտակ ճարա է ընձն, մաչալն էլ գիծ, նրանայա...

Հատե տի: Կարճ, կոնկրետ և, որ կարևորն է, հասկանալի:

Սրանից հետո իմացեք, եթե ձեզ ճնշում իջեցնելու դեղ է պետք, դեղատոմսի մասին մոռացեք: Պարզապես մտքե ցանկացած դեղատոմս, բուք մատը մոտեցրեք ցուցամատի ծայրին ու բացատրեք: Հա՛, չմոռանաք, անպայման նշեք՝ մաչալը գիծ կա...

ՄԵՆՔ ԱՅՆ ՍԵՐՈՒՆԴՆ ԵՆՔ...

Մենք հետապետերազմյան սերունդն ենք: Գիտե՞ք որոնք են մեր սերնդի տղաների ամենատարածված անունները. Յուրիկ, Շուրիկ, Վալերիկ, Սլավիկ, Ժորիկ, Բորիկ, Էդիկ, Միշա, Գրիշա, Սաշա, Սերյոժա, Կոյա, Արկայա, Վոլոյա... Սկստեցի՞ք, թվարկած անունները հիմնականում ռուսական են ու աղավաղված: Կհարցնե՞ք պատճառը: Պատասխանեմ: Պատերազմից ողջ վերադարձածները իրենց ընկերների ու հրամանատարների անուններն էին անմահացնում, իսկ գյուղխորհրդի նախագահն ու քարտուղարը օգնում էին նրանց: Այդքան էին կարողանում... Չկարծեք հայկական կամ այլ անուններ չկային: Կային Անդրանիկ ու Դավիթ, Սամվել ու Մամվել, Բագրատ ու Բաբելեն, Արարատ ու Հրանտ: Չմոռանանք նաև շատ տարածված, սիրված և, որ կարևորն է, մաքուր «հայկական» Համլետ անունը:

Մենք այն սերունդն ենք, որը կոնֆետ ու պեչենի (թխվածքաբլիթ) դեպքից դեպք էր ուտում, երբ խանութը ստանում էր, կամ քաղաքից մարդ էր գալիս: Իսկ տորթի մասին լսել էինք, հնարավոր է անգամ տեսել էինք կինոյում: Բայց նաև «սոված են» ասելու իրավունք չունեինք: Գիտե՞ք ինչու: Որովհետև, եթե մեկնումեկը ասեր «սոված են», ամմիջապես կլսեր սաստու պատասխանը.

- Սոված ըս՞, տաշտը լիգը ցորեն հաց ա...

Իսկ եթե հարցը կրկնեիր, կպատմեին պատերազմի դաժան տարիների մասին, երբ

մարդիկ ժմեխ էին ուտում, սովից, համաճարակից մահանում:

Մենք այն սերունդն ենք, ում մանկությունը հիմնականում անցել է դրսում՝ այգում, դաշտում, անտառում: Գուցե այնքան էլ լավ չենք սովել, բայց դրա փոխարեն որքա՞ն ենք թուք, մոշ, խաղող, թուզ, նուռ, շլոր, հոն ու զկեռ կերել: Համով էր: Այն էլ ինչպե՞ս... Նախանձեցի՞ք: Դիմացե՞ք:

Մենք այն սերունդն ենք, որը կարկատած շոր ու տրեխ է հագել, ու ոչ ոք դրա համար մեզ չի ծաղրել կամ նախատել, որովհետև, ոչ խանութում շոր ու կոշիկ կար, ոչ էլ մարդկանց մոտ՝ փող: Իսկ դպրոց, մեծ մասը գնում էր թոբրակով, շատ քչերը դպրոցական պաշտոնական ունեին: Թոբրակ ասածը հին շորերից կարված մի տոպրակ էր՝ ուսը զգելու, նորից շորից կարված թուղով, որում իրենց գրքերն ու տետրերն էին պահում: Այն ուներ լրացուցիչ հարմարանք՝ դրսից անրացված օդափակ թանաքամանի համար: Ա՛խ, այդ թանաքամանները... Ինչքա՞ն տհաճություններ են դրանք պատճառել աշակերտներին, երբ անսպասելի շուռ են եկել տետրերի կամ դասագրքերի վրա: Բայց այդ ամենը չէր խանգարում, որ մենք լավ սովորեցնեք: Չնայած մեր լավ սովորելուն, մեր ծնողներն էլ էին երբեմն բողոքում՝ օրինակ բերելով իրենց սերնդակիցներին, որոնց անունները, դժբախտաբար, չեն հիշում, ովքեր հացի հերթում անգամ գիրք էին կարդում:

Մենք այն սերունդն ենք, որը դեպքից դեպք էր կինո նայում, քանի որ կինոն էլ էր ուշ-ուշ գյուղ գալիս: Իսկ գիտե՞ք, թե ինչո՞վ էր կինոն: Վստահ եմ, այսօրվա սերունդը անգամ տասը փորձից չի գուշակի, երևակայությունը չի բավարարի: Այն ծվով էր կամ... կարպետով: Հիմա էլ կասեք, ի՞նչ կապ կարող են ունենալ ծուն ու կարպետը (հայկական ռադիոն մման դեպքերում կպատասխաներ. երկուսով էլ չի կարելի սափրվել): Պատասխանեմ անմիջական: Նախ նշեմ, որ կինոն ցուցադրում էին ցերեկով՝ միացնելով իրենց հետ բերած էլեկտրական շարժիչը: Հետևաբար, կարպետն անհրաժեշտ էր ակունքի պատուհանները լուսաբողարկելու համար, իսկ ծուն տալիս էին փողի փոխարեն: Ձուն, ոնց էլ լինի, գյուղում կգտնվեր կինոյի սիրահարների համար: Ֆիլմերը հիմնականում պատերազմի, մեր հաղթանակների մասին էին: Իսկ դուք ֆիլմի ընթացքում ծափահարե՛լ էք: Ինչպիսի՞ ուրախություն ու երջանկություն էր, երբ մերոնք հաղթում էին:

Այս բոլորից հետո մենք կարո՞ղ ենք ասել, որ ունեցել ենք անհոգ ու երջանիկ մանկություն: Վստահաբար կարող ենք ասել՝ այո՛:

ԿԱՐԻՔ ԶԿԱ

Դավիթ Հայրապետյանը (Ճիգյունց Դավիթ) գյուղում հայտնի էր դեռ դպրոցական տարիներից: Նա աչքի էր ընկնում իր բարձր հասակով, աղբբեջանների լավ իմացությամբ, օժտված էր յուրահատուկ հումորով: Լավ էր սովորում, իսկ ամենասիրած առարկան աշխարհագրությունն էր: Գերազանց տիրապետում էր քարտեզին: Երբեմն ուրիշ աշակերտներ, որոնք ևս սիրում էին աշխարհագրությունը, փորձում էին մրցել Դավիթի հետ: Նախապես քարտեզի վրա իմանալով այս կամ այն քաղաքի, պետության և այլնի տեղը, դիմում էին նրան քարտեզի վրա ցույց տալու այն: Նման դեպքերում Դավիթը վերցնում էր ցուցափայտը, մեջքով կանգնում դեպի քարտեզը ու ցույց տալիս պահանջված պետությունը, քաղաքը:

Սակայն Դավիթը թույլ տեղ ուներ. չէր սիրում քիմիա առարկան ու մնաց «աշնանային»: Նոր ուսումնական տարվա շեմին Դավիթը գնում է դպրոց՝ վերահանձնելու քիմիայի քննությունը: Մտնելով ուսուցչանոց, նա, առանց բարեկուր, ձեռքերը մեջքին, ոտքերը

ՆՈՐ ՄԱՐԶԱԶԵՎ

ԲՈՂԻՔԻ ԼՊԻՆԳՆ ԱՐՃԱՆՈՒՄ

Արցախում գործող մարզաձևերի կողքին վերջին շրջանում սկսել են զարգանալ նոր սպորտաձևեր: Աշխարհում լայն տարածում ունեցող բողիքի լոփինգ կամ կուլտուրիզմ մարզաձևերը հնարավոր է՝ այնքան էլ ծանոթ չէ արցախցիներին: Բայց հանրաճանաչ կինոաստղ Առնոլդ Շվարցենեգերի մասին գիտեն գրեթե բոլորը: Դրանց այդ մարզաձևում պարապելով է Շվարցենեգերը հեղինակություն ձեռք բերել: Իսկ Արցախում բողիքի լոփինգով պարապողներ կան:

Մեր գրուցակցի հետ խոսեցինք մարզաձևի եւ Արցախում դրա զարգացման հեռանկարների շուրջ:

Չարուք ԳԱՄՊԱՐՅԱՆԸ ծնվել է 1986թ. հոկտեմբերի 30-ին: Չարուքան օջախը Չարուքի շրջանի Տող գյուղում էր: Արցախյան ազատագրական շարժման մասնակից հայրը գոհվում է պատերազմում: Չարուքը մոր հետ տեղափոխվում է Ստեփանակերտ: Սովորում է Ստեփանակերտի 2-րդ դպրոցում, որտեղ ութամյա կրթություն ստանալուց հետո ընդունվում է Ք.Իվանյանի անվան ռազմամարզական վարժարան: Ավարտելով վարժարանը՝ մեկնում է Գուգասար: Վեց տարի սովորում է Գուգասարում, ավարտում սպայական ուսումնարանը, մասնակցում սպայական դասընթացներին: Վերադառնում է հայրենիք եւ 2009-ին ծառայության մտնում ՊԲ ԿՊՇ-ում՝ որպես սպա: Առայսօր ծառայում է:

- Չարուք, մեր գրուցը սկսե՞նք ավանդական հարցից. ինչպե՞ս սկսվեց Ձեր մարզական ճանապարհը:

- Սպորտի հանդեպ հետաքրքրություն եւ սեր ունեի դեռ երեխա ժամանակից: Տասներկու տարեկան էի, երբ իմ հասակակից շատ տղաների նման ես էլ սկսեցի սանդղակ ու շուկա պարապմունքների գնալ: Մի քանի տարի պարապել եմ սանդղակ ու շուկա, հետո ինձ փորձել են նաեւ քիթ բռնել: Որոշ ժամանակ անց սկսել եմ հետաքրքրվել ուժային եռամարտով, որն այլ կերպ անվանում են փաուերլիֆթինգ: Շուրջ տասը տարի պարապել եմ, աշխատել քաշերի հետ, ԳՅ առաջնությունում հրում՝ պառկած մրցապայքարում զբաղեցրել եմ երկրորդ տեղ: Որոշ ժամանակ զբաղվել եմ նաեւ արմրեսթլիզով: Իսկ մոտ երկու տարի առաջ առաջարկ են ստացել ԳՅ բողիքի լոփինգի եւ ֆիթնեսի ազգային ֆեդերացիայի նախագահ Գեորգ Չակոբյանի կողմից՝ ընդգրկվելու իրենց թիմում եւ պարապելու բողիքի լոփինգ: Սկզբում տարակուսանքով էի մոտենում այդ մարզաձևին, բայց համաձայնվեցի, ու հետո ամեն ինչ փոխվեց: Ինձ աջակցեցին, որ կարողանամ պարապել Արցախում: Մարզվում էի Ստեփանակերտի «Vallex Garden» մարզադահլիճում, ինչը հավաքեցի հնարավորություն էր ինձ համար: Մասնակցեցի ԳՅ առաջնության եւ կարողացա երկրորդ տեղ զբաղեցնել:

- Ավելի հստակ կողմնորոշվելու համար, թե ինչ մարզաձև է բողիքի լոփինգը, կարո՞ղ եք պարզաբանումներ անել:

- Բողիքի լոփինգը անգլերեն բառերից կազմված սպորտի անվանումն է, որը թարգմանաբար նշանակում է մարմնի կառուցում: Ավելի կոնկրետ այս մարզաձևը բնութագրվում է նրանով, որ մարզիկը ծանր գանգածների կիրառման եւ մարզասարքերի վրա պարապելու միջոցով զարգացնում է մկանները՝ պահպանելով մարմնի էսթետիկական որակը: Կարելի էր դեր ունի ճիշտ եւ հատուկ սննդակարգը: Դրա մեջ մտնում է բարձր էներգետիկություն ունեցող հատուկ սնունդ, որի մեջ պարունակվում են սննդաբար տարրեր, հիմնականում՝ սպիտակուցներ: Բողիքի լոփինգով անցկացվող առաջնություններն իրենցից ներկայացնում են մրցույթներ, որոնցում մրցավարները գնահատում են իրենց ցույց

տվող մարզիկների մկանային համակարգը համապատասխան քաշային կարգերում: Առաջնորդվում են այն չափանիշներով, որ մարզիկը պետք է ունենա համապատասխան քաշ, հասակ, էսթետիկական չափորոշիչներ, մարմնի համաչափություն, ինչպես նաեւ օժտված լինի մարմինը ցուցադրելու արտիստիզմով: Գործող դառնում է այն մարզիկը, որի մարմինը ավելի շատ է մոտ կատարելությանը:

- Բողիքի լոփինգը հիմնովին տարբերվում է Արցախում ճանաչված մարզաձևերից: Փաստորեն դա ոչ մենամարտ է, ոչ էլ թիմային խաղ: Իսկ Դուք առաջին մարզիկն եք Արցախում, որ մասնակցեցիք բողիքի լոփինգի առաջնության: Ինչո՞ւ կ հատկապես գրավեց Ձեզ այս յուրատիպ մարզաձևը, եւ արդյո՞ք Արցախում կան դրա զարգացման հեռանկարներ:

- Լինելով սպեցիֆիկ սպորտաձև՝ բողիքի լոփինգը, հիարկե, շատերի համար անհասկանալի մարզաձև է կարող է լինել: Շատերը չեն կարող պատկերացնել դրա լրջությունը: Սկզբում ինձ համար էլ կային անհասկանալի հարցեր՝ կապված այս սպորտաձևի հետ: Ավելի շատ ինձ գրավեց կոփվածությունը: Տղամարդը պետք է կոփված լինի: Երբ տեսնում եմ, որ որեւէ մեկը, հատկապես ամառային շրջանում լողավազաններ հաճախող մարդիկ ունեն ավել քաշ, փորի շրջանում կախված ճարպային մաս, մի տեսակ անհարմար եմ զգում նրանց փոխարեն: Մարմինը պետք է կոփել եւ խնամել: Այս սպորտում ինձ գտնելու դրդապատճառներից մեկը թերեւս այդ սկզբունքն էր: Արցախում դեռ զարգացած չէ այս մարզաձևը: Գուցե դա պայմանավորված է նրանով, որ պետության վարած քաղաքականությամբ պայմանավորված՝ նախապատվությունը տալիս են օլիմպիական մարզաձևերի զարգացմանը: Բայց ցանկացած նորույթ ժամանակի ընթացքում կարող է արդիական դառնալ: Նպատակ ունեն հովանավորներ գտնելու դեպքում Արցախում ֆեդերացիա հիմնել եւ մարզիկներ ներգրավել: Ես նույնպես Արցախը սպորտի միջոցով աշխարհին ճանաչելի դարձնելու մարտավարության եմ հավկած: Պետք է հնարավորություններ ստեղծել եւ մասնակցել միջազգային բարձր վարկանիշ ունեցող առաջնու-

թյունների եւ ցույց տալ, որ արցախցին գիտի ոչ միայն մարտնչել, այլեւ աշխարհին տեսանելի դարձնել իր գեղեցկությունը:

- Ո՞ր տարիքից կարելի է պարապել բողիքի լոփինգ, եւ արդյո՞ք առողջության համար հակացուցումներ չկան տվյալ սպորտով պարապելու համար:

- Ամեն ինչ կախված է պարապողի գենետիկայից: Եթե կան համապատասխան տվյալներ, ապա տարիքն այնքան էլ կապ չունի: Նշեն, որ դա երեխաների սպորտ չէ: Բայց ցանկալի է, որ պարապողը նախապես մարզված լինի որեւէ սպորտաձևով: Բողիքի լոփինգը շատ նրբություններ ունի, որոնք պետք է հաշվի առնել եւ կարողանալ կատարել: Կարելի է, որ օրգանիզմը առողջ լինի: Պետք է դիմանալ ծանր պարապմունքներին: Օրգանիզմը պետք է ընդունակ լինի ընդունել հատուկ սնունդ: Ասում են՝ պրոֆեսիոնալ սպորտը խեղում է, իսկ ֆիզիկուլտուրան՝ բուժում մարդուն: Ամեն դեպքում, բժշկի հետ խորհրդակցելը պարտադիր է պարապելու համար:

- Չարուք, ի տարբերություն այլ սպորտաձևերով պարապողների, որոնք չեն պահանջում հատուկ սնունդ եւ մարմնի հատուկ խնամք, արդյունքի հասնելու համար Դուք պետք է աշխատեք Ձեզ վրա նաեւ պարապմունքներից դուրս: Ընտանիքում աջակցո՞ւմ եմ:

- Այո, առանց աջակցության դժվար կլինի: Կինս լավ է վերաբերվում իմ սպորտով պարապելուն եւ հիմնականում օգնում է ինձ: Երեխայիս մոտ նույնպես հետաքրքրություն կա սպորտի հանդեպ: Վերջերս սկսել է կարատեի խմբակ այցելել, միզուցե հետազայում ինքն էլ բողիքի լոփինգով կբաղվի:

Շարունակում են պարապել Արցախում: Փնտրում են հովանավորների, որոնք ինձ ֆինանսապես կօգնեն առաջիկա առաջնություններին մասնակցելու համար: Նախատեսում եմ մասնակցել կայանալիք GEORGIA GRAND PRIX միջազգային մրցումներին: Դիմել եմ սպորտի վարչություն, որպեսզի աջակցեն ֆեդերացիա բացելու հարցում: Դեռ սպասում եմ: Պետք է ժամանակի հետ քայլել եւ Արցախում զարգացնել այնպիսի մարզաձևեր, որոնք արդիական են ամբողջ աշխարհում:

Սոնյա ԱՎԱԳՅԱՆ

բացած ուսերի լայնությամբ, լուռ կանգնում է ուսուցչանոցի մեջտեղում:

- Դավիթ, խե բարև չը՞ս տամ,- հարցնում է ուսուցիչներից մեկը:

- Կարիք չկա,- հանգիստ պատասխանում է Դավիթը:

Բարձրանում է հանընդհանուր ծօծաղ: Երբ բոլորը հանգստանում են, մեկ այլ ուսուցիչ հարցնում է.

- Դավիթ, խե քիմիա չը՞ս սուվերում:

- Քիմիան յոռոռոթական առարկա յա,-մույն հանգստությամբ պատասխանում է Դավիթը:

ՍԽԱԼ ՊԱՅԻՆ՝ ՍԽԱԼ ՏԵՂՈՒՄ ԵՎ ՃԻՇՏ ՊԱՅԻՆ՝ ՃԻՇՏ ՏԵՂՈՒՄ

Ճիգունց Դավիթը, ծառայելով խորհրդային բանակում, վերադարձել էր հայրենի գյուղ: Նա հաջողությամբ հանձնում է բնությունները, ստանում վարորդական իրավունք ու աշխատանքի անցնում կոլտնտեսությունում: Վարորդական իրավունքը ստանալիս նրան օգնե՞ց համագյուղացի «միլիցիա» Ապրետը, թե՞ ոչ, հայտնի չէ: Գայտնի է միայն, որ ավտոտեսուչ Ապրետ Չակոբյանը համագյուղացիներից շատերին էր օգնել «պրավա» ստանալու: Գիմա կմտածեք, թե ինչ կարևոր է՝ օգնել է, չի օգնել, և ի՞նչ կապ ունի Ապրետը այս պատմության հետ: Պարզվում է՝ ունի, այն էլ՝ ինչպիսի:

Ինչե՞ր ասես, որ չեն պատմում կոլտնտեսության վարորդների մասին: Անգամ երգեր

են հորինել նրանց պատվին: Ոմանք ասում են, որ վարորդները երեք ակը օգտագործում են իրենց շահերի համար, մեկ ակը՝ կոլտնտեսության: Ասում են նաև, որ իբր թե մի կոլտնտեսության նախագահն ասել է.

- Ես մեր շոփերներն անա էնքա՞մ գոհ ըմ, վրեր ըմձվա ես թիժ գործեն վախտ հըսցնում ըմ իւրանց գուրծերեն նհետ կոլխոգեն գործերն էլ անին:

Կատակը՝ կատակ, իրականում վարորդները իրենց պարտականությունները ամառ թե ձմեռ կատարում էին բարեխղճորեն, տեղն ընկած տեղն էլ օգնում համագյուղացիներին: Այդ մասին գիտեին բոլորը, այդ թվում նաև՝ կոլտնտեսության նախագահները, որոնք չտեսնելու տալով ոչ արգելում էին, ոչ էլ՝ տուգանում:

Գիմա պատմեն ճիգունց Դավիթի հետ կապված մի դեպք: Դուք երբևիցե տեսե՞լ եք լեռնային գյուղի ճանապարհները: Դրանք անունով էին միայն ճանապարհ, իրականում...

Մի ամառ, երբ կոլտնտեսության ֆերմաների համար դաշտից սիլոսն էին տեղափոխում, դժբախտ դեպք տեղի ունեցավ: Ամձրև էր եկել, ճանապարհներն էլ դեռ թաց էին: Դավիթը թեք լանջով անցնելիս, կարծես ներքին ծայրն էր հուշում, թեքվում է դեպի ցորենի արտը ու տրորելով այն՝ շարունակում է իր ճանապարհը: Լուրն անմիջապես հասցնում են նախագահին: Նախագահն էլ, ի տես մյուսների, հենց դաշտում բանավոր կարգով կար-

գադրում է Դավթի հինգ աշխօրը պահել: Որոշ ժամանակ անց նույն տեղով անցնելիս գյուղի մեկ այլ վարորդ՝ Մեծունց Արտոն, տեսնելով տրորված արտի հատվածը և հիշելով նախագահի կարգադրությունը, գնում է արտի կողքով՝ թեք թաց լանջով: Ավտոմեքենան, ոչ վարորդի մեղքով, սահում գլորվում է ձորը: Վարորդը, բարեբախտաբար, ողջ է մնում, ու նրան ջարդվածքներով տեղափոխվում են հիվանդանոց, իսկ նրա կողքին նստած «դոխտուր» (իրականում՝ ֆելդշեր) Գուրգենը մահանում է: Նախագահը, իմանալով վթարի մասին, չեղարկում է իր կարգադրությունը:

Ամեն երեկո վարորդները գնում են նախագահի գրասենյակը հաջորդ օրվա առաջադրանքները ստանալու: Նրանցից որևէ մեկին որպես կանոն թողնում էին գյուղում՝ օգնելու այգիների, բուստանների և ֆերմաների աշխատանքներին: Նման դեպքերում Դավիթը կատակում էր.

- Եթյուց պուտյովկաս պա գօրոդու ա:

Այս տարբերակը վարորդների համար ձեռնտու տարբերակ էր. նախ աշխատանքն է համեմատաբար թեթև, երկրորդն էլ, միլիցիայի աչքից հեռու, ու կարող ես քեզ թույլ տալ առիթի դեպքում մեկ-երկու բաժակ խմել: Իսկ խմելու առիթ գյուղում միշտ գտնվում էր, եթե չէր գտնվում, ստեղծում էին:

Մի անգամ, երբ Դավթի «պուտյովկան պա գօրոդու» էր, գյուղ վերադառնալիս նրան կանգնեցնում է «միլիցիա» Ապրետը: Ապրետի պրոֆեսիոնալ աչքը հեռվից էր նկատել, որ

Դավիթը լավ խմած է: Այս անգամ Դավթի բախտը չի բերել, նա սխալ պահին հայտնվել էր սխալ տեղում: Ապրետը, կանգնեցնելով մեքենան, Դավթին իջեցնում է մեքենայից, վերցնում վարորդական իրավունքն ու կարգադրում.

- Կլյանս Ստեփանակերտս ստանաս:

Իսկ դա նշանակում է, որ լավագույն դեպքում կտուգանեն, իսկ վատագույն դեպքում՝ մի քանի ամսով, հնարավոր է՝ անգամ մեկ տարով, կզրկեն վարորդական իրավունքից:

Անցնում է մի քանի օր, սակայն Դավիթը չէր շտապում գնալ Ստեփանակերտ, ռիսկ չէր անում:

Ամեն տարի մայիսի երկուսին դարաբաղի բոլոր հայերը այցելության են գնում իրենց հարազատների շիրիմներին: Եվ ահա մայիսի երկուսին գյուղի գերեզմանատանը Դավիթը նկատում է Ապրետին: Այս անգամ Դավիթը ճիշտ պահին հայտնվել էր ճիշտ տեղում: Մոտենալով Ապրետին՝ ձեռքը դնում է նրա հոր շիրմաքարին ու ասում.

- Տու ինիս քու հոր գերեզմանը, պրավաս ինձ տո:

Դավիթը կպել էր հայ մարդու համար ամենամուրթ ու սուրբ կետին: Ո՞ր հայը չի հարգում իր ծնողի հիշատակը: Ապրետը անակնկալի է գալիս ու վերադարձնում վարորդական իրավունքը:

Իսկ դուք ասում էիք՝ ի՞նչ կապ ունի այս պատմության հետ «միլիցիա» Ապրետը:

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՎՈՐ ԿԱՐԱՊԵՆՅՈՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԳ ԳՐԱԿԱՆԱԳԵՏԻ ՏԵՍԱՊԱՆՏՈՒՄ

Նանար Սիմոնյան

Չարագցման ու հարստացման ընթացքի մեջ է ոչ միայն հայոց գեղարվեստական գրականությունը, այլև գրականագիտությունը, որին ակտիվորեն մասնակցում են նաև երիտասարդ մասնագետները՝ ընթերցողներին մատուցելով լուրջ գիտահետազոտական աշխատություններ ակամավոր գրողների գրական ժառանգության մասին:

Այդ առումով խրատուսանքի արժանի գործ է կատարել Ստեփանակերտի «Գրիգոր Նարեկացի» պետհավատարմագրված համալսարանում գործող Արևմտահայերենի, հայագիտության գիտահետազոտական Լուրդովիկյան և Յակոբ Այնթապյան կենտրոնի գլխավոր մասնագետ Նանար Սիմոնյանը՝ հրատարակելով «Հավոր Կարապենցի ստեղծագործությունը» ուսումնասիրությունը (խմբագիր՝ Վարդան Հակոբյան):

Հակոբ Կարապենցը սփյուռքահայ գրականության եզակի դեմքերից է: Նրա պատմվածքները, վիպակները, վեպերը, փորձագրությունները՝ գաղափարական խորքային հագեցվածությամբ ու գեղարվեստական բազմերանգ առանձնահատկություններով ոչ միայն ազգային, այլև համամարդկային արժեք են ներկայացնում: Այդ են վկայում հայոց մամուլում ժամանակին տպագրված բազմաթիվ գրախոսություններն ու գիտական աշխատանքները: Ասենք, սակայն, որ Կարապենցի գրական հարուստ ժառանգությունը պատկանում է իրար հաջորդող սերունդներին, որոնցից յուրաքանչյուրը ասել է և ասելու է իր խոսքը: Տվյալ դեպքում Նանար Սիմոնյանի ուսումնասիրությունը ներկայացնում է 21-րդ դարասկզբի ամբողջական մի սերնդի գնահատական՝ գրված գեղարվեստական երկերի գիտական ընկալման և արժեքային կարգավորման մասին: Պատահական չեն անվանի գրականագետներ Սուրեն Դանիելյանի և Էդվարդ Մկրտչյանի քննադատական արձագանքները սույն աշխատության վերաբերյալ: Սփյուռքահայ գրականության բազմալստակ մասնագետ Սուրեն Դանիելյանը հաստատում է. «Գիտահետազոտական հետաքրքիր աշխատանք է կատարել Նանար Սիմոնյանը: Գրքում նա ոչ միայն հանգամանորեն անդրադառնում է մեր արձակի երևելի դեմքերից մեկին՝ Հակոբ Կարապենցի ստեղծագործության գեղարվեստական ու գաղափարական առանձնահատկություններին, կատարում ճշգրիտ վերլուծություններ, այլև ընդհանուր համապատկերի մեջ ներկայացնում է սփյուռքահայ գրականության զարգացման գլխավոր միտումները՝ հայ և համաշխարհային գրականության ընդհանուր համատեքստում» (Նանար Սիմոնյան, «Հակոբ Կարապենցի ստեղծագործությունը», «Համագային հայ կրթական և մշակութային միություն», Ստեփանակերտ, 2021, էջ 5):

Օտարաբանալով Ն. Սիմոնյանի սույն աշխատությունը՝ ոչ միայն գեղագիտական հաճույք են ստանում, այլև ուրախանում են, որ հայ մշակույթի Արցախյան հատվածն արդեն ունի գրականության փիլիսոփայությունն ընկալող ու խորհմացությամբ գնահատող երիտասարդ մասնագետներ, որոնց շարքում է Նանարը:

Հիրավի, լուրջ գործ է կատարել բանասիրական գիտությունների թեկնածու Ն. Սիմոնյանը: Աշխատության ներածականում քառերորդ դարի երկրորդ կեսի սփյուռքահայ արձակի ընդհանուր համապատկերի վրա ընդգծելով Հ. Կարապենցի գրական հարուստ ժառանգության տեղն ու դերը՝ Նանարը հաջորդ երեք գլուխներում հանգամանորեն վերլուծում և արժևորում է մեծանուն գրողի երկերը:

Առաջին գլխում Ն. Սիմոնյանը ներկայացնում է Հ. Կարապենցի ստեղծագործական որոնումները, աշխարհայացքի և մտածողության ձևավորումը և ընդհանրացնում, որ ժամանակին հայոց ընդհանուր գրականության մեջ հայտնություն էր նա: Գրքի հեղինակն այստեղ մատնանշում է անվանի գրողի ակտիվ մասնակցությունն ու ծանրակշիռ կարծիքը գրական տարբեր սանքների և ուղղությունների վերաբերյալ՝ մշտապես ընտրելով գեղագիտական իր դավանանքը՝ համաշխարհային գրականությանը համաքայլ գնալու իր բուռն ձգտումը: Նանարի ընդհանրացումներն այստեղ լրիվ համոզիչ են:

Ըստ էության դիտարկելով Կարապենցի վերաբերմունքը հայ և համաշխարհային գրականության հանդեպ՝ Նանարը նշում է, որ անվանի գրողը սփյուռքահայ գրականությունն արժևորել է որպես համաշխարհային գրականության բաղկացուցիչ մաս: «Բարձր գնահատելով ազգային և տոհմիկ գրականությունը, ավելացնում է Նանարը, նա ընդգծում էր, որ հենց ազգայինից է գրողն անցնում համամարդկայինի: Այս հենքով Կարապենցը նկատում էր, որ հայ կյանքը պատկերող հաջողված որևէ պատմվածք կամ վեպ արժանանում է համընդհանուր ուշադրության, եթե նրանում խորն է համամարդկային կենսահողը» (Նույն տեղում, էջ 35):

Աշխատության երկրորդ գլուխը նվիրված է Հ. Կարապենցի արձակին, որտեղ հանգամանորեն բնութագրվում են նրա նորարարական միտումները և գեղարվեստական ինքնատիպ առանձնահատկությունները:

Ուշադրության կենտրոնում ունենալով Կարապենցի «Անծանոթ հոգիները» պատմվածքների առաջին ժողովածուն և «Կարթագենի դուստրը» անդրանիկ վեպը՝ Նանարը հմտությամբ նշմարում է անվանի գրողի նպաստը կարոտի գրականության բազմերանգ շերտերում:

Այնուհետև Նանարն անդրադառնում է Կարապենցի պատմվածքներին, որոնցում պատկերված է քաղաքային կյանքը, ու կատարում հետևյալ ընդհանրացումը. «Հայ գրականության մեջ նա քաղաքային կյանքն արտացոլող գրողներից է՝ Աղասի Այվազյանի, Վարդգես Պետրոսյանի, Աբիգ Ավագյանի և այլոց հետ միասին: Բայց նա մյուսներից տարբերվում է նրանով, որ իր ընտրած քաղաքներում հայն իբրև հերոս, իբրև խառնվածք, ոչ հիմնական դերակատարության մեջ է մնում, այսպես կոչված, իր ածանցյալ առաքելությամբ: Հայ հերոսը մի դեմք է ամբողջության մեջ, ընդհանուր «ժխտի» խորքում... Նա հավելված է, այո, բայց կերտումի շրջանակի համար՝ անհրաժեշտ տարր» (Նույն տեղում, էջ 132):

Հ. Կարապենցն իր առաջին «Կարթագենի դուստրը» վեպից հետո ավելի քան տասը տարի անց գրեց իր երկրորդ «Աղասի գիրքը» վեպը: Գրքի հասույթը տրամադրվել է Միացյալ Նահանգների Արևելյան շրջանի հայկական ամենօրյա վարժարաններին: Այն արժանացել է ՀԲԸՄ «Ալեք Մանուկյան» և Ֆրանսիայի գրողների հատկացրած «Էլիզ Գավուբոյան-Այվազյան» հիմնադրամների ուշադրությանը:

Ն. Սիմոնյանը գտնում է, որ Կարապենցն ըստ էության հորձանուտի մեջ է առել այն ամենը, ինչ կարող է ներհիստվել անձնական կյանքի բուռն իրադարձությունների ընթացքին: «Տարակուսելի է, գրում է նա, թերևս այն զուգահեռն է, որով Հ. Կարապենցն իր հայալեզու վեպը

կառուցում է ամերիկյան գրական նորագույն շարժման ու ներքին թեմատիկայի սահմաններում՝ չկարևորելով, որ իր ստեղծագործությունը նախ և առաջ հայ գրականության մաս է, թեպետ քիչ ավելի ուշ նա «պարտադրաբար» իշխում է այդ մասին» (Նույն տեղում, էջ 83):

Նանարը գալիս է այն եզրակացության, որ «Աղասի գիրքը» երկի վիպական գործողությունների զարգացումների ուրվագծի մեջ հայկական գեղակշռում է: Դեռ ավելին, գրողը խորացնում է իր համար օրագրային այն ելակետը, թե զլխավոր հերոսի՝ Աղասի Նարյանի համոզմամբ հայությունը «միակ փրկությունն է»:

«Հ. Կարապենցը, ավելացնում է գրականագետը, վիպական հյուսվածքում փորձում է ձեռք գարկել Սփյուռքի մեջ անցյալ դարի 70-80-ական թվականներին առկա ազգային-քաղաքական գարթոնքի ընկալմանն ու գնահատումներին՝ արտահայտելու համար հայ-թուրքական հարաբերությունների քաղաքական բնույթը... Հ. Կարապենցի ցանկությունը պարզից պարզ է. նա գտել է իր հայկական լսարանը՝ մերժելով ու հերքելով հայկական «սահաբեկչություն» երևույթը, պատմության մեջ բարձրացնելով երկու ժողովուրդների հավաքական պատասխանատվության իրավունքը» (Նույն տեղում, էջ 142-143):

Գրականագիտական համոզիչ ընկալումներով վերլուծելով Հ. Կարապենցի բարձրարժեք վեպը՝ Ն. Սիմոնյանը ուսումնասիրության վերջում ընդհանրացնում է. «Հ. Կարապենցի գրական նկարագիրը հզոր ենթախորք ունի, որը ներքին ծավալումներով կարողանում է ճշգրտորեն բացահայտել օտարության մեջ ապրող հայկական ուրույն աշխարհը՝ իր անպարտակելի հոգևոր ու աշխարհագրական սահմաններով, վաղվա հանդեպ ունեցած շոշափելի լավատեսությամբ: Դրանով է Կարապենցի տեղը միշտ մնայուն է նորագույն շրջանի հայ արձակում» (Նույն տեղում, էջ 151):

Ն. Սիմոնյանի սույն աշխատությունը լուրջ ներդրում է ոչ միայն կարապենցագիտության, այլ նաև նորագույն շրջանի հայ գրականագիտության զանադարանում:

Ստորագրված է Ստեփանակերտի «Դիզակ պլյուս» ՍՊԸ-ում: Ծավալը՝ տպագրական 6 մամուլ: Ստորագրված է տպագրության՝ 26.07.2021թ.:

Ստորագրված է Ստեփանակերտի «Դիզակ պլյուս» ՍՊԸ-ում: Ծավալը՝ տպագրական 6 մամուլ: Ստորագրված է տպագրության՝ 26.07.2021թ.:

Ստորագրված է Ստեփանակերտի «Դիզակ պլյուս» ՍՊԸ-ում: Ծավալը՝ տպագրական 6 մամուլ: Ստորագրված է տպագրության՝ 26.07.2021թ.:

Ստորագրված է Ստեփանակերտի «Դիզակ պլյուս» ՍՊԸ-ում: Ծավալը՝ տպագրական 6 մամուլ: Ստորագրված է տպագրության՝ 26.07.2021թ.:

Ստորագրված է Ստեփանակերտի «Դիզակ պլյուս» ՍՊԸ-ում: Ծավալը՝ տպագրական 6 մամուլ: Ստորագրված է տպագրության՝ 26.07.2021թ.:

Ստորագրված է Ստեփանակերտի «Դիզակ պլյուս» ՍՊԸ-ում: Ծավալը՝ տպագրական 6 մամուլ: Ստորագրված է տպագրության՝ 26.07.2021թ.:

Արմուհյ

ԻՄ ԹԱՂԱՎԱՐԴ

Ի՛ն Թաղավարդ, վիշտո խորն է, Քեզ գավթել են թուրք ցեղերը Եվ ցրել են որդիներդ չգիտես ուր, Գեղատեսիլ քո դաշտերում, այգիներում Թուրքն է շրջում, Պղծում ամեն մի սրբություն: Կես գյուղ դարձած ի՛ն Թաղավարդ,

Քեզ իիշում են գավակներդ, Գիրկդ են ուզում նորից դառնալ, Տառապում են միշտ քեզ համար: Հույս ունենանք, կգա օրը, Քեզ կազատենք գերությունից, Նորից կգանք մենք քո գիրկը, Կշենացենք քեզ հիմնովին: Ձիւ կինչի դպրոցական զանգը նորից, Մեր սրտերին գարուն կգա նորից-նորից

ՁՈՐՎԱԾ ԱՇԿԵՐՏՆԵՐԻՍ ՀԻՇՆԱՍՎԻՆ

Ի՛ն սիրելի՛ աշակերտներ, Ձեզ իիշում են ամեն վայրկյան, Դուք գոհվեցիք, բայց ապրում եք Մեր սրտերում հավերժ անմահ: Ուզում էիք հողը փրկել մեր հայրենի, Բայց չստացվեց, թուրք ցեղերը գրավեցին, Ու անխնա քանդում են մեր սուրբ տները,

Չեն թողնում, որ այցի գնանք շիրիմներին Արծիվ, հերոս տղաների: Հավատում են, վերջը կգա այս ամենի, Նորից գյուղը գիրկը կառնի գավակներին, Ցավն այն է, որ այս անգամ Դուք չեք լինի մեզ հետ նորից:

Սեդա ԲԱՂԱՍՅԱՆ Թռչականու ուսուցիչ Թաղավարդ գյուղից

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՍՐԱԳԻՐ՝ Ս. ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Հիմնադիր՝ «Լուսարար» ՓԲԸ

Ստեփանակերտ, Հ. Թումանյան փ. 95, ☎ 94-38-99, E-mail: gorctert@mail.ru: www.lusarar.info

Մեքերումների եւ փաստական տվյալների ստուգությունն ապահովում են հեղինակները: Թերթը ընթերցողների հետ գրագրություն վարելու պարտավորություն չի ստանձնում:

Տպագրվում է Ստեփանակերտի «Դիզակ պլյուս» ՍՊԸ-ում: Ծավալը՝ տպագրական 6 մամուլ: Ստորագրված է տպագրության՝ 26.07.2021թ.:

«Լուսարար» թերթը տարածվում է միայն բաժանորդագրությամբ: